

Siivekäs

1:1998

19. vsk

Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys Kuikka

Siivekäs

1:1998

19. vsk

Julkaisija
Pohjois-Savon Lintutieteellinen
Yhdistys KUIKKA

Toimituskunta

Päätoimittaja
Kalle Ruokolainen

Toimituspäällikkö
Eelis Rissanen

Toimitussihteerit
Jyrki Pynnönen

Markku Ukkonen

Ulkoasu: Kalle Ruokolainen

Jäsenmaksut 1998

85 mk (perhejäsen 30 mk, ei lehteä).
Maksut Pekka Tenhuselle (ks. kohta
osoitteenmuutokset)

Siivekkään tilaaminen ja jakelu

Jaetaan PSLTY Kuikan jäsenille.
Lehden voi tilata myös jäseneksi
liittymättä. Tilaushinta 85 mk, tilaukset
toimitukselta.
Lehti ilmestyy kahtena numerona
vuodessa.

Osoitteenmuutokset

Pekka Tenhunen

Ilmoitushinnat

Takakansi 1000 mk, 1/1 sivu 800 mk, 1/
2 sivu 500 mk, 1/4 sivu 300 mk. Hinnat
ovat ohjeellisia.

Painos 400 kpl

ISSN 0780-7066

tässä numerossa

3 Pääkirjoitus: Elämyksiä, muistoja – arjen
lintutarinoita. Kalle Ruokolainen

5 Pohjois-Savon linnuston faunistinen
katsaus 1995. Kalle Ruokolainen & Antero Lindholm

20 Lokkien kevätmuutto Kuopiossa.
Erkki Björk

21 Lunni Kiuruvedellä tammikuussa 1953.
Kalle Ruokolainen

22 Polkupyöräpinnaralli Vesannolla 6.6.1998.
Kalle Ruokolainen

25 Pari sanaa Kuikan talvipinnaralleista.
Jarkko Koskela & Eelis Rissanen

28 Linnut 2 X.
Timo Filipoff & Eelis Rissanen

30 Värirengastettu kurki Muuruvedellä.
Kalle Ruokolainen & Visa Uusipaikka

30 Kuovi lensi Skotlannista Siilinjärvelle.
Kalle Ruokolainen

31 Amerikanhaapana ensi kertaa
Pohjois-Savossa. Kalle Ruokolainen

Ohjeita kirjoittajille: Kaikenlaista lintuihin liittyvää, niin tieteellistä kuin viihteellistä aineistoa otetaan mieluusti vastaan. Käsikirjoitukset toimitetaan mieluiten tietokoneen levykkeellä tai sähköpostitse osoitteeseen Kalle.Ruokolainen.mpnet@mpm.fi. Kannattaa kuitenkin aina ottaa ennen jutun tms. lähettämistä toimitukseen yhteyttä, jottei kumpikaan osapuoli tee turhaa työtä. Myös valokuvista ja piirroksista on pulaa (kaikenlainen kuvamateriaali kelpaa, myös väripaperikuvat ja väridiat). Sähköpostia voi lähettää myös osoitteeseen pslyt@jmp.fi.

Pääkirjoitus

Elämyksiä, muistoja – arjen lintutarinoita

Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys Kuikka

c/o Kuopion museo, Kauppakatu 23,
70100 KUOPIO

internet: <http://www.jmp.fi/~pslty>
sähköposti: pslty@jmp.fi

Perustettu 1974

Yhdistys toimii osana Kuopion Luonnon
Ystävien Yhdistystä (KLYY ry.)

Puheenjohtaja: Harri Hölttä

Sihteri: Petri Sallinen

Taloudenhoitaja: Katri Helppi

Varapuheenjohtaja: Juha Poutanen

Hallituksen muut jäsenet

Jarkko Koskela

Asta Lähdesmäki

Visa Uusipaikka

Hallituksen varajäsen

Eelis Rissanen

Pohjois-Savo

VARKAUS

Jostain kesäkuun alkupäiviltä, 1990-luvun alusta muistan kylmän, oikeastaan järkyttävän kylmän aamun. Olimme selät hikisinä polkeneet Siilinjärveltä Lapinjärville – viitisentoista kilometriä, heitetty läppää ja vaahdottu linnuista. Perillä piti odottaman lintuparatiisi ja monta uutta lajia, mutta äkkiä polkemisen tauottua totuus alkoi iskeä luihin ja ytimiin. Lapinjärvillä ei ollutkaan tänä aamuna rattoisa retkeillä.

Kauhtuneen maastotakin alla oli vain t-paita ja hiki alkoi kuivua. Vilunväritykset iskivät armotta. Käsineitäkään ei ollut, ja oli hele-kutin ky-ly-mä-ää. Hytisevän havainnoijan kävelyretki alas järvenrannan kosteutta tiikkuvaan ilmaan ja litimärkään, osin kuuraiseen saraikkoon ei paljon lämmittänyt. Päinvastoin, se vähäinen kävelyn tuottama lämpöenergia katosi puistattaviin ajatuksiin, kun tyhjä katse tuijotti jäätyneitä rantavesiä. Apeana nostelin kumppareita ja hajotin lähes sentinpaksuista jäätä.

Takaisin lintutornille päästyämme Jussi karjaisi, että ”hellitä Korpatsohvi jo siitä mollikasta”, mutta äijä vaan piteli kiinni. Elämää hemmotteleva säteily ei päässyt vielä lämmittämään, vaikka oranssi kajastus koillisella taivaalla loi toivoa paremmasta. Niinpä, Gorba oli silloin vielä vallassa, ja Neuvostoliittokin olemassa. Ei kai se Jussi muuten olisi manannut G:tä hellittämään auringon kahvoista.

Lähdimme kiertämään Lapinjärvien toiselle puolelle. Ajoimme ensin Ala-Pitkän suuntaan ja siitä Lapinrannan tielle. Notkoissa puistatti tuskallisesti. Muistan ikuisesti hetken, kun aurinko todella alkoi nousta taivaanrannan takaa. Nousimme Pappalan Jaakko-kuiivurin pienelle kumppareelle. Siihen

auringon ensisäteet iskivät. Hetken aikaa tuntui, että jään siihen ikuisesti. Lasku kylmään ja varjoisaan metsänreunaan ei tullut kysymykseenkään. Kohmeiset kädet alkoivat herätä henkiin. Tunnen vieläkin, miten ihanasti lämpö tarttui tumman takin pintaan ja siirtyi siitä iholle. Silloin voin todella sanoa ihastuneeni aurinkoon — lopullisesti.

Olikohan sama vuosi, ja tietysti sama päiväkin. Päädyimme iltapäivän helteisinä hetkinä Mustin altaan vallille. Yli neljännentoista tunnin uurastuksen uuvuttamina odotimme viimeisten minuuttien umpeutumista. Nestehukka, auringon armoton porotus, alhainen verensokeri ja väsymys – ne sumentivat näköä, mieltä ja kieltä. Muistan, että nostin kiikarit silmille ja katsoin Mustin hietikkoo. Minusta hiekalla näytti olevan meriharakka. Ehdin jo huutaa muille: ”Hei meriharakka, uusi pinna!” Sitten se otus alkoikin näyttää töyhtöhyypältä. Ihan oikeasti, se olikin selvästi töyhtöhyppä. Mieleen tuli, että jukolauta ei meikäläinen voi nähdä näin väärin. Lopulta en tiennyt, kumpi se oli. Retkahdin vain makuulle ja samoin, että ”kattokaa sitä”.

Ahmittuani puoli rasiaa Ukkosen eväsrusinoita minullekin selvisi, että lintu oli meriharakka. Rypälesokeri terästä kummasti havainnointikykyä.

Kolmas muisto on viime kesältä. Ajelimme tarkaavaisina ja korvat höröllään – niinhän pinnarallissa pitääkin ajella. Laululintujen konsertin piti olla parhaimmillaan, mutta juuri sillä hetkellä oli varsin hiljaista, joten täytyi oikein skarpata, että kuulis hiljaisimmankin laulun. Ja sitten aivan järjetön, suorastaan epäinhimillinen

Polkupyöräpinnaralli on rallien teräsmieskisa. Siihen on valmistauduttava henkisesti ja fyysisesti. Kuvassa kuuden turneen konkari, Markku Ukkonen yrittää olemuksellaan ja puheillaan ottaa henkistä yliotetta kanssakilpailijastaan Juha Väätäisestä, joka on lähtemässä elämänsä ensimmäiseen polkupyöräpinnaralliin Tuusniemellä. Ja putkeenhan se lopulta meni. © Kalle Ruokolainen

BÄNG!, joka iski kuin kymmenentuhatta voltia – lyhyesti, terävästi ja helvetin kovaa. Ja heti perään: "Fiu, fiu, fiu, fiuuu, fiuuu", jonka jälkeen kuului todella pettynyt lausahdus: "Voi hitto, nyt meni rengas. Tähän jäätiin. TÄHÄN JÄÄTIIN! Oh-hoh."

No, mitäpä siinä selvää asiaa taivastelemaan. Paukku oli sitä luokkaa, että Alajakin kääntyi sängyssään. Hyvä, etten ajanut omalla pyörälläni ojaan tai saanut jättslaagia. Pala oli kurkussa eikä hetkeen pystynyt puhumaan. Rengas oli halki ja paikkaaminen ei auttaisi asiaa; sisuskumi pullistuisi haljenneen ulkorengkaan takia ulos ja puhkeaisi kohta uudelleen. Homma olisi ohi, joten paras oli ruveta eväitä syömään. Sijaistoiminto kai sekin, hämmennystä aiheuttavassa tilanteessa.

Maken tapoihin ei kuitenkaan kuulu luovuttua. Kauppojen aukiolot pohdittiin samalla kun sisärengas paikkaantui. Olihan siitä Vesannon kirkonkylälle varmaan viitisentoista kilsaa. Ei mikään kevyt kenttätalutus. Kyllä homma olisi nyt ohi. Ei siitä selvittäisi enää asiallisesti liikenteeseen

ja hyvää tulosta kasaamaan. Mutta eikun vaan. Ajoihan se entinen hölttiö kerran koko rallin irstaasti pullistuneella sisusrenkaalla. Eikä se puhjennut! Joten kun tuota ilmastointiteippiä tuli nyt ensimmäisen kerran mukaan koko revohkan kahdeksankesäisen historian aikana, niin mitäpä sitä säästelemään. "Maaukon" ulkorengas sai sisuksiinsa teippiä estämään pullistumaa. Rengas paikalleen ja ennen lopullista pumpausta kymmenen kierrosta teippiä renkaan ja vanteen ympäri pidättämään pullistumia. Ilmaa sisään ja hyvähän siitä tuli. Ei temppuillut ollenkaan ja reissu polkastiin loppuun asti. Kerran taidettiin lisätä pari kierrosta uutta kulutus pintaa. Ilmastointiteipeistä tuli legenda. Sillä kiinnitettiin vielä meikäläisen irronnut etulokari. Taitaa olla edelleen kiinni niillä samoilla teipeillä.

Joku viikko sitten pyydettiin kaikkia suomalaisia pitämään päiväkirjaa. Minä olen huono pitämään jopa haviskirjaa, puhumattakaan päiväkirjasta. Minun päiväkirja onkin vielä tällä erää muistoina päässä. Ja muistoistahan eletty elämä lopulta

koostuu, joten kai niitä tarvitaan. Ei tämä lintuharrastus tietenkään koko elämä ole, eikä siitä tule kaikki muistotkaan, mutta tärkeä osa se kuitenkin on. Sen takia näistä tarinoista ja Jyrkin "viimeisestä mäestä" riittää aina juttua – sarjakuvan tynkään saakka. Ainakin silloin, kun se nimenomainen mäki tulee kuljettua, ylös tai alas, kumpaan suuntaan tahansa. Jätkä pyöräilee puoli vuorokautta ilman juomista ja kaikkien janoisten sankari, Pantsarin kaupan pilsneri, on vasta tuon käsittämättömän pitkän nousun päällä. Naurattaa, kun ajatteleekin. Vain "tosi pelle" lähtee tähän peliin ilman juomaa... melkein sama kuin jättäisi kiikarit kotiin.

No, kantapään kautta oppii. Ja juuri kantapäästä kautta kertyy muistoja, joista voi kirjoittaa vaikka pienen tarinan, niin kuin tämän, joka kertoo vuosituhatlupien lopun polkupyöräpinnaralleista. Sellaista se elämä on ollut. Millaisena sitten jatkuneekin? Se nähdään ensi kesänä. Sataakohan ensimmäistä kertaa yhdeksään vuoteen?

Kalle Ruokolainen

Niin, Lapin pöllö... Yksi lintuvuoden 1995 kohokohdista ja suurimmista nähtävyyksistä oli tunturipöllö, joka tähysteli peltomaisemia Lapinlahden Nerkoolla yli kuukauden ajan. © Jorma Peiponen

Pohjois-Savon linnuston Faunistinen katsaus 1995

Kalle Ruokolainen & Antero Lindholm

Faunistiseen katsaukseen kerätään vuoden mielenkiintoisimmat lintukuulumiset: tiedot harvinaisuuksista, vähälukuisista lajeista, uhanalaisista ja niin sanotuista seurantalajeista. Faunistinen katsaus on siis paketti katsausvuoden lintutapahtumista. Se arkistoi tiedot tulevien sukupolvien tarkasteltaviksi. Tämän jutun avulla voi tutustua menneiden aikojen linnustoon, varsinkin kun se käsittelee vuotta, joka elettiin jo puoli vuosikymmentä sitten...

Vuosi 1995 ei piirry mieleen mitenkään selvästi... – Jaa, taidanpa muistaakin! Sehän oli vuosi, jolloin pelattiin BirdLifen jalkapalloturnaus Oulussa... Niin ja silloin alkoi se uskomaton hakkivaellus, ja loppusyksyllä näytelmä jatkui pätkinäkökkelien vyöryllä.

Ehkä vuosi 1995 oli sittenkin ikimuistoinen, vaikka harvinaisuuksia ei kovasti juhlittukaan. Sentään yksi uusi lintulaji saatiin maakunnalle: pitkään ja hartaasti odotettu jalohaikara. Valkoinen haikara, uskomattoman hieno näky näillä leveysasteilla.

Niille, jotka eivät jaksakaan lukea tuota perässä tulevaa pieniprääntistä lajikatsausta, pitäisi kertoa varmaan muitakin vuoden 1995 "hailaitteja". Mutta se onkin jo vaikeampi juttu, vuosihan oli melko tasapaksu – kurkista nyt vielä kerran edelliselle sivulle, siellä on yksi hailaitti. Viitakertunen kuitenkin ylsi ennätykseen; ensimmäistä kertaa maakunnassa kuultiin yli 100 taiturimaista jankuttajaa. Muista yö-

laulavista varpuslinnuista ei ole kumminkin mainittavaa – tosin viitasirkkalintujen "viskuukoneen kitkutusta" riitti etenkin Kuopion eteläosissa. Pieniä, mutta kovaaäänisiä viiräisiä kuultiin kolmin kappalein. "Ruisräkiä" ryki karheita kurkujaan myös melko mukava määrä.

Kevätmuuton kohokohtaa elettiin ilman muuta 23. päivänä toukokuuta. Silloin muutti valkoposkiahhan, kuikkalintuja, kahlaajia ja kihuja. Raasiassa tuli havainnoijia vastaan peräti leveäpyrstökihi. "Milloinhan meillä nähdään isokihu", voisi joku kovemman sorttinen kiikari-kaula haukotellen todeta, mutta toenperään lepykin on kova veto. Toukokuu on muutenkin rarikuu, se tuli taas kerran todistettua. Heti ensimmäisenä päivänä vappuneniä valkaisi aikuinen arosuohaukka Maaningan Patalahdella. Kattohaikaroita nähtiin kahdesti, keräkurmitsat harrastivat kumparekävelyä perinteiseen tapaan Lapinjärven mullospelloilla.

Raasiassa oli hyvä kahlaajakevät. Ainakin lapinsirrejä tirisi altaalla varsin paljon. Lampivikloja tavattiin peräti kolmen yksilön parvi! Ristisorsia nähtiin kaksi – molemmat tietysti Rarijärvellä, jota myös Siilinjärveksi tituleerataan, ja vaikka havainnoija väittää, että Jännevirran yksilö olisi lentänyt Kuopion puolella, todellisuudessa se harhautui korkeintaan hetkeksi kuntarajan väärälle puolelle ja saa-

tuaan tilanteen taas hallintaan se kurvasi Rarijärven ilmatilaan. Oli miten oli, yksilöt olivat Pohjois-Savon neljäs ja viides lajissaan.

Pesimäkaudelta kertyi niukalti yllätyksiä. Suoluonnon turvepommi oli soidintavan jänkäsirriäisen löytyminen juhannuksena Vieremän Joutensuolta, joka oli jo joutumassa turvetuontantoon. Luontotoselvityksissä ei liene tavattu mitään erityistä. Harmaasorsan pesintä varmistui ensi kertaa. Melko odotettu, mutta kuitenkin yllätyksellinen tieto. Harmi vaan, että todisteet tulivat ammutuista poikasista. Meriharakoiden peltopesinnät jatkuivat.

Syyskausi olikin sitten poikkeuksellinen jo mainittuine "nakki- ja hakkelivaeluksineen". Vaellustietojen kerääminen on melkoinen urakka, joten katsauksen väsäminen näistä lajeista on toistaiseksi jätetty vuoden 1996 faunistisen katsauksen jälkeiseen aikaan. Syysarktika jäi monen lajin osalta vaisuksi, valkoposkiahhan nähtiin kuitenkin jotakuinkin normaali määrä. Varkaudessa tavattiin ennätyksellisen suuri 15 yksilön alliahaakparvi marraskuun lopulla. Joulukuun alussa Siilinjärven Kasurilassa ilahdutti seitsemän vuorihempon ryhmä. Merkillä pantavaa oli myös lapintiaisten suuri määrä marraskuusta alkaen.

Aineistosta

Vuoden 1995 erityispiirre oli Maaningan Lapinjärvien havaintovihkon joutuminen yhä pahenevan terrorin kohteeksi. Anaalisiepot sun muut eivät kuulu sivistyneeseen ornitologiaan, eivät edes ornitomaniaan. Ne ovat murrosikäisten finninajamojen haavekuvia. Sallittakoon heille ilmaisuuden vapaus, mutta painovapauslaki saa nyt joustaa. Teinimutanttininjakiikarorit saivat keskittyä lintutornissa taapahtuvan nenän- ja munienkaivun sijaan julkaisemaan hengentuotteensa itse ja omissa lehdissään. Ovatkohan tulevat sukupolvet lopulta täysiä idiootteja? Joskus toivoisi, että kouluissa ei enää opetettaisi kaikkia lukemaan ja kirjoittamaan. Piirtämisen lahjan mutanttininjat ovat nähtävästi perineet jostain kädellisten lahon kaukaisilta esi-isiltä. Kuvissa esiintyvien macho-uroiden vehkeet ainakin ovat sitä kaliiperia.

Riistaveden Keskimmäisen havaintovihkosta tehtiin keväällä 1994 nuotio! Katsausvuonna se säilyi lähes ehjänä – vain pieniä sytkäreikiä kirjattiin syyspuolella. Muista havisvihkoista, joita vielä edellisvuoden katsauksessa on lueteltu, ei ole kuulunut pihaustakaan. Missä lienevät

Lyhenteet

- (A) = AHK-laji (lajinimen jäljessä), esitetyt havainnot AHK:n tarkistamia ja hyväksymiä (ei koske Joroisten havaintoja)
- (RK) = RK-laji (lajinimen jäljessä), esitetyt havainnot SL:n rareiteetikomitean hyväksymiä
- (1) = lajista kerätään kaikki havainnot (lajinimen jäljessä)
- (2) = lajista kerätään vain pesimäaikaiset havainnot (lajinimen jäljessä), 2* = myös pesimäbiologiset tiedot kerätään
- (3) = lajista kerätään tiedot laajempien alueiden pari-/reviirimääristä (lajinimen jäljessä), 3* = myös pesimäbiologiset tiedot kerätään
- (+) = lajista on julkaistu havaintoja, vaikka varsinaisesti niitä kerätään vasta vuodesta 1996 alkaen
- p = paikallinen tai lepäilevä
- m = muuttava; jos muutosuunta tiedossa, merkitty vain muutosuuntalyhenne (S, W, SW jne.)
- kier = kiertelevä
- r = rengastettiin
- ä = laulava tai soidnänteleävä
- ä = muuten ääntelevä, äänihavainto
- a = parvi; a5 = viiden parvi, 5a = viisi parvea, 100(5a) m = yhteensä sata muuttajaa viidessä parvessa
- kv = kalenterivuosi; iät kalenterivuosina
- ad = vanha (aikuisen)
- subad = esiaikuisen
- juv = nuori (1kv tai 2kv keväällä)
- pull = pesäpoikanen tai lentokyytön maastopoikanen
- fl = lentokykyinen, muuten iältään määrättämätön
- tp = talvipukuinen
- mus = Kuopion luonnontieteellisen museon kokoelmissa oleva yksilö
- PSL = Pohjois-Savon linnusto -kirjan käsikirjoitus

RK- ja AHK-harvinaisuuksien nimen jälkeisissä suluissa on ensin lajin ennen vuotta 1974 tavatut yksilöt, toiseksi yksilöt vuosilta 1974–94, ja viimeiseksi vuoden 1995 yksilömäärä.

Havainnoijat

Pentti Alaja (PA), Mika Asikainen (MAS), Erkki Björk (EB), Olavi Eskelinen (OE), Timo Filipoff (TF), Aarne Hagman (AHG), Markku Halonen (MHa), Heidi Hannula (HHa), Mikael Petri Harju (MPH), Aimo Harikainen (AHA), Pertti Harikainen (PHA), Patrick Hublin (PHU), Osmo Huupponen (OHU), Timo Hämäläinen (THä), Harri Högmänder (HHg), Harri Hölttä (HHö), Tuomo Jalkanen (TJa), Silveri Jussila (SJu), Jukka Kauppinen (JKA), Jaakko Kettunen (JKe), Heikki Kotilainen (HKo), Patrick Hublin (PHU), Anne-Mari Kärkkäinen (AMK), Paavo Liimatta (PLi), Antero Lindholm (ALi), Martti Linkola (MLi), Ilkka Markkanen (IMa), Seppo Mikkonen (SMi), Juha Poutanen (JPt), Lauri Puranen (LPu), Jyrki Pynnönen (JPY), Petteri Pynnönen (PPY), Jarmo Pääläinen (JPI), Eelis Rissanen (ER), Juhani Rissanen (JRI), Pentti Runko (PRu), Kalle Ruokolainen (KRu), Kalevi Rutonen (KRt), Pertti Räsänen (PRä), Seppo Räsänen (SRä), Helena Rönkä (HRö), Risto Rönkä (RRö), Marja Salo (MSa), Kari Saukkonen (KSA), Eino Savolainen (ES), Kauko Sikström (KS), Uolevi Skarén (USK), Ari Tanskanen (AT), Keijo Taskinen (KTA), Pekka Tenhunen (PTE), Juhani Toivanen (JTo), Jorma Tuomainen (JTU), Markku Ukkonen (MU), Visa Uusipaikka (VU), Jani Varis (JVa), Esko Vesanen (EVe), Anna-Liisa Voutilainen (ALV), Juha-Pekka Väänänen (JPV), Veli-Matti Väänänen (VMV) ja Juha Väätäinen (JVt).

luvattomilla teillä? Lienee siis tullut aika sanoa hyvästit muille kuin Raasion boksin vihkolle. Älkää hyvät ihmiset ainaakaan luottako siihen, että haviksenne poimitaan sieltä räkämällien, nenänöftien, kuolan ja muiden ruumiillisten eritteiden liiskaamilta sivuilta. Älkää pakottako meitä avaamaan niitä sivuja, vaan ilmoitakaa havaintonne korteilla.

Alueharvinaisuuksista

AHK:n tarkastamisen vaativien lajihavaintojen listaan tehtiin jälkikäteen kaksi muutosta. Ensinnä pudotettiin pois **merikotka**, koska ei ole järkeä karhuta yleisyydeltään lähes kaakkurin luokkaa olevan linnun tuntomerkkejä jokaisesta yksilöstä erikseen. Päätös pudottamisesta muistettiin vasta jälkipyykissä, mutta sellainen on kuitenkin tehty. Toisena pudotettiin pois **pikkusieppo**. Lähinnä siitä syystä, että lajia tavattiin vuonna 1995 "paljon". Toisaalta lintu määritetään monasti laulusta, eikä sen määrittäminen ole mitenkään ongelmallista.

Lisäksi AHK haluaa tähdentää, että erityisesti harvinaisista petolinnuista olisi syytä aina tilanteen salliessa määrittää ikä, esimerkiksi muuttohaukan ja haarahaukan tapauksessa se on suhteellisen helppoa ja varsin tärkeää. Varsinaisista AHK- ja RK-lajeista olisi syytä pyrkiä saamaan myös määrittäjäkelpoinen näköhavainto, vaikka määrittäminen olisi tehty ensin äänestä. Tätä ei pidä tulkita siten, että komiteat väheksyisivät äänten merkitystä lintujen määrittämisessä; näkö- ja kuulotuntomerkkit ovat vain helpompia dokumentoida. Joissakin tapauksissa laulavan linnun saaminen näkyville on tietenkin mahdollonta tai ainakin varsin vaikeaa.

RK on esitellyt uuden lomakemallin, jota suositellaan käytettäväksi myös alueharvinaisuuksien ilmoittamisessa. Vanhaa lomaketta voi myös käyttää ja vapaamuotoisetkin ilmoitukset käsitellään. Tärkeintä on, että linnun ulkonäön ja äänten ku-

vaus on mahdollisimman kattava.

Vuodesta 1996 alkaen voimassa oleva lista AHK:n tarkistuslajeista on muiden ilmoitusohjeiden mukana Siivekkään numerossa 2/95 (myös internetissä www.jmp.fi/~pslty). Lisäksi AHK tarkistaa uudet talvilajit ja saapumis- sekä viivytelyennätykset, joten tällaisten havaintojen tekijän olisi syytä jo maastossa tai ainakin mahdollisimman pian tapauksen jälkeen pyrkiä tekemään mahdollisimman tarkka kuvaus linnusta. Voimassa olevat saapumis- ja viivytelyennätykset selviävät piakkoin ilmestyvästä Pohjois-Savon linnusto -kirjasta. Jos ennätys paranee vain muutamia päiviä eikä päivämäärä ole muuten poikkeuksellinen, havaintoa ei välttämättä tarkisteta. Ei tuottane kuitenkaan mitään vahinkoa, vaikka maastossa kiinnostattaisiin hieman tarkempaa huomiota aikaisiin / myöhäisiin lintuihin. Näistä syistä tarkastettuja havaintoja ei kuitenkaan luetella faunistisessa katsauksessa, vaan muutto- ja talvikatsauksissa maininnan "AHK-tarkastettu" kanssa.

Muutoksia lajiteksteissä

Sen lisäksi, että katsauksen kirjoittajat ovat muuttuneet, on tapahtunut muutama muukin muutos. Kymmenen vuotta faunistiikkaa filosofoinut Markku Ukkonen ilmeisesti kypsyi Trokarissa nenä vaahdossa esitettyihin kommentteihin "hypsivästä sirreistä" ja muista luonnonoikeuksista, kuten käsittämättömän kompakielisistä "kukkokanoista". Tosin oikolukijana toimittuaan hän eemailasi, että "täkiläisten lintumiesten kommentteista ei ikuna kannata pättiä ottaa – saatavia ne vain ovat!", eli ei Maken sappi ole trokarihuumorista väriään muuttanut.

Kaikesta huolimatta nostamme Markulle hattua ainakin tornitalon korkeudelta. Yhdistys on tästä faunistista katsausta kohtaan osoitetusta jalomielisyydestä ikuisesti kiitollinen. Cheers, Markku Ukkonen – lintukirjallisuuden Matti Kyllö-

nen – olet osa-aikaeläkkeesi ansainnut!

Mitä uudet tuulet sitten merkitsevät? Sitä, että enää ei riimitellä yhtä pitkään ja hartaasti kuin parina viime vuonna. Ehkä tyyli vielä myöhemmin muuttuu. Muuttomattomuutta ei ole hyvä mennä lupamaan. Faunistisesta katsauksesta ei ole tarkoitus tehdä romaania. Katsauksen lyhentämiseksi ja epäselvyyden välttämiseksi ei enää ole kaivettu esiin valtakunnallisia petokatsauksia. Jos havaintoja ei ilmoiteta yhdistykselle, ei niitä näy myöskään faunistisessa katsauksessa. Mutta en lupaa sitäkään, että kaikki ilmoitetut havainnot kerrottaisiin. Faunistisesta katsauksesta ei ole tarkoitus tehdä romaania – esseehan se jo on.

Uutiset ja sää

Tässä katsauksessa ei paljon spekuloida vuoden 1995 sää- eikä luonnonolosuhteilla. Niiden tarkasteluun ei ole ollut juuri aikaa, eikä vuosi 1995 ollut mitenkään poikkeuksellisen poikkeuksellinen. Kyllösen mukaan huhtikuu ja toukokuun alkupuolisko olivat koleita. Kesäkuu taas oli lämmin ja kuiva. Aika syyskuun lopulta loka-kuun puoliväliin oli selvästi normaalia lämpimämpi. Pihlajanmarjasato oli erittäin runsas, ja käpyjäkin ilmestyi syksyn mittaan puihin melkoinen määrä. Myyräkannat olivat keväällä alhaalla ilmeisesti koko maakunnassa.

Kiitokset

Kiitos teille, jotka jaksoitte palauttaa havaintonne ja odottaa tätä katsausta. Kiitos Markku Ukkoselle aikoinaan eri tarkoitusta varten kaivetuista tiedoista pikkusiritalukossa. Oikoluvusta vastasivat Jyrki Pynnönen ja tuo legendaarinen, aiemminkin mainittu Markku Ukkonen. "Toinen kirjoittaja", A. Lindholm vastasi AHK-lajeista. Tattista vaan. Ja kuulkaahan koikkalaiset, teiltä karhutaan nyt vuoden 1996 haviksia! (KRu)

Lajihavainnot

Kaakkuri *Gavia stellata* (1). Pesimähavaintoja yhteensä viisi: Suonenjoki 2 (TJa, MLi), Tuusniemi 1 (OE), Kaavi 2 (SRä, JTo). Kaavin kolmannella esiintymispaikalla tavattiin yksittäinen lintu 30.5. (SRä). Myös Leppävirralta ilmoitettiin yksi reviriä pitänyt pari (HRö).

Muutonaikaisia havaintoja kertyi seuraavasti: – KEVÄT: 30.4, 3 p, 4.5.9 p sekä 9.5, peräti 13 p Varkaus Siitinseikä (OHu), 13.5. 1 p Juankoski Akonvesi (TF). – SYKSY: 15.10.

12(7a) m (AHa, HKo, PLi) ja 21.10. 1 m Kuopio Puutossalmi (MU ym.). Varkauden Siitinseikän paikallisten yksilöiden "parvi" on ennätysuusi Pohjois-Savosta.

JOROISISTA tuli neljä havaintoa, joista kolme ajalta 18.5.–12.8. koskee pesinyttä paria (ALi, HKo, ER). Lisäksi nähtiin 14.5. 2 p Lintulanniemessä (ALi). Vanhoja tietoja saatiin kaksi: 13.–15.10.1981 1 p ja 31.10.–1.11.1981 1 p Maaninka Onkivesi (PRu). Havaintoja

ei ole mainittu vuoden 1981 faunistisessa katsauksessa, mutta syyskatsauksessa on esitetty viimeiseksi havaintopäivämääräksi 1.11.

Kuikka *G. arctica* (3*). Kuikan revierejä ilmoitettiin kunnittain seuraavasti (suluissa reviirimäärä, jos tiedossa): KUOPIO, Kivijärvi, Laukaa (JKa), Matkus (1) ja Sotkanieniemi (1) (ER, KRu ym.); LEPPÄVIRTA, Kotalahti Huhtijärvi (1), Saarinen (1) ja Vääränlampi (1), Kil-

pikoski (1), Ylä-Särkijärvi (2–3), Osmajärvi (1), Savivesi (3–5), Unnukka Haapaluoto (1) ja Paljakka-avesi (1) (J. Kärkkäinen, HRö, RRö, ym.); PIELAVESI, Vaaraslahti noin 12 km²:n vesialue (10) ja Pieni-Panka (1) (KRt); NILSIÄ, Eitikka (1) (HHö); RAUTALAMPI, Iisvesi (2), Niinivesi Ruokolahti (1) (TJa); RAUTAVAARA, Rouskun-Valkeinen (1) ja Harjuntakanen (1) (KRu); TERVO, Iisvesi (2) (MLi) sekä VARPASJÄRVI, Karjalainen (1) (HHö, MPH).

Pikku-uikku *Tachybaptus ruficollis* (1). Tavalliseen tapaan yksi talviaikainen havainto: 21.12. – ainakin 1.1.1996 talvipukuinen Rautalampi Myhinkoski (AHa, TJa, IMa, ER). Kyseinen sula kutistuu kovina talvina mitättömän pieneksi. AHK ei tarkasta talviaikaisia havaintoja.

Härkälintu *Podiceps grisegena* (1). Havaintoja ajalta 7.5.–2.9. Reviiä pitäviä yksilöitä tavattiin seuraavasti: KAAVI, Luikonniemi Kuminlahti (1) ja Valkeislampi (1) (PRä); KEITTELE, Hamulanlahti (1) (KRt); KUOPIO, Puutossalmi (1) ja Sotkanniemi (1) (EB, AHa, PPy, ER); LEPPÄVIRTA, Paukari (2) (HKO, ER); NILSIÄ, Lastulahti (1) (JVt); RAUTALAMPI, Iisvesi Hauki-lahti (1) (TJa); SIILINJÄRVI, Iso-Jälä (1) (MU); SUONENJOKI, Iisvesi Riepponiemi (2) (TJa); TERVO, Iisvesi Iisvedenluoto (2) ja Huutsaari (1), Pohjalampi (1) ja Rasvanki Joutenlahti (1) (MLi); VARKAUS, Siitinselkä (1) (OHu). Muita lajin tapaamispaikkoja olivat keväällä Siilinjärvi Jännevirta ja Rautalampi Rastunson lintujärvi (MPH, HHö, TJa, KRu).

Yksi vanha tieto Ylä-Savosta, jossa härkälintu lienee melko harvinainen: 7.8.1993 ammuttu! Iisalmi Ahmo (mus).

Mustakurkku-uikku *P. auritus* (2). Mustakurkku-uikku on maan kunnan eniten retkeilyillä alueilla, eli Kuopion ja Varkauden seuduilla, varsin harvinainen ilmestys. Siksi siitä kertyy yleensä vähän havaintoja – tässä kaikki katsausvuodelta: 6.5. 1 p ja 7.–16.5. 2 p Maaninka Lapinjärvet (MPH, PHu, HHö, KSA), 9.5. 2 p Lapinlahti Juurikkajärvi (ER), 15.5. 1 p Karttula Pitkälampi (JKA), 20.5. 1 p Kuopio Viianvesi (PHu), 22.5. 1 p Kuopio Kivijärvi (JKA), 23.5.–6.8.1 p Siilinjärvi Raasio (monet), 7.–9.6. 1 p Varpaisjärvi jätevedenpuhdistamo (MPH, HHö), 10.6. 2 p Siilinjärvi Ylimmäinen (JRI, KRu, MU) sekä 18.6. 2 p ja 17.8. 1 p Siilinjärvi Musti (JPY, PPy ym.). Maaninnan Lapinjärven ja Siilinjärven Ylimmäisen havainnot voivat koskea samoja yksilöitä, samoin kuin Siilinjärven Mustin ja Raasion havainnot.

Merimetso *Phalacrocorax carbo* (1). Havaintoja kertyi vähän, liekö syynä laiskuus havaintojen ilmoittamisessa. Yhteensä nähtiin 35 yksilöä. Kaikki havainnot: 27.1. nuori p Kuopio Sorsasalo Savon Sellu (JRI), 30.3. 1 p Kuopio Toivalansalmen sula (JKA), 8.5. 2 ad kiert Varkaus Lehtoniemi (OHu), 2.9. a18 m Varkaus Lehtoniemi (AHa, HKO, ER), 10.9. 1 kiert (AHa ym.)

ja 1.10. 1 m S Kuopio Puutossalmi (KRu, MU), 11.9. kuollut Pielavesi Nilakka Jauhokylä (mus), 7. ja 18.10. 1 p Maaninka Onkivesi Käänninniemi (J. Myöhänen/HHö), 28.10. a3 (2 ad+1 juv) m S Kuopio Puutossalmi (MPH, AHa, IMa), 1.11. 5 p Varkaus Huruslahti (KSA) ja 6.–31.12. 1 (1kv) p Varkaus Pirtinvirta–Ämmäkoski alueella (OHu ym.). Lajityypillisesti esiintyminen painottui syksylle.

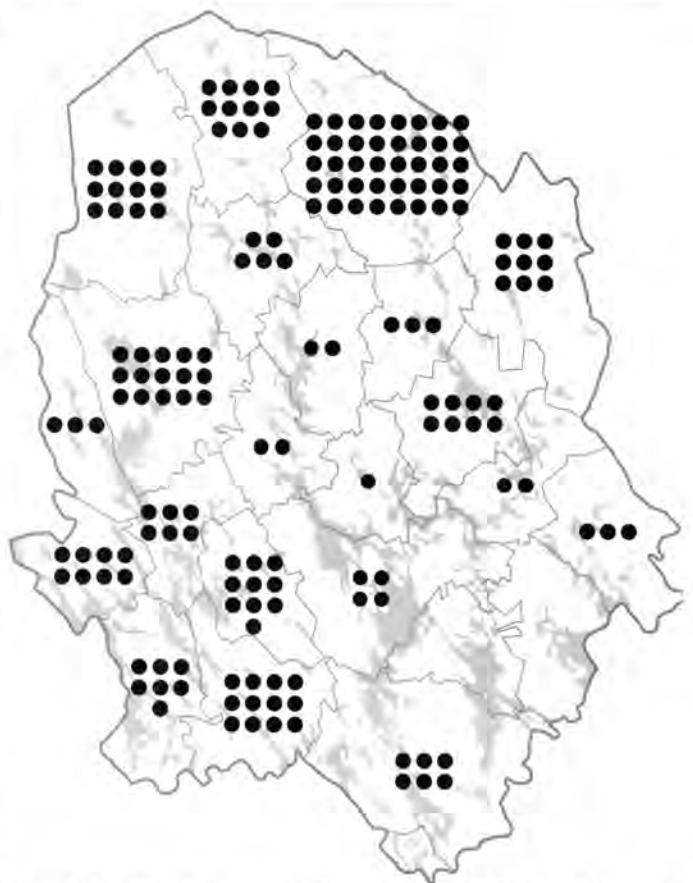
Lisäksi kaksi havaintoa aiemmilta vuosilta: 29.8.–9.9.1984 1 p Maaninka Viannonkoski–Ahkionlahti ja syyskuu 1993 1 p Maaninka Maaninkajärvi (PRu).

Kaulushaikara *Botaurus stellaris* (1). Reviiä havaittiin yhteensä 16–17 ja ne jakautuivat kunnittain seuraavasti: IISALMI, Kihlovirta (1) (MPH, HHö); KIURUVESI, Kiuruvesi Ruutanpuron suu (1) (paik. asukas/KRu, MU); KUOPIO, Keskimäinen (1) (TF, VU ym.); LAPINLAHTI, Sonnilanlampi (1) ja Akkalansääri (1) (MPH, HHö ym.); MAANINKA, Patalahti/Patajärvi (2–3), Lapinjärvet (1), Keskimäinen (1) (PRu, VMV ym.); NILSIÄ, Ranta-Sänkämäki Hanhisalmi (1) (JRI); SIILINJÄRVI, Jännevirta (1) ja Iso-Jälä (1) (KRu, MU ym.); VARKAUS, Kuvansinjoen suisto (1), Lehtoniemi (1), Mula (1) ja Ruokojärvi (1) (OHu ym.). Lähekkäisten reviiä yksilöiden erottaminen toisistaan on luonnollisesti vaikeaa eikä siitä, kuinka laajalti soidintavat, mahdollisesti parittomat koiraat pesimäaikaan liikkuvat, ole juuri tietoa.

Kevään ensimmäinen ”botte” havaittiin jäljistä jo 22.3. Varkauden Käärmeniemiessä. Ääntelijoista varhaisin kuultiin 24.4. lähes samoilla sijoilla Ruokoniemiessä (OHu). Muiden paikkakuntien varhaisimmat puhaltelijat olivat äänensä seuraavasti: 6.5. Maaninka ja Lapinlahti, 7.5. Nilsä, 9.5. Siilinjärvi ja 12.5. Kuopio. Syksyn viimeiset olivat metsästäjien liikkeelle hätyyttämää yksilöitä: 20.8. 1 p Rautalampi Sääksjärvi Lahdenpohjanlahti (metsästäjä/EVe) ja 21.8. 1 p Maaninka Lapinjärvet (VMV). Lisäksi saatiin kaksi havaintoa edelliseltä vuodelta: kesäkuun alussa useina päivinä 1 p, Ä Iisalmi Haapajärvi Savonlahti (JPI) ja 20.8.1994 1 p Maaninka Lapinjärvet (VMV). Vuoden 1994 reviirimäärä kohoaa 12:een.

ETELÄ-SAVON puolelta ilmoitettiin kymmenen reviiä: JOROINEN, Joki-järvi (1), Joroisella veneranta (1), Joroisvirta (1), Katisenlahti (1), Kirveslahti (1), Kolmajärvi (1), Puomilansalmi (2), Valvatus (1) sekä KANGASLAMPPI, Mustikkaselän alue (1) (OHu).

Jalohaikara *Egretta alba* (RK) (0/0/1). Vuoden ainoa uusi lintulaji

Kuva 1. Laulujoutsenen pesintöjen määrä (n=169) Pohjois-Savossa vuonna 1995 riistanhoitopiirin riistakartoituksen mukaan. Huomaa, että Leppävirran ja Varkauden luvut on yhdistetty koskemaan kuntien yhteistä aluetta.

Pohjois-Savolle: 14.–17.5. 1 p Lapinlahti Ylimmäinen (ER, Terho Hämäläinen, JPt) (Nikander ym. 1996). Yksilö liikkui pienekön rehevääkasvuisen lintujärven rannoilla (ks. kuva yksilöstä Siivekäs 1/1995, sivu 45). Lintu oli Juho Laukkanen (havainnon ilmoittaja) mukaan ollut paikalla 14.5. alkaen.

Harmaahaikara *Ardea cinerea* (1). Niukahko esiintyminen, seuraavassa kaikki havainnot: 8.6. 1 m E Kuopio Sorsasalo (IMa), 16.7. 1 p Juankoski Ala-Siikajärvi (A. Partanen/JVt), 24.7. 1 m SSW ja 1 m W (JPY), 30.7. 2 juv p, nousivat SSW (JKE, JPY), 7.8. 1 kiert (HHa, OHu, MU) ja 24.8. 1 p (OHu, ALi) Siilinjärvi Raasio, 15.8. 3 p ”viikon ajan” Juankoski Ala-Siikajärvi (A. Partanen/JVt), 18.8. 2 p Maaninka Patalahti (VMV), 23.8. 1 kiert Maaninka Lapinjärvet (KTA, VMV), 3.–6.9. 2 p Siilinjärvi Vaivionniemi (S. Huttunen/MU) ja 16.9. 1 p Siilinjärvi Kasurila Pikku-Siili (JVa). Eri yksilöiden tulkitseminen on vaikeaa, mutta yksilömäärän maksimi on 16. Kesäkuisia yksilöitä on tätä ennen tavattu vain kolme (PSL).

Lisäksi yksi vanha havainto: 23.4.1983 1 m Rautalampi Tyyrinvirta (Savon Taimenen henkilökunta/KSi). AHK on tarkastanut havainnon.

Kattohaikara *Ciconia ciconia* (A) (2/55/9). Kaksi havaintoa: 8.5. 1 p Kuopio Hiltulanlahti (ER, JKE, Pertti Mecklin ym.) ja 27.5. a8 p Leppävirta Kotalahti Unimäki (S. Manninen, K. Keinänen). Pohjois-Savon havainnot ovat ajalta 8.5.–7.9., keväältä niitä on 16, kesältä 7 ja syksyltä 2. Suurimmassa parvessa on ollut 10 lintua (PSL), katsausvuoden parvi on toiseksi suurin.

Lisäksi kaksi vanhaa havaintoa: 17.5.1988 3 p Iisalmi Kurenpolvi (Pekka Juntunen) ja 9.–10.7.1990 1 p Leppävirta Moninmäki (T. Immonen).

Pikkujoutsen *Cygnus columbianus* (A) (6/14/6). Yksi havainto: 15.10. 2 (+1kv) ja 4 (1kv) p Varkaus Mula (OHu). Perhekunta viipyi hetken paikallisena, kunnes jatkoi matkaa kohti etelää. Keväällä pikkujoutsenia on nähty 3.4.–15.5. 13 kertaa, syksyllä 9.–15.10. kolme kertaa ja talvella kerran (PSL).

Laulujoutsen *C. cygnus* (2*). Laulujoutsenesta tehtiin vuonna 1995 erityinen suurille kansanjoukoille suunnattu sanomalehtikysely Kuopion luonnontieteellisen museon toimesta. Toivottavasti tuloksista saadaan Siivekkääseen tai johonkin muuhun mahtijulkaisuun kattava katsaus. Kyselyn tekijä Jukka Kaup-

Kattohaikaroita tavataan Pohjois-Savossa pääasiassa keväisin. Leppävirran Kotalahden kahdeksan yksilön parvesta osa on kuvassa vasemmalla (© Kai Keinänen). Oikealla oleva lintu nähtiin Leppävirran Moninmäellä jo heinäkuussa 1990 (© Timo Immonen).

pinen arvioi Pohjois-Savon laulujoutsenkannaksi noin 200 paria (suullinen etukäteistieto).

Pohjois-Savon riistanhoitopiirin riistakartoituksen mukaan laulujoutsenen pesimäkanta oli maakunnassa 169 paria (kuva 1.). Riistanhoitopiirin arviossa on vinoutumia: mm. Maaningan pesimäkanta on esitettyä suurempi ja Sonkajärven luultavasti pienempi. Maakunnan itäosien kunnista ilmoitetut pesimäärät lienevät pienempiä kuin todellisuudessa.

Havaintokorteilla ilmoitettiin 19 pesimäpaikkaa: Kaavi (2), Maarianvaaran Karpalolampi ja Suolampi (SRä); KIURUVESI (5), Hirvijärvi, Kolunjärven Itälampi, Koivujärven Haahkari, Kiuruveden Ruutanapuron suu (SJü) ja Välijärvi (KRü, MU); LAPINLAHTI (1), Ylimmäinen (HHö ym.); LEPPÄVIRTA (1), Timolan Suinilahti (OHü); MAANINKA (2), Kinnulanlahti ja Patalahti (VMV); PIELAVESI (5), Jylhän Palolampi, Jylänginjärvi, kirkonkylä (KRt), Kuusijärvi (KRü) ja Pieni-Korppinen (KRü, MU); RAUTALAMPI (1), Hetteinen (MLi); RAUTAVAARA (1), Harjuntakanen (KRü) ja SUONENJOKI (1), Ranta (sadetusalas!) (TJa). Lisäksi tavattiin kihlapari Kiuruveden Korkeenjärvellä (AT), muuten kesäisiä joutsenia ilmoitellaan satunnaisesti. Poikueiden kokoja saatiin tietoon seuraavasti: 1+3+3+4+5+5+5+5+6+6+6+7, joista keskiarvoksi tulee 4,7. Aineistossa on varsin eri-ikäisiä poikueita.

Metsähanhi *Anser fabalis* (2*). Maakunnan metsähanhien pesimäalueita ei koluttu katsausvuonna. Kesäkuulta tuli kuitenkin kaksi ha-

vaintoa, jotka voivat koskea samaa yksilöä: 4.–11.6. 1 p Maaninka Lapinjärvet (A. Husso, VMV) ja 11.6. 1 p Siilinjärvi Raasio (JaK, ER). Epäilyjä muidenkin lintulajien yksilöiden liikkumisesta näiden kahden lintupaikan välillä on esitetty. Etäisyyttä kohteilla on linnuntietä mitattuna 15 kilometriä.

Tundrihanhi *A. albifrons* (1). Kaikki havainnot: 24.4.–1.5. 1 ad p Maaninka Lapinjärvet (AHa, PLi, MU, VU ym.) ja 30.4.–noin 6.5. 1 p Nilsia Palonurmi (PHa). Lisäksi kevähavainto Etelä-Savosta: 26.4. 1 p Joroinen Järvikylä (OHü).

Vanha havainto: 5.5.1985 3 m Maaninka Ylä-Ruokovesi (PRü), jonka AHK on hyväksynyt.

Merihanhi *A. anser* (A) (us./32/1). Yksi havainto: 15.4. 1 p, Varkaus Ruokojärvi (SMi, OHü). Tämä merihanhi oli kevään sula-alueen reunalla. Nokan väri kuvattiin oranssinpunaiseksi. Viimeaikaiset havainnot ovat kevätpuolelta 17.3.–11.6. (PSL).

Lisäksi yksi vanha havainto: 19.4.1993 1 p Lapinlahti Linnansalmi (Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistyksen arkisto; havainnoitsija ei tiedossa).

Tiibetinhani *Anser indicus* (RK) (0/2/0). Yksi edellisvuotinen havainto tästä Suomessa tarhakarkulaiseksi luokitellusta lajista: 9.–11.6.1994 2 p Sonkajärvi Sukeva Raudanjokisuu (Tapani ja Ritva Ollikainen). Linnut oli kuvattu kiiväärin kiikaritähäimen läpi. Tiibetinhani pesii Himalajan pohjoispuolisilla Keski-Aasian ylängöillä.

Tarhakarkulaiset ovat alkaneet pesiä luonnonvaraisina myös Norjassa. Pohjois-Savossa tiibetinhane ei ole aiemmin tavattu.

Kanadanhanhi *Branta canadensis* (1). Rautalammin Tyyrinvirran vakituiseen esiintymisalueen ulkopuolelta saatiin seuraavat havainnot: 19.4. 1 m S Varkaus Siitinselkä (OHü), 21.4. 2 p Maaninka Lapinjärvet (JPV), 21.4. 1 m NW Kuopio Keskimmäinen (JTü), 30.4.–2.5. 1 p ja 7.5. a5 p Rautalampi Rastusuo- linta (TJa, MPH, HHö, KSi), 5.5. a3 p, nousivat E Kuopio Pöksänlampi (MPH, HHö) ja 11.–18.5. 2 p Kuopio Keskimmäinen (JKe, tunteamaton).

Tyyrinvirralla havaittiin 16.4. pesää rakentava pari (HHa) ja 25.6. poikue (pienet poikaset) (MLi). Kevättalvella Tyyrillä talvehti 13 ja syystalvella 17 yksilöä (monet). Tyyrinvirran talvikannan on lisäantynyt hyvin hitaasti sitten vuoden 1981 (kuva 2.), jolloin ensimmäiset istutushanhet tuotiin paikalle.

Valkoposkihanhi *B. leucopsis* (1). Kaikkien aikojen suurin kevätesii-ntyminen havaittiin 23.5., jolloin valkoposkia muutti laajana rintamana maamme kaakkoisosien ylitse. Tuona päivänä kello 10.00–14.00 muut- ti 1029(11a) N Varkauden keskus- tassa. Suurimmassa parvessa oli 280 yksilöä ja lisäksi nähtiin 361(4a) m N määrittämätöntä hanhea, jotka lienevät myös olleet valkoposkia (OHü). Samana päivänä laskettiin 250(4a) m NW Siilinjärven Mustis- sa (MPH, HHö), ja äänen perusteel- la *Branta*-hanhiksi (ilm. valkopos- kia) ilmoitettuja parvia havaittiin

a150 m Kiuruveden Välijärvellä (JKa) ja a100 m Juankosken Akon- pohjassa (K. Lilja/JKa).

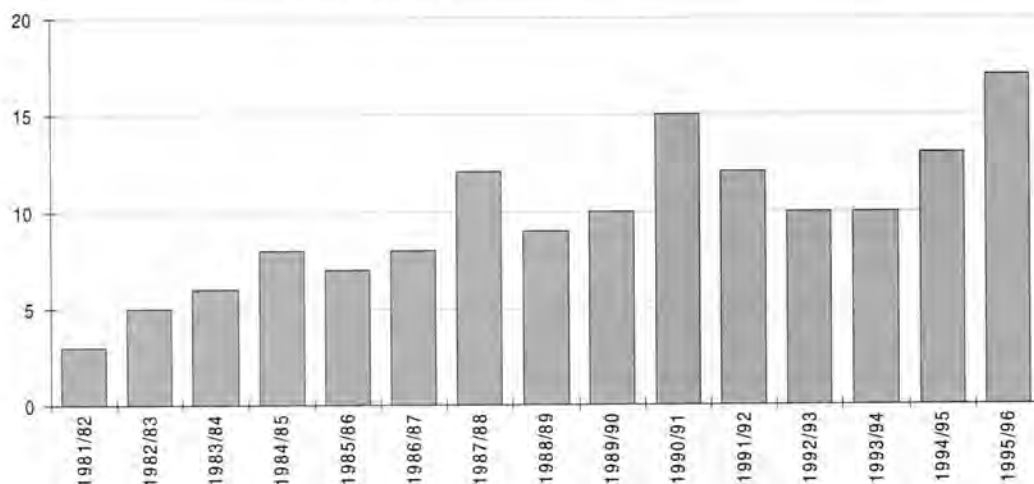
Muut havainnot syksyltä, yhden viikon ajalta: 8.10. a49 m + a37 m SW Siilinjärvi Siltasalmi (MU) ja a85 m W Rautalampi Etelä-Saikari (TJa), 11.10. a90 m SW Varpaisjär- vi Sopenjärvi (HHö) ja parvi ä yö- muutolla Juankoski Muuruvesi (MHa), 12.10. a51 m + a63 m SW Siilinjärvi Musti (JRI) ja 1 p Lapin- lahti Lappetelä (Iisalmen Sanomat/ HHö), 13.10. a55 + a45 m S Kuopio Puutossalmi (ER, KRü) ja a52 m SW Varkaus Pitkälänniemi (OHü, ALi) sekä 14.10. a31 m SW Nilsia Rahasmäki (HHö) ja a31 m SSW Kuopio Puutossalmi (MU ym.). Jos Rahasmäen ja Puutossal- men parvi oli sama, kuten olettaa sopii, tulee parven lentonopeudek- si huppeat 70 km tunnissa (65 km 55 minuutissa). Syksyllä havaittiin kaikkiaan 550–600 yksilöä.

Sepelhanhi *B. bernicla* (1). Harvi- nainen havainto kevätparvesta: 4.6. a48 laskeutui paikalliseksi Siilinjär- vi Musti (AHA, JKe). Keväältä ja kesältä myös kaksi yksinäistä har- hailijaa: 8.6. 1 p viikon ajan Nilsia Lastulahti, valpas ja terveeltä vai- kuttanut yksilö käyskenteli viljapel- lolla orasta syömässä (JVt) sekä noin 18.–20.6. 1 p rantakivillä Rau- talampi Niinivesi (MLi).

Syksyllä nähtiin ”normaalit” 290 yksilöä: 30.9. a12 m SW + a140 m S Kuopio Puutossalmi (JKe, IMA, KRü, MU), 10.10. a16 m SW + a43 m S Varpaisjärvi Sopenjärvi (HHö), 13.10. a38 m W Varkaus Pitkälän- niemi (OHü, ALi), 15.10. a32 m (AHA, HKo, PLi) ja 21.10. 9(4a) m

Kuva 2. Kanadanhanhen talvikannan kehitys Rautalammin Tyyrinvirralla, joka lienee lajin ainoa säännöllinen talvehtimisalue Suomessa.

S-SW Kuopio Puutossalmi (MU ym.).

Ruostesorsa *Tadorna ferruginea* (RK) (1/18/0). Yksi havainto edelliseltä vuodelta: 13.8.1994 1 p Tuusniemi Tuusjärvi (PTE) (Lindroos 1997). Kyseisenä vuonna koettiin Suomessa poikkeuksellinen ruostesorsavaellus. Pohjois-Savon yksilömäärä ko. vuodelta nousi 17:ään.

Ristisorsa *T. tadorna* (A) (0/3/2). Kaksi havaintoa: 16.4. 1 ♂ m SW Kuopio Jännevirta (VU, TF) ja 22.–27.5. 1 ♀ p Siilinjärvi Raasio (VU, HHa, AMK, ER). Viidestä havainnostamme kolme on keväältä ja kaksi syksyltä (PSL).

Harmaasorsa *Anas strepera* (A) (4/30/8). Harmaasorsan pesintä varmistui Pohjois-Savossa ensimmäisen kerran ja siitä on julkaistu erillinen tiedonanto (Väänänen 1996). Seuraavassa tapaukseen liittyvät havainnot: 16.5. 1 ♂ ♀ p ja 28.5. 1 ♂ p Maaninka Lapinjärvet sekä 26.5. ♀ ja 20.8. ♀ ja kuusi poikasta Maaninka Valkeinen (VMV). Poikaset olivat lentokyvottomia sorsastuksen alkaessa ja ainakin kaksi niistä ammuttiin. Harmaasorsia tiedetään ammutun Pohjois-Savossa myös vuosina 1972 ja 1988 (PSL).

Aiemmin julkaistussa havainnossa 10.5.1986 Kuopion Keskimmäiseltä on mainittu väärää havainnoitsijoita; nimien pitäisi olla Antti Holopainen, ER ja Jouko Rissanen.

Jouhisorsa *A. acuta* (3*). Seuraavat pesimäjärvet todettiin: PIELAVE-SI, Pieni-Korppinen (KRu, MU); MAANINKA, Keskimmäinen ja Lapinjärvet (JRi, KRu, MU); SIILINJÄRVI, Iso Monninjärvi, Kevätön ja Raasio (MU ym.) sekä VIEREMÄ, Ala-Kotvakko (KRu, MU). Jouhisorsa on kuitenkin melko yleinen pesimälintu monilla maakunnan "ei-karuilla järvilla".

Heinätavi *A. querquedula* (3*). Seuraavat mahdolliset pesimäjärvet todettiin (poikueita ei havaittu):

KUOPIO, Pöksänlampi (ER) ja Keskimmäinen (JKa); MAANINKA, Keskimmäinen, Lapinjärvet ja Patalahiti (JRi, KRu, MU); SIILINJÄRVI, Iso-Jälä, Kevätön, Kuuslahden kalalammikko, Raasio ja Ylimmäinen (JRi, KRu, MU ym.) sekä TERVO, Sikaslampi (JKa). Heinätavi on harvalukuinen pesimälaji useimilla maakunnan lintujärvilla.

Lapasorsa *A. clypeata* (3*). Seuraavat mahdolliset pesimäjärvet ilmoitettiin (poikueita ei havaittu): KIURUVE-SI, Luupuvesi (KRu, MU); KUOPIO, Sotkanniemi (ER); LAPINLAHTI, kirkonkylän lähivedet (HHö); MAANINKA, Keskimmäinen ja Lapinjärvet (JRi, KRu, MU); SIILINJÄRVI, Iso-Jälä ja Raasio (MU ym.). Maaninkan Lapinjärvilla nähtiin 11.6. peräti 70 koirasta (VMV), mikä kuvanee paremmin lapasorsakannan suuruutta Pohjois-Savossa kuin satunnaiset pesimäaikaisten havainnot.

Punasotka *Aythya ferina* (3*). Lajista on laadittu vuosilta 1995–1996 erikoiskatsaus Siivekkäseen 2/1996, sivulle 27. Kaikki pesintään viittaavat punasotkahavainnot paikoitteen on mainittu siellä.

Lapasotka *A. marila* (1). Keväältä havaintoja vain Siilinjärven Raasiosta, jossa nähtiin 17.5. 1 ♂ ♀ p, 20.–24.5. 2 ♂ ♂ ♀ ♀ p sekä 25.–27.5. 1 ♂ ♀ p (HHa, MPH, AHa, HHö ym.). Kokonaismäärä lienee siis neljä yksilöä. Syyshavaintoja yhteensä 12 yksilöstä: 12.9. 1 ad ♂ p Siilinjärvi Raasio (MU), 7.10. a3 m S Siilinjärvi Jälä (MU), 15.10. 7(2a) m S Kuopio Puutossalmi (AHa, HKo, PLi) ja 28.10. 1 p Siilinjärvi Raasio (AHa ym.).

Kaksi havaintoa museokokoelmista: 20.10.1979 ammuttu Maaninka Ruokovesi ja 4.10.1990 Maaninka Onkivesi Lehmilahti (mus).

Haahka *Somateria mollissima* (A) (0/11/0). Yksi vanha havainto, itse

asiassa maakunnan ensimmäinen, tästä hyvin harvinaisesta kevätyväraasta: 25.4.1983 3 ♂ 2 ♀ p Varkaus Pitkälänniemi (H. Miettinen).

Allihaahka *Polysticta stelleri* (A) (1/32/15). 27.11. 5 (+1kv) ♂ ♂ ja 10 ♀-puk. p Varkaus Huruslahti (OHu). Havainnon päivämäärä on melko tyypillinen, mutta viiden-toista yksilön parvi on suurin Pohjois-Savossa nähty. Allihaahkat on havaittu uimassa sulapaikoissa, ei muuttolennossa. Keväältä on yksi havainto, kesältä kaksi, syyskuulta yksi ja loput ovat ajalta 27.11.–23.2. (PSL).

Mustalintu *Melanitta nigra* (2*). Ainoa pesimäaikainen havainto koskee muuttoparvea: 10.6. a35 m (suunta?) Kuopio Puutossalmi (EB, ER).

Pilkkaasiipi *M. fusca* (1). Kaikki havainnot: 23.5. 6 ♀ ♀ p Kuopio Keski-Kallavesi (JTU), 10.9. a15 m Kuopio Puutossalmi (AHa, JKe, JaK, KRu), 17.–18.10. a17 p Kaa-vi Rikkavesi (PRä), 21.10. 1 m S Kuopio Puutossalmi (MU ym.) ja 28.10. 1 p Siilinjärvi Raasio (AHa ym.). Vuoden kovin "muutto" nähtiin Etelä-Savon puolella: 10.10. a17 + a12 m SW Joroinen Puomila (ALi). Lisäksi yksi vanha havainto: 17.8.1985 a16 p Maaninka Onkivesi (PRu).

Uivelo *Mergus albellus* (2*). Kesä-tai pesimäaikaista havaintoja seuraavasti: 23.5.–14.6. 1 ♂ p Siilinjärvi Raasio, näytti pariutuneen telkkänaaraan kanssa (MPH, OHu, HHö, ALi ym.), 27.5. 1 ♀ p Siilinjärvi Iso-Jälä (MU), 10.–14.6. 1 ad ♂ p Maaninka Keskimmäinen (JRi, ER, KRu, MU ym.), 18.6. 1 ♀-puk p Kuopio Keskimmäinen (PPy, JRi, MU) ja 20.8. 1 p Leppävirta Paukarlahti (AHa, HKo). Uivelo ei ole todistettavasti vielä koskaan pesinyt Pohjois-Savossa, vaikka sitä tavataan pesimäaikaan vuosittain.

Isokoskelo *M. merganser* (3). Pesimähavaintoja seuraavasti: PIELAVE-SI, Vaaraslahti kolme pesintää pöntöissä (KRt); RAUTALAMPI, Niinivesi ja Iisvesi "muutamia poikueita" (TJa) ja TERVO, Iisvesi neljä poikuetta pienellä alalla (MLi). Isokoskelo on karujen järvien pesimälintu koko Pohjois-Savossa.

Mehiläishaukka *Pernis apivorus* (3*). Yksi varmistettu pesintä: Kaa-vi Maarianvaara (SRä). Lisäksi koristeltu pesä ja reviiiri Pielavesi Pajuskylä (KRt) ja läpi kesän "havaittu säännöllisesti" sekä saalista kantava yksilö Siilinjärvi Kolmisoppi (MU ym.). Muualta pesimäaikaista havaintoja: MAANINKA (1), Metsäharju (HHö, J. Kärkkäinen); SIILINJÄRVI (3), Aappola, Kasurila ja Raimä (KRu, MU); VARKAUS (1), Ruokojärvi (ALi) ja VIEREMÄ (1), Kurenpolvi (HHg).

Haarahaukka *Milvus migrans* (A) (11/27/0). Kaksi havaintoa aiemmilta vuosilta: 4.7.1986 1 m Varkaus Könönpelto (H. Miettinen) ja 24.4.1994 1 m W Kuopio Kellonniemi (EB).

Merikotka *Haliaeetus albicilla* (1). Kaikki havainnot, joista kuusi on AHK:n tarkastamia (ne, joissa on havainnoijana MU): 18.4. 1 juv/subad m Kuopio Keskimmäinen (HHa), 23.4. 1 (2–4kv) m N Siilinjärvi Ahmon pelto (MU), 1.5. 1 (4–5kv) m NE Maaninka Lapinjärvet (MU), 10.9. 1 juv + 1 subad m SW Juankoski Muuruvesi (MHa), 12.9. 1 (3–4kv) m SE Siilinjärvi Raasio (MU), 20.10. 1 (+4kv) m WSW Siilinjärvi Jälä (MU), 21.10. 1 (3–4kv) m SSW Kuopio Puutossalmi (MU, MPH, KRu), 21.10. 1 ad m SW Varpaisjärvi Sopenjärvi (HHö) ja 29.10. 1 (1–4kv) m SW Siilinjärvi Kasurilanmäki (MU).

Yhteensä ilmoitettiin 10 yksilöä, kaikki lajitteilyllisiltä muuttoajoilta. Merikotka yleistyy vuosi vuodelta eikä havaintojen tarkistamisella ole mitään syytä rasittaa ha-

Pohjois-Savon ensimmäinen kiljukotka kaartaa elokuussa 1977 Maaningan Lapinjärvillä. Rariteettikomitea hyväksyi havainnon kuvan perusteella. Kiljukotka on tavattu maakunnassa vain kolme kertaa. © Pentti Runko

vainnoijia tai AHK:ta. — Lisäksi yksi aikaisempi, AHK:n tarkastama havainto: 10.10.1993 1 (+3kv) m S Maaninka Onkivesi (PRu).

Rusko-uhaukka *Circus aeruginosus* (1). Yksittäisten havaintojen perusteella on vaikea muodostaa selvää kuvaa runsastuvan rusko-uhaukkakannan reviiirimäärästä, koska mahdollisesti pesimättömiä ja kierteleviä lintuja nähdään kesäisin melkein siellä sun täällä. Vähintäänkin oletettavia reviiirejä havaittiin yhteensä 13 ja ne jakautuivat kunnittain seuraavasti: KUOPIO (2), Keskimäinen (PHu, JTu ym.) ja Pöksänlampi (AHg, ER); LAPINLAHTI (2), Sonnilanlampi (MPH, HHö ym.) ja Tölvä (HHö, J. Kärkäinen); MAANINKA (5), Patajärvi, Patalahti, Mustavirta, Lapinjärvet ja Keskimäinen (VMV ym.);

RAUTALAMPI (1), Rastunsuo (EB); SIILINJÄRVI (1), Iso-Jälä (MU ym.) ja VARKAUS (2), Ruokojärvi ja Siitinselkä (OHu ym.). Nuoria yksilöitä nähtiin syksyllä vain Maaningan Keskimäisellä, Lapinjärvillä sekä Patajärvellä ja -lahdella (VMV). Muita kesäaikaista tapauspaikkoja olivat: 24.6. 1 (2kv) kiert Siilinjärvi Pikonlampi (MU) ja 26.6. 1 (2kv) kiert Kiuruvesi Luupuvesi Taivallahti (KRu, MU).

Keväällä ensimmäiset ruskikset nähtiin 21.4. Varkaus (OHu), 22.4. Kuopio (AHg), Maaninka (MU) ja Rautalampi (VU) sekä 23.4. Siilinjärvi (MU). Huhti-toukokuulta havaintoja kertyi myös edellä mainittujen reviiirien ulkopuolelta: 2.5. 1 ♂ Rautalampi Tyyrinvirta sekä 9.5. 1 ♂ Kuopio Kuhanen ja 1 ♂ Kotkatlahti (MPH, HHö, KSa). Kuhanen alue on mahdollinen lajin pesi-

mäympäristö ja Kotkatlahden havainto voi liittyä Siilinjärven/Kuopion Jänneviran reviiiriin, josta ei tosin ilmoitettu havaintoja vuodelta 1995. Syksyn viimeiset yksilöt havaittiin Siilinjärven Raasiassa: 23.8. 2 p ja 25.8. 1 ad ♂ m (OHu, HHö, ALi).

Sinisuohaukka *C. cyaneus* (2*). Yhteensä 19 reviiiriä: IISALMI (1), Nerohvirta (HHö); KAAVI (3), Karsikkovaara (SRä), Luikonlahti (MLi) ja Retunen (KRu, KSa); KUOPIO (1), Riistavesi (MPH, HHö); LAPINLAHTI (1), Puoliväli (HHö); MAANINKA (1), Vesajoki (Jri, KRu, MU); NILSIÄ (2), Eitikka (HHö) ja Pajulahti (PPy, MU); PIELAVESI (5) Pajuskylä neljä reviiiriä (KRt) ja Vaaraslahti (AMK, ER); SIILINJÄRVI (2), Kolmisoppi (monet) ja Luvelahti (MU); RAU-

TAVAARA (1), Hankamäki (OHu, HKo, PPy, ER) ja VIEREMÄ (2), Konolanmäki (HHg) ja Rotimojoen Joutensuo (KRu, MU). Pesintä varmistettiin vain Kaavin Karsikkovaarassa (6.7. 4 pull) ja Pielaveden Pajuskylässä (lentopoikue).

Lisäksi yksi tieto aiemmilta vuosilta: 1990-luvun alun kahtena kesänä saalistelivat pelloilla Suonenjoki Närevaara (JKa).

Arosuohaukka *C. macrourus* (RK) (4/1/1). Yksi havainto: 1.5. 1 (+2kv) ♂ m S Maaninka Patalahti (ER, JaK, Jvt) (Nikander ym. 1996). Kyseessä oli kuudes kerta, kun laji tavattiin Pohjois-Savossa.

Kanahaukka *Accipiter gentilis* (3*). Pesintöjä todettiin 15 paikalla: Kaavi 6 (SRä, JTo), Kuopio 1 (JTu), Maaninka 1, Pielavesi 4 (KRt), Rautalampi 1, Tervo 1 (MLi) ja Vieremä 1 (KRu, MU). Poikasia havaittiin seuraavasti (erikäisiä pesueita): 0+2+2+3+3+3+3+3+3+4+4.

Korjaus vuoden 1993 faunistiseen katsaukseen: Rautalammin pesä (MLi), kunnan pitäisi olla Tervo.

Varpushaukka *A. nisus* (3*). Pesimäaikaista tapaamispaikkoja ilmoitettiin 17, kunnittain seuraavasti: Kaavi 2 (pesä+poikue) (SRä), Kiuruvesi 1 (ATa), Lapinlahti 2 (HHö), Nilsä 1 (pesintä) (Jri), Pielavesi 3 (KRt), Siilinjärvi 4 (MPH, HHö, MU), Suonenjoki 2 ja Rautalampi 2 (MLi). Löydettyiltä pesiltä varttui 3+3+5 poikasta.

Hiirihaukka *Buteo buteo* (3*). Pesintöjä (25 kpl) ja pelkkiä reviiirejä (14 kpl) todettiin seuraavasti: Juankoski 0+1, Kaavi 13+0 (SRä, JTo), Keitele 0+2 (KRt), Kuopio 1+2 (HHö, JTu), Maaninka 2+1 (KRt, E. Poikolainen), Pielavesi 8+7 (KRt), Siilinjärvi 1+0 (monet) ja Vieremä 0+1 (KRu, MU). Eri-ikäisiä poikasia pesistä todettiin kaksi tai kolme, parissa tapauksessa pesintä keskeytyi.

Kiljukotka *Aquila clanga* (RK) (0/3/0). RK (lue: Dick Forsman) tutustui yhteen vanhaan valokuvaan, josta lohkesi hyväksytty kiljukotkahavainto: elokuun alku 1977 1 p Maaninka Lapinjärvet (PRu) (Lindroos 1998). Kyseessä on lajin ensimmäinen tapaamiskerta Pohjois-Savossa.

Maakotka *A. chrysaetos* (1). Kuusi havaintoa: 6.1. 1 (+3kv) m N Leppävirta Oravikoski (MPH, Kari Haverinen), 6.1. 1 juv-subad m S Nilsä Lastukoski (Heikki Kinnunen/MU), 14.2. 1 juv m W Kaavi Maarianvaara Riihilampi (ES & K.

Jämsen), 6.10. 1 juv Vesanto Harinka (ES & J. Sarvala), 6.11. 1 juv m SSE Kuopio Oinosenmäki (J. Koistinmäki/MU) ja 7.11. 1 juv m SSW Siilinjärvi Hoikki (JVa). Talviset maakotkahavainnot ovat harvinaisia. Useimmin maakotkia nähdään syyskuun lopulla ja lokakuussa (PSL). Leppävirran havainnosta tehdyn lomakkeen AHK on tarkastanut. Aikuispukuisia maakotkia koskevat havainnot alistetaan AHK:n syyniin.

Kalasääski *Pandion haliaetus* (2*). Maakunnan kalasääskivastaavat eivät jaksaneet tietojään ilmoitella, joten tyytyminen on Saurolan (1997) tilastoihin: vuonna 1995 Kuopion läänin alueella todettiin 45 reviiriä, joista 34:llä havaittiin pesä. Pesien kunnittaisesta jakamasta ei ole tietoa. Mahdollisesti rengastointimiston tilastoista puuttuva pesä löydettiin kesällä 1995 Nilsistä (HHö) (ei tunnettu vuonna 1994, ks. faunistinen katsaus Siivekäs 1/1996, karta s. 11).

Tuulihaukka *Falco tinnunculus* (2*). Tuulihaukkoja oli ilmeisesti kohtuullisen hyvin koko Pohjois-Savossa. Pesintöjä (3 kpl) ja pelkkiä reviirejä (29 kpl) todettiin seuraavasti: Iisalmi 0+1 (HHö), Kaavi 0+2 (MLi, SRä), Kiuruvesi 0+1 (KRu, MU), Kuopio 0+1 (JKa, KRu), Lapinlahti 0+2 (HHö, J. Kärkkäinen), Leppävirta 0+1 (HRö), Maaninka 0+1 (VMV), Nilsä 2+1 (HHö, PPy, JRi, MU), Pielavesi 1+5 (KRt), Rautalampi 0+2 (MLi), Siilinjärvi 0+6 (monet), Sonkajärvi 0+3 (OHu, HKo, PPy, ER, KRu), Varkaus 0+1 (ALi), Varpaisjärvi 0+1 (HHö) ja Vieremä 0+1 (KRu, MU).

Ampuhaukka *F. columbarius* (2*). Kaikki havainnot: 25.6. 1 ♂ lennossa tien yli Vieremä Ruuvalanperä (KRu, MU), heinäkuun lopulla 1 saalisteva muutaman kerran Rautalampi Etelä-Saikari (TJa) ja 1.–14.8. 1 ♀-puk p Siilinjärvi Raasio (monet). Ainakin Vieremän havainto lienee tulkittavissa ”pesimäreviiriksi”.

Nuolihaukka *F. subbuteo* (2*). Yhteensä 13 reviiriä seuraavilla paikoilla: Kaavi Rauvanjärvi (SRä); Kuopio Sotkanmäki (HKo, PPy, ER); Lapinlahti Tölvä (HHö, J. Kärkkäinen); Leppävirta Savivesi ja Haapamäki (HRö); Rautalampi Kuninkaansaari–Etelä-Saikari (TJa); Rautavaara Äläne (KRu); Siilinjärvi Kasurila (MU) ja Kolmisoppi (monet); Sonkajärvi Saukkosuo (OHu, HKo, PPy, ER); Varkaus Ruokojärvi (ALi); Varpaisjärvi Sopenjärvi (HHö) sekä Vieremä Kaatiainen (KRu, MU). Pesintä var-

mistui vain kolmella paikalla: Kaavilla, Leppävirralla ja Varpaisjärvellä. Nuolihaukkoja tavataan kesäaikaan useimmiten selkävesillä, niiden rantamilla ja lintujärvillä. Lisäksi yksi pesimähavainto Etelä-Savosta: pesä, jossa poikanen Joroinen Sutelansaari (ALi).

Lisäksi vanha tieto: kesä 1994 törmännyt autoon Kuopio Ryönä (mus).

Muuttohaukka *F. peregrinus* (A) (monia/16/2), 11.5. 1 (+2ky) m N Maaninka Lapinjärvet (JaK, Juha Jauhainen) ja 21.8. 1 (1ky) m SW Kuopio Linnanpelto (HKo). Vuotta 1973 tuorempien havaintojen kuukausijakauma on seuraava: huhtikuu 1, toukokuu 3, heinäkuu 1, elokuu 2, syyskuu 7 ja lokakuu 4. Yksilöistä kuusi on ollut aikuisia ja viisi nuorta (PSL).

Riekko *Lagopus lagopus* (2). Riekko on melko tyypillinen paikkalintu, joten havainto lajista viittaa aina siihen, että riekko pesii lähistöllä. Tässä kuitenkin vain pesimäaikaisten havainnot: 28.5. 1 p Rautalampi Rastunsuo (HHa), 4.6. 1 p Pielavesi Penkkisuo (KRu, MU), 26.6. 1 p Vieremä Kurkisuo (KRu, MU) ja 8.8. 10 p (poikue) Nilsä Eitikka (HHö). Lisäksi Pielavedeltä ilmoitettiin soita, joilla on kuultu soidinääntä tai nähty poikueita: Joussuo, Keukoissuo ja Nikaransuo (KRt). Säännöllisiä talvihavaintojen alueita olivat Rautalampi Rastunsuo (monet) ja Rautavaara Tiilikan kansallispuisto (JaK, ER, KRu, MU).

Viiriäinen *Coturnix coturnix* (A) (19/10/3). Ennätysesiintymisen lukuun ottamatta aikoja, jolloin laji vielä todistettavasti pesi maakunnassa: 5.–13.6. 1 Å Kuopio Sotkanmäki (MPH ym.), 6.6. 1 Å Kuopio Riitsenlahti (VU, Ima) ja 7.–8.6. 1 Å Lapinlahti Puoliväli (HHö, MPH, PLi). Viimeaikaiset havainnot ovat järjestään koskeneet laulavia lintuja. — Lisäksi: 10.6. 1 Å Joroinen Maavesi (OHu).

Luhtakana *Rallus aquaticus* (1). Katsausvuoden ainoa havainto: 11.6. 1 Å Maaninka Patalahti (VMV). Lisäksi kolme vanhempaa havaintoa: 18.6.1983 1 Å Maaninka Patalahti (VMV), kesäkuu 1985 1 Å Suonenjoki Suontee maamieskoulunranta (JKa) ja 6.–8.6.1989 1 Å Maaninka Valkeinen (VMV). Kaksi ensimmäistä havaintoa AHK on hyväksynyt.

Korjauksia vanhoihin tietoihin: Vuodelta 1982 on julkaistu havainto Maaningan Lapinjärviltä, paikan pitäisi olla Valkeinen (VMV). Havainto, joka on julkaistu Maaningan Lapinjärviltä 24.4.1983, pitäisi olla 25.4.1983 (PRu). Lisäys: 12.6.1985

1 p Maaninka Lapinjärvet (PRu). Luhtakana on tavattu ko. vuonna Lapinjärvillä, tosin vasta 27.–30.6. (Ukkonen 1986).

Luhtahuitti *Porzana porzana* (1). Ääntelevä huitti havaittiin kuudella paikalla, joista yksi Etelä-Savosta: 25.5.–13.6. 1 Å Maaninka Lapinjärvet (VMV, PRu, MU), 26.5. 1 Å Maaninka Valkeinen (VMV), 2.–10.6. 1 Å Kuopio Kuhanen (AHa, JPy, ER), 8.6. 1 Å Kuopio Keskimmäinen (HKo, ER), 18.6. 1 Å Joroinen Muuriainen (OHu) ja 10.7. 1 Å Maaninka Keskimmäinen (MU). Syksyiltä lisäksi yksi muu havainto: 23.8. 1 p Maaninka Lapinjärvet (KJa, VMV).

Ruisräikkä *Crex crex* (1). Vuonna 1995 ruisräikkä oli BirdLife Suomen seurantalaaji, joten havaintoja kyseltiin meilläkin mm. Savon Sanomien ja Kuopion länen avustamina maallikoilta. Kaikkiaan kuultiin 18 räikkää: 24.–28.5. 1 Å Vehmersalmi Vuorisalo (T. Happonen), 30.5.–14.6. 1 Å Maaninka Vesajoki (AHa, ER ym.), 1.–3.6. 1 Å Kuopio Lamperila (A. Pietiläinen/HRö), 7.–10.6. 1 Å Lapinlahti Savonjärvi (MPH, HHö), 8.6. 2 Å Siilinjärvi Tuli-Koivunen (MU), 12.6. 1 Å Rautalampi Toholampi (Eve), noin 14.6. 1 Å Kaavi Kortteinen (M. Hallikainen), 16.–19.6. 1 Å Pielavesi Honkamäki (?/HRö), 17.–25.6. 1 Å Nilsä Piekkaälänmäki (A. Holopainen/JRi), 18.6.–16.7. 1 p, Å Kaavi Retunen Papinsaari (P. Pitkänen/JKa), 27.6. 1 Å Kuopio Ryönä (M. Nevalainen/JKa), VI alkupuolella 1 Å Vesanto Horonkylä, VI 1 Å Vesanto Niinivesi, VI 1 Å Karttula Hautolahti (PA), VI 1 Å Suonenjoki Suontee (H. Siikavirta), kesä 1 Å Juankoski Pitkämäki (M. Mönkkönen) ja kesä 1 Å Leppävirta Haapamäki (L. Pietikäinen/HRö).

ETELÄ-SAVOSTA saatiin tietoon kaksi ääntelijää: 9.–10.6. 1 Å Joroinen Pasala (OHu, H. Räsänen) ja 10.6.–1.7. 1 Å Rantasalmi Parkumäki (V. Auvinen/HRö). Joroisten lintu äänteli naukumalla.

Yksilöiden ääntely-ympäristö pyydettiin myös kirjaamaan ylös. Tieto saatiin kaikkiaan 13 yksilöstä, niistä kuusi oli pellolla (rantapello, apilapello ja nurmi 4) ja seitsemän pakettipelloilla (Pohjois-Savo 5 ja Etelä-Savo 2), osalla pakettipelloista kasvoi jo nuorta koivutaimikkoa.

Lisäksi kolme vanhaa havaintoa: 1.–2.6.1983 1 Å Maaninka Lapinjärvet (PRu) (ko. kesältä oli aiemmin tiedossa kuusi ääntelijää), kesät 1993–94 1 Å Kuopio Humalajoki (S. Venäläinen/JKa) ja kesä 1994 1 Å Kuopio Riistavesi Lohilahti (H. Nevalainen/JKa). Vuodel-

ta 1993 on ilmoitettu 36 ja 1994 seitsemän räikkää.

Liejukana *Gallinula chloropus* (A). Yksi vanha julkaisematon, mutta AHK:ssa jo aikoinaan hyväksytty havainto: 31.5.1984 1 p Maaninka Ahkiolahti (PRu).

Nokikana *Fulica atra* (3*). Järviä, joilta saatiin pesimäaikaista havaintoja, olivat: Iisalmi, Iso-Ahmo ja Keskimmäinen (MPH, HHö, KRu, MU); KUOPIO, Pöksänlampi (EB, ER) ja Keskimmäinen (JKa); LAPINLAHTI, Linnansalmi (HHö); MAANINKA, Keskimmäinen, Pieni ja Iso Lapinjärvi (MU ym.) ja SIILINJÄRVI, Iso-Jälä, jolta ilmoitettiin myös vesilintulaskennan tuloksena yhdeksän reviiriä/paria (MU).

Kurki *Grus grus* (2*). Mahdollisia pesimäpiirejä ilmoitettiin seuraavasti: KEITTELE, Ylimmäinen Lahnasjärvi (KRu); KIURUVESI, Tikanranta (ATA); MAANINKA, Patalahti (KRu, MU, VMV); RAUTALAMPI, Multaharjunsuo (TJa); SIILINJÄRVI, Ylimmäinen (JRi, KRu, MU); TERVO, Haapamäki, Kutanlampi ja Rantakylä (TJa, MLi, KRu) sekä VIEREMÄ, Kaatiainen, Rotimojoen Joutsensuo ja Saarisuo (KRu, MU).

Meriharakka *Haematopus ostralegus* (1). Kaksi pesintää todettiin rantapelloilla, toinen Kuopion Ryönässä ja toinen Maaningan Valkeisella: Kuopion parilla nähtiin poikasia (J. Tuovinen). Maaningan parin pienet poikaset ilmeisesti tuhoutuivat (VMV). Valkeisen lähellä nähtiin 13.6. 3 p (PRu) Ylä-Ruokovedellä ja 23.6.–15.7. 1 p Lapinjärvillä (PRu, VMV ym.). Myös Varkauden Lehtoniemessä oli 21.4.–15.7. enimmillään 3 p yksilöä (OHu, HKo, ALi, ER ym.), joten myös siellä oli vähintään reviiri. Muut havainnot Kuopiosta: 5.5. 19 p Kallansillat Tikkalansaaren sula (VU), 11.5. 2 p Sorsasalo Savon Sellu (JRi) ja 20.5. 1 kiert Kuopio Kelloniemi (EB). Savon Sellun kaatopaikka on vanha pesimäpaikka, mutta tänä vuonna siellä ei pesitty.

Pikkutylli *Charadrius dubius* (3). Reviiirit kunnittain: Siilinjärvi 18, Juankoski 2, Iisalmi 1, Lapinlahti 1, Nilsä 1, Rautalampi 1, Suonenjoki 1 ja Varpaisjärvi 1. Siilinjärven tilastollinen ”ylivoima” johtuu laajasta soranotusta ja kaivostöiminnasta sekä Raasion alueen kahlaajien tarkasta syynämisestä.

Tylli *C. hiaticula* (1). Melko vähäinen kevätesiiintymisen, vähintään 25 yksilöä: 7.5. 1 p + 1 m Rautalampi Rastunsuo (HHö, TJa ym.), 14.–15.5. 4 p Maaninka Lapinjärvet (JaK, ER, MU), 15.5. 6 p Maa-

Taulukko 1. Pikkusirrin yksilömäärät vuosina 1984–1995. Luvut on saatu laskemalla päivittäiset yksilömäärät yhteen, joten arvo ei kerro eri yksilöiden lukumäärää tarkasti.

vuosi	kevät	syksy
1984	—	198
1985	47	415
1986	1	218
1987	47	197
1988	5	1490
1989	—	289
1990	—	1600
1991	1	1980
1992	12	498
1993	13	1063
1994	1	441
1995	33	286

ninka Patajärvi (VMV), 20.5.–1.6. enimmillään 10 p Siilinjärvi Raasio (monet) ja 7.6. 1 p Vieremä Ylä-Haajainen (MPH, HHö).

Kesäisiä huitelejoita (ensimmäisiä tai/vai viimeisiä muuttajia?) tavattiin seuraavasti: 17.6. 3 p, 18.6. 2 ad p ja 24.6. 1 p Siilinjärvi Raasio (OHu, ALi, PPy, KRu), 18.6. 2 ad p Siilinjärvi Musti (PPy) sekä 17.6. ja 27.6. 1 p Rautalampi Rastunsuo (JaK, ALi, ER).

Syksyllä Raasiassa nähtiin ajalla 8.7.–8.10. päivittäiset yksilömäärät yhteen laskien 368 tylliä (Ukkonen 1996). Mustissa vastaava luku oli vain 14 yksilöä. Raasiassa muutonhuippu oli 27.8. 55 p (ALi, MU ym.). Muut syyshavainnot: 2.9. 3 m Kuopio Siikaniemi (EB), 9.9. 1 ä Siilinjärvi Rissala (KRu) ja 8.10. 1 p Siilinjärvi Iso-Jälä (ER).

Keräkurmitsa *C. morinellus* (A) (13/n.37/2). Ainoa havainto: 16.–17.5. 2 (+2kv) p Maaninka Lapinjärvet Vesajoki (HHA). Keräkurmitsat keskittyvät vuodesta toiseen samoille paikoille, joista Maaningan Lapinjärvet on yksi (ks. Saari 1995). Havainnon ajankohta on tyypillinen, syyshavainnot vain yksi.

Kapustarinta *Pluvialis apricaria* (2). Pesimäaikaista tapaamisista (pesintään sopivia) olivat: Rautavaara Älänteen Suurisuo (2 paria) ja Palosaarensuo, Sonkajärvi Talasjoen Joutensuo (1–2 paria), Varpaisjärvi Multasuo (KRu) ja Vieremä Pieni-Saarisuo (KRu, MU). Lisäksi kapustarintoja nähtiin seuraavilla peltoalueilla: 14.6. noin 10 p Sonkajärvi Saukkosuo (OHu, HKo, PPy, ER) ja 14.6. 1 ad p, nousi SW Siilinjärvi Ahmon pellot (MU). — **KORJAUS:** Vuoden 1988 faunistisessa katsauksessa mainitaan varoittelevat linnut Sonkajärven Polttosuo- ja Pankinsuo. Jälkimmäisen nimen pitäisi olla Pankinsuo. Suot sijaitsevat Jyrkän kylällä, Laakajärven lounaispuolella. Koska useilla

soilla voi olla sama nimi tai vain keksitty nimi, on niille hyvä antaa aina joku muukin paikanmäärä, esim. kylän tai läheisen järven mukaan.

Tundrakurmitsa *P. squatarola* (1). Kaikki havainnot: 22.5. 1 p (VU), 23.5. a18 laskeutui hetkeksi karikon kanssa (MPH, HHö) ja 27.8. 2 ad p, nousi SW, 1 ad m SW ja 1 äm (ALi, MU) Siilinjärvi Raasio.

Pulmussirri *Calidris alba* (1). Kaikki havainnot: 24.7. 2 ad p (R. Aaltonen, JPy) sekä 17.8. ja 19.8. 1 juv p (JPy ym.) Siilinjärvi Raasio. 17.8. nähtiin nuori lintu myös Siilinjärven Mustissa. Kellonaikojen perusteella kyseessä on sama yksilö kuin Raasiassa.

Pikkusirri *C. minuta* (1). Siilinjärven Raasiassa laji nähtiin keväällä neljästi: 31.5. 11 p, 1.6. 16 p, 2.6. 4 p ja 7.6. 1 p (MPH, KRu ym.). Muulta ilmoitettiin vain yksi tieto: 19.5. 1 p Nilsia Palonurmi (PHA). Kyseessä on ennätysaikainen kevät-havainto. Aiempi ennätys 22.5. oli vuodelta 1993.

Syysseintyminen oli vaisuhko, sillä nuorten lintujen massat jäivät tulematta. Päivittäiset yksilömäärät yhteen laskien nähtiin 286 yksilöä (taulukko 1.), joista 261 Raasiassa. Kaikki havainnot tehtiin 11.7.–14.9. Siilinjärven Raasiassa ja Mustissa. Enimmillään näillä lietteillä havaittiin 15.7. 22 p ja 11.9. 20 p (ks. Ukkonen 1996).

Lisäksi korjaus aiemmin julkaistun havainnon 31.8.–3.9.1984 1 juv p Maaninka Mustavirta päivämäärin, joiden pitäisi olla 29.8.–3.9.1984.

Lapinsirri *C. temminckii* (1). Lapinsirillä oli Siilinjärven Raasiassa melko runsas kevätseintyminen: 17.–29.5. nähtiin päivittäiset yksilömäärät yhteen laskien 117 yksilöä. Eniten lintuja oli 23.5., jolloin havaittiin vähintään 39 p+m yksilöä (MPH, HHö). Muualta ilmoitettiin vain 25.5. 3 p Maaninka Keskimäinen (VMV).

Syysmuutto alkoi 27.6., jolloin Rautalammin Rastunsuolla oli 1 p lapinsirri (JaK, ER). Rastunsuolla laji nähtiin myös 14.7. 1 p, 15.7. 3 p ja 19.8. 1 p (EB). Muut havainnot ajalta 6.7.–7.9. Raasiasta ja Mustista, joissa tavattiin päivittäiset yksilömäärät yhteen laskien 284 yksilöä, joista vain 25 Mustissa. Enimmillään näillä paikoilla havaittiin 9.7. 15 ad p ja 19.7. 15 p (ks. Ukkonen 1996).

Kuovisirri *C. ferruginea* (1). Tavanomaiseen tapaan kuovisirrejä nähtiin vain syksyllä. Siilinjärven Raasiassa ja Mustissa havaittiin

ajalla 11.7.–11.9. päivittäiset määrät yhteen laskien 61 yksilöä. Muualta kaikki havainnot: 14.7. 5 p Rautalampi Rastunsuo ja 15.7. 3 p Kuopio Siikaniemi (EB).

Lisäksi korjaus aiemmin julkaistun havainnon 26.–27.7.1983 1 juv yks. Rautalampi Rastunsuo päivämääriin, joiden pitäisi olla elokuulta, siis 26–27.8.1983.

Suosirri *C. alpina* (1). Keväthavainnot: 15.5. 1 p Maaninka Pieni Lapinjärvi (JaK, ER), 20.5. 3 p Siilinjärvi Raasio (TF, JKe, Ima, VU), 23.5. 60 p+m Siilinjärvi Raasio ja 3 p Kuopio Keskimäinen (MPH, HHö), 24.5. 44 p Siilinjärvi Musti (HHA), 27.5. 2 p Siilinjärvi Raasio (AHA) ja 28.5. 1 p Rautalampi Rastunsuo (HHA).

Syysmuutto pitäne katsoa alkaeneksi jo 17.6., jolloin Siilinjärven Raasiassa havaittiin 1 p (AHA, OHu, JKe, ALi). Seuraavat 2 p nähtiin 27.6. Rautalammin Rastunsuolla (JaK, ER). Raasiassa ja Mustissa nähtiin ajalla 29.6.–8.10. päivittäiset yksilömäärät yhteenlaskien 598 yksilöä. Huipussaan suosirrimuutto oli 22.7., jolloin Raasiassa ja Mustissa laskettiin 198 ad suosirriä (JPy, MU ym.).

Syyshavainnot muualta: 7.7. 2 ad p Kuopio Kallavesi Ruunaluodot (JTU), 9.7. 2 ad p Siilinjärvi Särkijärvi, kaivosalueen kuivattu järvenpohja (KRu), 10.7. 3 ad p Vehmersalmi Suvasvesi Vänskänselkä (JTU), 14.7. 4 p, 12.7. 2 p, 24.7. 30 m, 25.7. 70(3a) m ja 19.8. 3 p Rautalampi Rastunsuo (EB), 12.9. a55 m Juankoski Muuruvesi (MHA), 8.10. 1 juv p Siilinjärvi Jälä Siltsalmi (ER, MU) ja 19.10. 1 m Maaninka Lapinjärvet (VMV).

Jänkäsirriäinen *Limicola falcinellus* (1). Muuttohavainnot vain keväältä ja ainoastaan Siilinjärven Raasiasta: 20.5. 1 p (TF, JKe, Ima, VU), 27.5. 3 p (AHA), 10.–11.6. 1 p (AHA, PPy, KRu ym.).

Vuoden merkittävin jänkäsirriäislöytö tehtiin Vieremän Rotimojoen Joutensuolta, jossa havaittiin 25.6. soidintava lintu (KRu, MU). Joutensuon lisäksi Pohjois-Savosta tunnetaan vain yksi muu ojitamaton jänkäsirriäisen esiintymissuo. Mutakuljuinen Joutensuo lienee lajin pesimäympäristöksi sopiva, ja suo pitäisi ehdottomasti saada suojelun piiriin. Läheiseltä Pihlajasuolta on yli 10 vuotta vanha kesähavainto jänkäsirriäisestä, mutta suo on tuhouttu ojitukseen ja otettu turvetuotantoon.

Suokukko *Philomachus pugnax* (2). Kesähavainnot ilmoitettiin muutamia, mutta selvästi pesintään viittavia tietoja vain yksi: Kiuruvesi/Vieremä Saarisuo 1 varoitteleva

♀ (KRu, MU). Mahdollinen pesimäpaikka on myös Vieremän Ylä-Haajainen, jossa nähtiin 7.6. 5 p (MPH, HHö). Kesäkuun alun muutavat koirasparvet sotkevat havaintojen tulkintaa ja suokukkonaaraan tai pesän löytäminen pesimäaikaan on ilmeisen vaikeaa. Tärkeintä lajista olisi ilmoittaa selvästi pesintään viittaavat tiedot.

Jänkäkurppa *Lymnocyrtus minimus* (1). Keväthavainnot: 24.–25.4. 1 Ä Kuopio Keskimäinen (E. Miettinen/MAS), 5.5. 2 p (MPH, HHö) ja 14.5. 2 p Varkaus Ruokojärvi (ALi) ja 15.5. 1 p Nilsia Ranta-Sänkämäki Hanhisalmi (JRI).

Syksyllä jänkäkurpat käytiin katsomassa Siilinjärven ”vakiopaikoilla”. Iso-Jälän pohjoisrannalla laji tavattiin seuraavasti: 28.9. 1 p (KRu), 7.10. 6 p (MU), 8.10. 2 p (ER), 22.10. 1 p (KRu, MU); ja Raasiassa: 16.9. 4 p iltayöllä, 17.9. 1 p aamuyöllä, 22.9. 4 p iltayöllä ja 24.9. 1 p aamuyöllä (MU). Osa Raasion linnuista rengastettiin ja kontrolloitiin myöhemmin samalla paikalla.

Mustapyrstökuri *Limosa limosa* (A) (1/20/2). Kaksi havaintoa: 7.5. 2 p Maaninka Pieni Lapinjärvi (JKe, PHu, ER) ja 11.5. 1 p Maaninka Lapinjärvet (JaK, Juha Jauhiainen). Molemmat havainnot ovat Lapinjärvien samalta puolelta ja yksilöiden kokonaismääräksi on tulkittu kaksi. Havaintojen ajankohta on tyypillinen mustapyrstökurille.

Lisäksi yksi vanha havainto: 5.8.1983 1 juv p Rautalampi Rastunsuo (KSi). Havainto on AHK:n hyväksymä, mutta julkaistu aiemmin erheellisesti punakurina! (Tuomainen 1984).

Punakuri *L. lapponica* (1). Kaikki havainnot: 9.–13.5. 1 p, 11.5. kuitenkin 3 p Nilsia Palonurmi (PHA), 14.5. 1 kiert (MU) ja 16.5. 6 kiert Maaninka Lapinjärvet (JaK, ER) sekä 22.7. 1 ä Siilinjärvi Raasio (JPy).

Korjaus: 5.8.1983 1 juv p Rautalampi Rastunsuo (KSi), havainto koskee mustapyrstökuriä. Ks. edellä.

Pikkukuovi *Numenius phaeopus* (2). Kesäaikaista havaintoja saatiin seuraavilta soilta: Pielavesi Penkkisuo (1 pari) (KRu, MU), Rautavaara Älänteen Suurisuo (4 paria) ja Palosaarensuo (väh. 1 pari) (KRu), Sonkajärvi Talasjoki Joutensuo (väh. 2 paria), Varpaisjärvi Multasuo (1 pari) (KRu) ja Vieremä Rotimojoki Joutensuo (1 pari) (KRu, MU). Lisäksi Sonkajärven Sukevan Saukkosuo pelloilla tavattiin 14.6. n. 10 yksilöä (OHu, HKo, PPy, ER).

Punajalkaviklo *Tringa totanus* (1). Ensimmäiset kevähavainnot: 27.4. 1 p (JTU), 1.5. 2 p Maaninka Lapinjärvet, jonka jälkeen kesän mittaan Maaningan "Kinnulanlahden totti-alueella" todettiin reviiirejä seuraavasti: Hämeenlahti 1, Keskimmäinen 4 ja Lapinjärvet 3 (VMV, MU ym.). Siilinjärven Raasiassa (kerran myös Mustissa) punajalkavikloja havaittiin 1–2 yks. ajalla 17.5.–8.8. (monet), joten alueella lienee ollut yksi reviiri. Viimeinen havainto koski nuorta muutolle noussutta yksilöä (MU).

Havainnot muualta: 9.5. 1 p Kuopio Keskimmäinen (JTU), 9.5. 1 p Nilsia Lastulahti (JVT), 9.5. 1 p Kuopio Pöksänlampi, 7.6. väh. 3 p Vieremä Ylä-Haajainen ja 7.6. 1 p Iisalmi Keskimmäinen (MPH, HHö). Kaksi viimeksi mainittua voinee tulkita reviiireiksi, joten reviirien kokonaismäärä maakunnassa oli 11. Tiistaille 9.5. sattui peräti kolme hajahavaintoa, joten kyseessä lienee ollut "kova muuttopäivä".

Lampiviklo *T. stagnatilis* (A) (0/14/5). Kaikki havainnot: 28.5. 1 p Maaninka Lapinjärvet (VMV), 1.6. 1 p (MU, KRu) ja 10.6. 3 p Siilinjärvi Raasio (MU, KRu, JRI). Laji on pesinyt Pohjois-Kavossa pari kertaa, mutta kolmen linnun parvi on ainutlaatuinen havainto.

Karikukko *Arenaria interpres* (1). Yksi havainto: 23.5. 1 m tundraurmitsaparvessa Siilinjärvi Raasio (MPH, HHö). Kyseinen yksilö ja parvi levähtivät altaalla hetken, mutta jatkoivat muuttoa.

Vesipääsky *Phalaropus lobatus* (1). Kaikki havainnot: 3.6. 3 p (AHa, JKe), 4.6. 2 p (JVT), 11.6. 1 ♂ p (PPy, KRu) ja 18.6. 1 ad p (PPy) Siilinjärvi Raasio, 1.8. 1 p Rautalampi Rastunsuo (TJa), 16.–18.8. 1 juv p (JPY ym.) ja 24.–25.8. 5 juv p Siilinjärvi Raasio (OHu, HHö, ALi ym.). — Lisäksi yksi vanha havainto: 3.6.1975 1 p Vesanto (A. Huuskonen).

Merikihu *Stercorarius parasiticus* (A). Yksi havainto kevään erinomaiselta arktisen muodon päivilä: 23.5. a3 m N Varkaus Tyyskä (OHu, SMi).

Leveäpyrstökihi *S. pomarinus* (A) (n.7/4/1). 23.5. 1 (+2kv) m NE Siilinjärvi Raasio (HHö, MPH). Yksilö lensi matalalla koilliseen pohjoistuulella ja vesisateella; havainnot sijat arvelivat, että lintu saattoi nousta altaalta.

Pikkulokki *Larus minutus* (3). Seuraavat yhdyskuntien tai mahdollisten yhdyskuntien yksilömäärät ilmoitettiin kesäkuulta: IISALMI, Ve-

denpäänlahti n. 120 p; KARITULA, Poijaslampi n. 5 paria ja Pitkäjärvi n. 10 paria (JKA); KIURUVESI, Välijärvi n. 100 p, Luuppuvesi n. 80 p, Kiuruveden Luvelahti n. 80 p (KRu, MU), Valkeisjärvi n. 5 paria (JKA); KUOPIO, Likolampi n. 10 yks. (JKA); PIELAVESI, Pieni-Korppinen n. 35 yks. (MU, KRu); RAUTALAMPI/Tervo, Iisvesi Ruohikkoluoto 4 paria (TJa, MLI); SIILINJÄRVI, Kevätön Pikkolampi 3 yks. (MU); SUONENJOKI, Iisvesi Uupuneenluoto n. 40 paria (TJa); VARPAISJÄRVI, Hangassuo useita (HHö); VESANTO, Niinivesi Hirvilahdi väh. 20 yks. ja VIEREMÄ, Kaatiainen n. 35 yks. (KRu, MU). Lisäksi Siilinjärven Raasiassa pyöri läpi kesäkuun 2–20 yksilöä, mutta altaalla ei todettu pesintöjä (monet).

ETELÄ-SAVOSTA ilmoitettiin yksi pesimäpaikka: JOROINEN, Katisenlahti 20 paria (ALi).

Naurulokki *L. ridibundus* (+). Naurulokista kerätään vasta vuodesta 1996 alkaen "selväräjäisten alueiden" parimäärä. Tässä yhteydessä kerrottakoon kahdesta mahdollisesta suopesinnästä: 21.6. 1 pari kiert. ja varoittelemassa suon yllä Rautavaara Älänteen Suurisuo sekä 31.7.–1.8. 2 ad + 1–2 juv p Sonkajärvi Vahtisuo (KRu).

Kalalokki *L. canus* (+). Kalalokista kerätään vasta vuodesta 1996 alkaen suopesintöjen tiedot. Tässä kuitenkin myös katsausvuoden havainnot: 25.6. 1 pari Vieremä Rotimojoen Joutensuo (KRu, MU), kesä 5 paria Rautavaara Älänteen Suurisuo ja 2–3 paria Palosaarensuo, sekä 3 paria Varpaisjärvi Multasuo (KRu).

Selkälokki *L. fuscus* (3*). Selkävesiltä, sopivista pesimäympäristöistä ilmoitettiin seuraavat tiedot: kesäkuun alun laskennat Siilinjärvi/Kuopio Juurusvesi 5–7 paria, Kuopio/Juankoski Karhonvesi 8–10 paria, Leppävirta/Vehmersalmi/Tuusniemi Suvasvesi n. 10 paria, Kuopio Keski-Kallavesi 87 paria (JTU), Rautavaara Tiilikanselkä 1 pari sekä Rautavaara Älänteen 3 paria (KRu), touko–kesäkuu Leppävirta Sorsavesi Paloselän luodot 1 pari, touko–kesäkuu Leppävirta Unnukka Kalisaaret–Paasosaari "emoja" (HRö, RRö), 10.6. 5 p Leppävirta Osmajärvi (ALi), touko–kesäkuu 2 p Siilinjärvi Iso-Jälä, 2.7. 3 ad p Siilinjärvi Autioranta (MU), 2.7. 2 p Rautalampi Niinivesi Västinsalmi (TJa), 9.7. 1 ad + 1 pull Kaavi Niinivaara Suuri Kokka (SRä), 9.7. pesintä + 3 pull Kiuruvesi Koivuajärvi (SJU) ja 19.7. Lapinlahti Onkivesi yhteensä 9 ad p (HHö), kesä Rautalampi/Tervo Iisluoto 1 pari (TJa). Lisäksi kesähavainnot eri puolilta mm. Var-

kaudesta ja Siilinjärveltä (ALi, MU ym.), enimmillään 18.6. 12 p Siilinjärvi Musti (PPy).

Isolokki *L. hyperboreus* (A) (monia/7/1). 4.–5.5. 1 (3–4kv) p Varkaus Huruslahti ja Ruokojärvi (OHu, Hannu Räsänen). Sama lintu tavattiin kahdella toisistaan usean kilometrin etäisyydellä olevalla paikalla. Uudemmist kahdeksasta havainnosta seitsemän on keväältä (kaikki Varkaudesta), ainoa tuorempi syyshavainto on Kuopiosta.

Merilokki *L. marinus* (1). Lajilla oli poikkeuksellisen "runsas" syysesiintyminen. Aiemmin merilokkia on tavattu syksyllä vain satunnaisesti. Viittaako tämä kenties pesintään jossain lähiseutujen selkävesillä? Kaikki havainnot: 2.4. 1 ad p Varkaus Lehtoniemi (AHa, JKe, HKo, JPy), 10.4. 2 ad p Varkaus Huruslahti (OHu), 12.4. 1 p Kuopio Kallansillat (TF, VU), 4.5. 1 (3kv) p Varkaus Huruslahti (OHu), 20.8. 1 ad p (AHa, HKo) ja 30.9. 1 ad m S Kuopio Puutossalmi (JKe, IMA, KRu, MU) sekä 13.10. 1 ad p Varkaus Komminselkä (OHu, ALi). Havainnoissa on syytä ilmoittaa yksilöiden ikä.

Lisäksi yksi vanha havainto, jonka AHK on tarkastanut; 27.1.1988 1 ad p Rautalampi/Suonenjoki Iisvesi (Eero Jalkanen/TJa). Lintu oli kierrellyt kala-avannoilla.

Lapintiira *Sterna paradisaea* (A) (useita/n.50/1). Ainoa havainto: 24.5.–9.8. 1 (+2kv) p Siilinjärvi Raasio (MU, HHa ym.). Vain yksinäinen lintu tavattiin tällä monivuotisella esiintymispaikalla, jolla pesintäkin on aiemmin onnistunut. Lintu puolusti pesää yhdessä kala-tiiran kanssa. Tapauksesta on julkaistu tiedonanto (Lindholm 1996).

Mustatiira *Chlidonias niger* (A) (12/24/1). Katsausvuodelta yksi havainto: 29.6. 1 (+2kv) hetken paikallisena Kuopio Maljalahti (HKo). Keskellä kesäpäivää tuli hyönteisiä saalistava mustatiira Kuopion kaupungin rantaviivaa seurailen ja pysähtyi hetkeksi tolpan päähän ennen kuin jatkoi matkaansa kohti etelää. Havainnot tästä lajista ovat ajalta 15.5.–19.8., viisi toukokuulta, kahdeksan kesäkuulta ja yksi heinäkuulta. — Lisäksi yksi vanha havainto: 16.5.1988 1 p Kuopio Riistavesi Keskimmäinen (JKA).

Kesykyhyhy *Columba livia* (3). Pesintöjä ei ilmoitettu. Havainnot suurimmista yksilömääristä, jotka kuvastanevat po. alueiden pesimäkantojen suuruutta: Lapinlahti kirkonkylä–Savonjärvi 20–40 yks. (HHö), Siilinjärvi kirkonkylä 85–90 yks. (KRu, MU), Siilinjärvi Toiva-

la 5–20 yks. (KRu) ja Varkaus Lehtoniemi n. 30 yks. (ER).

Uuttukyyhy *C. oenanthe* (1). Kaikki havainnot: 14.4. 1 m NW Kuopio Keskimmäinen (IMA, VU), 16.4. 1 p Rautalampi Rastunsuo (HHA), 23.4. ja 8.5. 1 p sepekkyyhykyparvessa Nilsia Palonurmi (PHA). Vuositainen ei havaita kuin muutamia keväisiä yksilöitä.

Turkinkyyhy *Streptopelia decaocto* (A) (1/18/1). Yksi havainto: 26.–27.5. 1 p Rautalampi Etelä-Saikari (TJa, Eero, Kauko, Mirja ja Timo Jalkanen). Pohjois-Savon turkinkyyhyt ovat harhailijoita, pysyviä esiintymiä ei ole koskaan ollut. Toukokuu on tavallisin havainto-ai-ka. Talvihavainnot ei ole lainkaan.

Lisäksi yksi AHK:n hyväksymä, mutta julkaisematta jäänyt havainto: 26.5.1984 1 p Rautalampi Vaajasalmi Sahala (EVe).

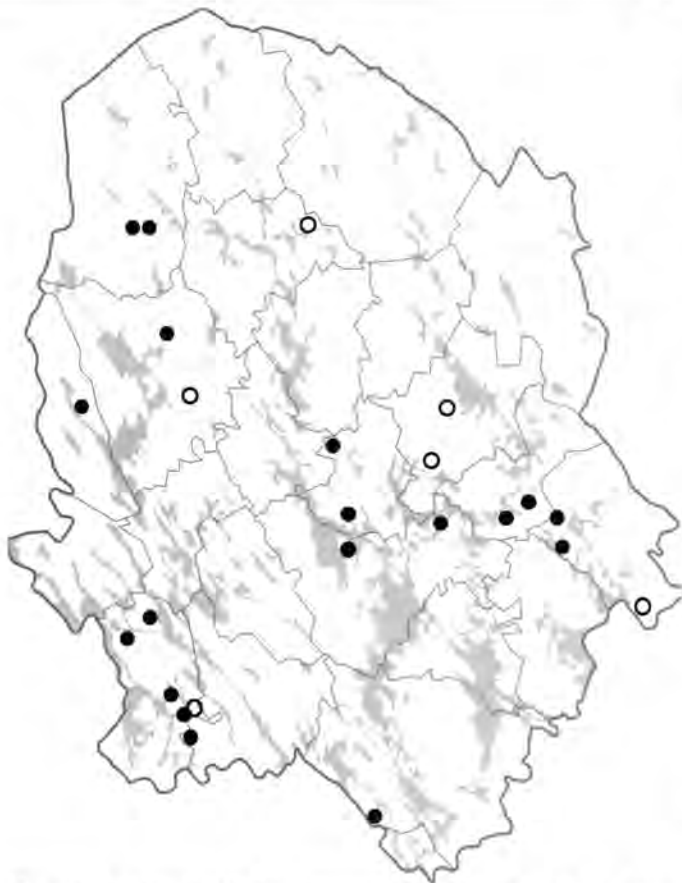
Huuhkaja *Bubo bubo* (1). Kuvas- sa 2 on esitetty vuonna 1995 havaitut 18 huuhkajareviiriä. Yksi pesintä todettiin Kaavilla. Kiuruvedellä, Kuopiossa ja Pielavedellä (SJU, JKA, KRt, SRä). Kiuruvedellä huuhkaja pesi edellisvuotiseen tapaan hirsimökin välikatossa. Pesältä löy- tynyt saalisjätettä luonnehdittiin seuraavasti: "urosteeri, kaksi vesilintua, maastossa viimeksi syöty piisami". — ETELÄ-SAVON puolelta ilmoitettiin yksi pesintä: 10.6. 1 ad + 1 pull Joroinen Valvatus (ALi).

Tunturipöllö *Nyctea scandiaca* (1). Totuttuun tapaan yksi havainto: noin 23.2.–26.3. 1 ♀ tai nuori p Lapinlahti Nerkoo (E. Hohtola, USK ym.). Maaliskuussa yksilö tutkittujen oksennuspallojen mukaan saalisti ainakin 48 peltomyyrää ja yhden jäniksen. Viimeisenä havaintopäivänä yksilö oli siirtynyt alkupe- räiseltä havaintopaikaltaan ladonka- toltta hakuuaukiolle.

Lisäksi vanha havainto kesän 1992 vaellukselta: 22.7.1992 vai- vainen Iisalmi (mus). Kyseessä on Pohjois-Savon ensimmäinen ha- vainto heinäkuulta (PSL).

Hiiripöllö *Surnia ulula* (1). Syys- vaellukselta kolme havaintoa: 13.9. 1 Ä Juankoski Pisankoski (JVT), 2.–6.12. 1 p Suonenjoki Leppäkoski (AHa, JPy ym.) ja 6.12. 1 p Varpais- järvi Välijoki (USK).

Varpuspöllö *Glaucidium passerinum* (1). Kuvas- sa 2 on esitetty vuonna 1995 havaitut kuusi varpus- pöllöreviiriä. Ainoa pesintä todettiin Pielavedellä (KRt). Pesässä varttui kuusi poikasta. Muuten havainnot pääosin talvikuukausilta. Ks. tar- kemmin talvikatsauksesta.

Kuva 2. Huuhkaja- (●) ja varpuspöllöreviirit (○) Pohjois-Savossa vuonna 1995.

Lehtopöllö *Strix aluco* (1). Kaikki havainnot: 4.–15.2. 1 A Kuopio Neulaniemi–Savisaari (AHa, HHö, ER, KsA), 6.3. 1 A Suonenjoki Karjalankanta (TJa), toukokuu 1 A Kaavi Karsikkovaara (maalikko/SRä), 2.7. 1 A ja 6.7. 1 ♀ A Kuopio Karhonsaari (HHö), 13.9. 1 A Juankoski Muuruvesi (MHa) ja 10.11. 1 p Rautalampi Äijävesi Virta (MLi, EVe). Havainnot lisääntyivät hie-
man vuoteen 1994 verrattuna.

Viirupöllö *S. uralensis* (3*). Pesinnät ja reviirit kunnittain: Iisalmi 0+2 (KRt, USk), Juankoski 0+1 (ER), Kaavi 7+1 (PRä, SRä), Keitele 2+1 (KRt), Kiuruvesi 5+3 (THä, SJu), Kuopio 0+2 (ER), Leppävirta 0+1 (ER), Maaninka 2+0 (KRt), Nilsä 1+0 (JRi), Pielavesi 2+3 (KRt), Rautalampi 0+3 (HHö, TJa), Siilinjärvi 1+2 (AHa, ER, MU) ja Suonenjoki 0+1 (TJa). Yhteensä 20 pesintää ja 20 muuta reviiriä, mikä on hiukan edellistä vuotta enemmän, mutta kuitenkin normaali määrä.

Lapinpöllö *S. nebulosa* (1). Kaikki havainnot: 4.4. 1 ad kuollut törmättyään autoon Kaavi Maarianvaara (SRä), 6.5.–25.6. pesintä (poikaisista ei havaintoja) Kaavi Maarianvaara (SRä, ER ym.), 13.5.–26.6. pesintä + 1 pull r Kaavi Koskenniemi (SRä), 18.5.–17.7. pesintä (4 munaa, joista 2 pull, toinen kuoli) Sonkajärvi Kärkkälänmäki

(USk), 25.5. törmännyt autoon Varpaisjärvi Korpijärvi (mus), 19.6. 1 p Juankoski Pisankoski (JVt), 3.7. "hautova lintu istunut kolme viikkoa pötkelön päällä, molemmat emot nähty, poikasista ei tietoa" Juankoski Venäjänaho (E. Mikko-
nen/JVt), 9.9. törmännyt autoon Sonkajärvi Viisarinmäki (mus), 10.9. viikon paikalla ollut ad ♂ löytyi kuolleenä Iisalmi Paisua (USk) ja 30.9. 1 p Vesanto Häkikä (ES).

Sarvipöllö *Asio otus* (3*). Pesinnät seuraavilla paikoilla: Maaninka Keskimäinen (VMV), Lapinlahti Hujalanlahti (HHö) ja Siilinjärvi Jälä (MU). Kyseisten reviirien liepeiltä ilmoitettiin myös havaintoja yksittäisistä linnuista (monet). Lisäksi 8.6. 1 ad saalisteva Siilinjärvi Kolmisoppi (MU) lienee tullut kättävissa neljänneksi reviiriksi. Lapinlahden reviirillä nähtiin 19.7. emon laskeutuvan saareen, josta kuului kerjuuääntä. — ETELÄ-SAVOSTA yksi havainto: 9.6. 1 p Joroinen Joroisvirta (ALi).

Suopöllö *A. flammeus* (3*). Suopöllön pesintöjä ei juurikaan todeta, nytkin vain kaksi varmistusta: Iisalmi Koukunjoki 3 pull, joista yksi kuoli 15.7. mahdollisesti varisten tappamana (USk) ja toukokuu–3.7. Kaavi Sivakkavaara 5 munaa, myöhemmin kerjuuääniä maastossa (SRä). Muita kesäaikaisia tapaamis-

paikkoja olivat: KIURUVESI, Välijärvi (KRu, MU); LAPINLAHTI, Nerkoo (HHö); MAANINKA, Patalahti (ER); PIELAVESI, tarkempi paikka ei tiedossa (KRt); RAUTALAMPI, Rastunsuo (JaK, MLi, ER); SIILINJÄRVI, Ahmonpellot ja Kööri (MU) sekä SONKAJÄRVI, Mössö, Savonvirta, Sukeva ja Suolahti (USk, ER ym.).

Helmipöllö *Aegolius funereus* (3*). Pesinnät ja reviirit kunnittain: Iisalmi 3+1 (KRt, USk), Juankoski 0+2 (ER), Kaavi 1+1 (PRä, SRä), Kiuruvesi 10+7 (THä, SJu), Kuopio 0+3 (AHa, ER ym.), Lapinlahti 1+0 (USk), Maaninka 1+1 (KRt, MU), Nilsä 0+2 (ER, JRi), Pielavesi 7+4 (KRt), Rautalampi 0+2 (TJa, KSi), Siilinjärvi 1+1 (HHö, MU), Sonkajärvi 11+0 (USk), Suonenjoki 0+1 (TJa) ja Tervo 0+1 (TJa). Yhteensä 35 pesintää ja 26 muuta reviiriä, mikä osoittaa selvää kannan nousua edellisvuoteen verrattuna.

Ylä-Savon itäosissa ilmoitettiin 29,4 % pöntöistä tai luonnonkoloista asutuiksi (USk). Pielaveden seudulla luku oli vain 3 %;n luokkaa (KRt) ja Kiuruvedellä 22,7 % (THä, SJu). Myyräkannan raportoitiin olleen nousussa etenkin Ylä-Savon pohjoisosissa.

Kehräjä *Caprimulgus europaeus* (A). Vain vanhoja havaintoja, jotka ovat jääneet jostain syystä julkaisematta: 19.5.1984 ja 3.6.1984 1 A Rautalampi Kalajanvuori sekä 2 A Syrjänkangas (J. Knuutinen, H. Siikavirta, EVe). Ensimmäinen mainittu on varhaisin keuhkavainnointi kehreäjästä Pohjois-Savossa (Rissanen & Ruokolainen 1997).

Tervapääsky *Apus apus* (3, erämaapesinnät). Seuraavat erämaapesinnät ilmoitettiin: Pielavesi Pajuskylä n. 10 paria (KRt), Vieremä Saarisuo Hautakangas 5 p keloilla (KRu, MU) ja Vieremä Kurkisuo 4 p (KRu, MU). Kurkisuo lintuja ei nähty koloilla.

Käenpiika *Jynx torquilla* (+). Käenpiika on otettu erikoisseurantaan (tai otetaan viimeistään vuodesta 1996 alkaen), koska sen oletetaan taantuneen. Seuraavassa kaikki vuodelta 1995 ilmoitetut havainnot: 7.5.–1.6. 1–2 A Nilsä Hanhisalmi (JRi), 29.5. 2 A Leppävirta Hanhisalo (HhA), 30.5. 1 A Siilinjärvi Raasio (JRi), 5.6. 1 A Kuopio Sotkanniemi (ER), 7.6. 1 A Kuopio Savilampi (HhA), 9.6.–noin 9.7. 2 p Rautalampi Tienhaara (LPu), 19.6. 1 A Nilsä Pisankoski (JRi), 25.6. 1 A Vieremä Naimapuron metsä (KRu, MU) ja 23.7. nokka ruokaa täynnä oleva lintu Siilinjärvi Koivumäki (JRi). Mahdollisesti esiintymistietojen karttuessa lajista laaditaan erillinen katsaus.

Harmaapäätikka *Picus canus* (1). Edellisvuoden vaelluksen jälkeen palattiin normaalimpaan havaintomäärään. Seuraavassa kaikki havainnot: 21.11.1994 alkaen satunnaisesti ja 24.1. alkaen päivittäin 1 ♀ p Leppävirta Sorsakoski Konninkäki (V. Mehtonen/HRö), 28.11.1994 alkaen läpi talven 1 ♀ p Leppävirta Petromäki (S. Vasara/HRö), 8.12.1994–2.3. 2 ♀ p Leppävirta Nikkilänmäki (HRö, RRö ym.), ennen joulua 1994–19.1. 1 p Nilsä Ruokosenkylä (H. Lipponen/ES), 1.1.–21.3. ja 17.–31.12. 1 ♂ p ruokintapaikalla Pielavesi Pajuskylä (KRt), 5.1. 1 p "vihertikka" Kuopio Vartiala (K. Tervo/JKa), 5.4. asti ♂ ja ♀ vierailivat "pitkin talvea" lintulaudalla Kaavi Maarianvaara (SRä), 11.1., 14.1. ja 8.2. 1 ♂ p Rautalampi Etelä-Saikari (TJa), 25.1. 1 ♂ p Tuusniemi Koivujärvi (Pte), 4.2. 1 ♂ p Rautalampi Nokisenkoski (J. Kohonen/HRö), 6.3. 1 p Rautalampi Rovionmaa (LPu), 27.5.–2.6. 1 p Rautalampi Tienhaara (LPu), 1.11. 1 p Suonenjoki Jalkalantie (P. Kauppinen/JKa), 22.11. 1 p Kaavi Sivakkavaara Rovevaara (A. Räsänen/ES), 26.11. 1 ♀ p Leppävirta Nikkilänmäki (ER), ja syys-talvi ennen joulua 1 p käynyt ruokinnalla satunnaisesti Juankoski Palola (H. Erola/JRi). Kokonaismääräksi tulee vähintään 15 yksilöä.

Lisäksi aiemmin *Picus* sp. -nimikkeellä julkaistu (Tuomainen 1984) havainto siirretään koskemaan harmaapäätikkaa: 30.12.1983 1 p Vesanto Sarpaniemi (A. Tiitinen/J. Tiitinen). AHK on päättänyt näin.

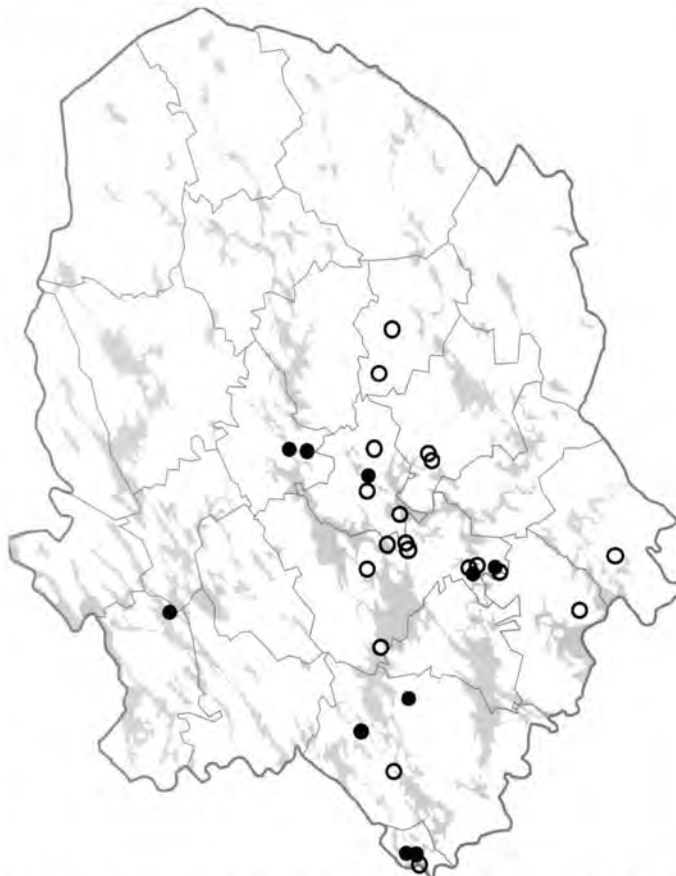
Palokärki *Dryocopus martius* (2). Reviirit kunnittain: Nilsä 2 (HHö, JRi), Pielavesi 6 (KRt), Rautalampi 1–2 (TJa, MLi), Siilinjärvi 4–5 (JPY, KRu, MU), Suonenjoki 2 (HHö, TJa) ja Vesanto 1 (ES). Ainoa pesintä todettiin Rautalammin Etelä-Saikarissa, jossa havaittiin lentopoikue 13.8. (TJa).

Valkoselkätikka *Dendrocopos leucotos* (A) (monia/1). Kaksi havaintoa samalta paikalta, mitä luultavimmin samasta yksilöstä: 8.3. ja 8.4. 1 ♂ p Kuopio Riistavesi (JTU, ALV). Lintu ruokaili ja rummutteli.

Pikkutikka *D. minor* (1). Kuvassa 3 on esitetty pesimäaikaisten (noin 15.4.–31.7.) ja pesimäajan ulkopuolisten havaintojen jakautumisen maakuntaan. Havaintojen jakauma saattaa kuvastaa enemmän retkeilyn suuntautumista eri alueille kuin pikkutikan esiintymistä. Pääosa pesimäaikaista tiedoista on aiemmin tunnetuilta esiintymispaikoilta, lintujärvien liepeiltä tai "suojelumetsiköistä".

Valkoselkätikkakoiras reviirillään Kuopiossa. Naarasta, saatikka pesintää ei paikalla kuitenkaan todettu. © Jorma Tuomainen

Kuva 3. Pesimäaikaiset (●) ja pesimäajan ulkopuoliset (○) pikkutikkahavainnot Pohjois-Savossa vuonna 1995.

Pohjantikka *Picoides tridactylus* (1). Kaikki havainnot: 18.3. 1 ♀ p Kaavi Turulanvaara (JTU), 9.5. 1 ♂ + 1 ♀ p (JTU) ja 12.6. 1 ♀ p Kuopio Savuniemi (KRu), 11.6. poikas-pesä, pienet poikaset Pielavesi Pajuskylä (KRt), 13.6. 1 ♂ p Nilsää Ranta-Sänkimäki (JRi), 5.7. pesintä haavassa noin kahden metrin korkeudella ♂ p + pull ä Kaavi Retunen (SRä), 6.8. 2 p Siilinjärvi Toivala Haapamäki (JVa), 9.8. 1 juv p Kaavi Niinivaara Pieni-Kokka (SRä), 17.9. 1 ♂ p Kuopio Silmä-suo (HKO, ER), 28.9. 1 p Tuusniemi Loukeinen (PRä), 5.10. 1 p Maaninka Korkeakoski (ES & P. Renvall) ja 12.11.–21.12. 1 ♀ p Kuopio Puijon lounaisrinne (monet).

ETELÄ-SAVOSTA yksi havainto: 26.12. 1 p Joroinen Ahveninen (ALi). — Lisäksi korjaus aiempaan havaintoon: 8.6. pesä Vieremä Talaskangas (Ukkonen 1992), paikan pitäisi olla Sonkajärvi Joutensuo. Pesän sijaintia jälkikäteen selvitetäessä sen huomattiin sijainneen kunnanrajan toisella puolella.

Tunturikiuru *Eremophila alpestris* (A) (monia/7). Peräti neljä havaintoa: 26.4. 1 p Varkaus Käärmeniemmi (OHu), 1.–4.5. 4 p Kuopio Silmäsuu (JaK, Jpt, ER), 26.–29.10. 1 p Kuopio Siikaniemi (HKO, EB ym.) ja 18.11. 1 p Kuopio Heinä-

lamminrinne (HKO, JKe, IMa). Tunturikiuruhavainnot ovat viime vuosina lisääntyneet.

Kangaskiuru *Lullula arborea* (A) (19/2/1). Yksi havainto: 22.4. 1 p Maaninka Kinnulanlahti Pyssymäki (MU). Lintu lauloi hetken ja lähti sitten kohti luodetta. Kangaskiuru on nykyisin melkoinen harvinaisuus Pohjois-Savossa. Myös edellinen havainto vuodelta 1990 on Maaningan Kinnulanlahdesta.

Törmäpääsky *Riparia riparia* (+). Törmäpääskykolonioista kerätään tietoja vuodesta 1996 alkaen, mutta esimerkkinä tulevasta julkaistakoon myös tieto katsausvuodelta: Pielavesi Pajuskylä noin 100 paria (KRt). Yhdyskunnista kerätään dataa lajin esiintymiskuvan muutoksen selvittämistä varten. Aineisto varastoidaan tuleville sukupolville, joiden on helpompi arvioida sen arvoa. Laji lienee myös täysin riippuvainen ihmisen kaivamista kuopista. Luonnonmuoavaamia törmä, joissa laji pesii, ei Pohjois-Savosta tunneta.

Tilhi *Bombicilla garrulus* (2). Pesimäaikaisia havaintoja tavalliseen tapaan vain Ylä-Savosta: 25.6. 2 ad p Vieremä Saarisuo Hautakangas (KRu, MU), 26.6. 2 ad lennossa län-

teen Vieremä Kurkisuo (KRu, MU) ja 27.7. 1 p + 4 p Sonkajärvi Talasjoki Joutensuo (KRu).

Koskikara *Cinclus cinclus* (1). Koskikaran esiintymistä käsitellään pääasiassa talvikatsauksessa, koska pesimäaikaisia tietoja ei ilmoitettu. Havainnot ajalta 1.1.–16.4. ja 5.11.–31.12.

Satakieli *Luscinia luscinia* (1). Kaikkiaan kuultiin 30 laulajaa, mikä on edellisvuotta selvästi enemmän. Yleisesti ottaen satakielen väheneminen Pohjois-Savossa nyt vain pysähtyi. Ennätykselliset 91 laulajaa kuultiin vuonna 1990. Kunnittainen jakauma on esitetty kuvassa 4. Lauluhavaintoja ilmoitettiin ajalta 20.5.–27.6.

Mustaleppälintu *Phoenicurus ochruros* (A) (0/10/1). Yksi havainto: 8.6. 1 (2kv) ♂ p Juankoski Pisanankoski Seppola (JVt, Sirpa Hakkarainen). Oleskeli pari tuntia kesäiltana maatalon pihapiirissä. Havaintojen kuukausijakauma: huhti 3, kesä 3, elo 2, loka 3.

Sepelrastas *Turdus torquatus* (A) (8/14/1). Yksi havainto: 21.4. 1 (+1kv) ♂ p Varkaus Ruokojärvi (OHu, SMi). Lintu liikkui keuhaisella peltoalueella kuten useimmat Poh-

jois-Savossa havaitut sepelrastaat. Syyshavaintoja on vain yksi. Koiraita on tavattu 15 yksilöä, naaraita vain kaksi (PSL). Liekö tilanne todellinen vai johtuuko se määritys-ongelmista? Sepelrastaan sukupuolethan muistuttavat toisiaan enemmän kuin tutun mustarastaan.

Pensassirkkalintu *Locustella naevia* (1). Kaikkiaan kuultiin 23 laulajaa, mikä on edellisvuotta selvästi enemmän, mutta muuten varsin normaali määrä. Ennätykselliset 31 laulajaa kuultiin vuonna 1986. Kunnittainen jakauma on esitetty kuvassa 4. Ns. viitostie-efekti, eli havaintojen keskittyminen ko. tien varrella oleviin kuntiin, ei liene todellinen ilmiö, vaan pikemminkin osoitus siitä, että yölaulajia ei kuunnella maakunnan laitoissa ja/tai havaintoja ei ilmoiteta katsauksiin. Ensimmäinen yksilö oli äänessä 26.5. ja viimeiset kaksi 18.7.

Viitasirkkalintu *L. fluviatilis* (1). Kaikki havainnot: 30.5.–10.6. 1 Ä, kuitenkin 3.6. 2 Ä Kuopio Kuhanen (MPH, HHö, KSa, AHa, JKe, ER ym.), 30.5.–16.6. 2 Ä Kuopio Pöksänlammen pellot (MPH, HHö, KSa, ALi), 6.6. 4 Ä Kuopio Sotkanen ja 1 Ä Kuopio Hiltulanlahti (IMa, VU), 18.6. 1 Ä Leppävirta Timola (OHu) ja 27.6. 1 Ä Rauta-

lampi Myhinkoski (JaK, ER). Pök-sänlammen peltojen ja Sotkannien laulajat on tulkittu samoiksi. Kokonaismäärä, yhdeksän laulajaa, on eniten kautta aikojen. Kuopion eteläosiin tuntui pudonneen "pieni pilvi" viitasirkkeleitä!

Lisäksi kaksi vanhaa havaintoa: kesä–heinäkuu 1986 1 Å Suonenjoki Närevaara (JKA) ja kesä 1989 1 Å Vehmersalmi, yksi km Riistaveden Viitajoelta etelään (M. Mönkönen). Ensiksi mainitun havainnon AHK on tarkastanut ja hyväksynyt.

Viitakerttunen *Acrocephalus dumetorum* (1). Kaikkiaan kuultiin ennätyskelliset 110 laulajaa. Aiempi huippunoteeraus, 66 laulajaa, oli vuodelta 1993. Viitakerttunen run-sastuminen jatkuu, tosin vain Varkaudessa ja Siilinjärvellä laulajia on etsitty säännöllisesti. Ko. kuntien aktiivinen havainnointi näkyi myös kuvassa 4, jossa on esitetty laulajat kunnittain. Meikäläisistä yölaulajista viitakerttunen on selvästi yleisin, sitä havaitaan satunnaisellakin retkeilyllä kaikkialla maakunnassa. Paikanmääräellään "Kuopio" ilmoitettua 6 Å (EB) ei pysty tulkitsemaan, onko mukana jo muiden kuulemia yksilöitä, mistä ilmoittajaa julkisesti nuhdeltakoon.

Lauluhavainnot olivat ajalta 24.5.–10.7. Lisäksi Varkaudesta ilmoitettiin 12.–13.7. kaksi poikuetta (ALi) ja Juankosken Pisankoskella havaittiin 19.6. pari (JVt).

ETELÄ-SAVON Joroisista ilmoitettiin 38 laulajaa (OHu) ja Nilsin Eitikalta viita-/luhtakerttunen (HHö).

Luhtakerttunen *A. palustris* (1). Pohjois-Savossa huono luhtakerttusvuosi, vain kolme laulajaa kuultiin: 7.6. alkaen 1 Å noin viikon ajan Leppävirta Konnuksentie (IMa), 9.–13.6. 1 Å Varkaus Ruokokoski (OHu, ER ym.) ja kesä 1 Å Suonenjoki Jauhojärvi (JKA). — ETELÄ-SAVON Joroisista lisäksi viisi laulajaa, jotka kaikki kuultiin 9.6. (Kattisenlahti, Kuvansi, Tahkoranta, Puomilansalmi ja Mutala) (OHu).

Rytikerttunen *A. scirpaceus* (1). Yhteensä neljä laulajaa: 21.5. 1 Å ja 29.5.–13.6. 1–2 Å Varkaus Käärmeniemi (OHu, ER ym.), 30.5. 1 Å Varkaus Ruokojärvi (OHu) ja 14.6. 1 Å Kuopio Puijonlaakso Sammakkolampi (OHu, HKo, PPy, ER). Lisäksi 14.7. löydettiin Varkauden Käärmeniemestä lajin pesä, johon oli jäänyt yksi muna (ALi). Kyseessä on vasta toinen pesimähavainto Pohjois-Savosta. Kuopion yksilö lauloi kaupunkilähiön puistolamella.

Kultarinta *Hippolais icterina* (1). Kaikki havainnot: 27.5.–2.6. 1 Å

Varkaus Lehtoniemi (OHu, ER), 11.6. 1 Å Kuopio Puijonlaakso Sammakkolampi (HHa, AHa, JKe, HKo) ja 14.6. 1 Å Kaavi Rasimäki (OHu, HKo, PPy, ER). — Havainto 5.7.1983 lentopoikue Kuopio Puijo on julkaistu väärän tekijän nimellä. Oikea on EB.

Kirjokerttu *Sylvia nisoria* (A) (3/1/1). Yksi katsausvuoden harvinaisimmista lajeista: 31.8. (1kv) p Kuopio Linnanpelto (HKo). Liikkui hyönteissyöjäparven mukana kapeassa pensaikkojuotissa ja ääntelikin. Viime vuosikymmenten kaksi havaintoa koskevat elokuusia, nuoria yksilöitä. Laji on maastossa erittäin vaikea havaita ja vieraillee alueellamme useammin kuin havainnot osoittavat.

Mustapääkerttu *S. atricapilla* (1). Yhteensä havaittiin vain 12 reviriä (kuva 5.), joista kahdella myös naaras: 28.6. 1 ♂ p Varkaus Lehtoniemi, koiraalla ruokaa nokassaan (ALi) ja 2.7. ♂ ja ♀ varoittelemassa Rautalampi Pohjois-Saikari Tervolanlahti (MLi). Lauluhavainnot ajalta 26.5.–2.7.

Syyspuolelta ilmoitettiin runsas esiintyminen: 10.10. 1 ♂ p Varkaus Kuoppakangas (ALi), 4.–12.11. 1 ♀ p Kuopio Julkula (AHa, JKe ym.) 25.11. 1 ♂ p Kuopio Julkula (AHa), 2.–4.12. 1 ♂ p Kuopio Särkiniemi (AHa, MU ym.) sekä 8.12. 1 ♂ p Kuopio Rahusen kangas (HKo, PLi) ja 1 ♂ p Kuopio Linnanpelto (HKo).

ETELÄ-SAVON Joroisista kaksi reviriä: 18.6. 1 Å Eskelinsaari ja 1 Å Joroiselän veneranta (OHu).

Idänuunilintu *Phylloscopus trochiloides* (1). Kaikki havainnot: 23.5. 1 Å Kuopio Vaajasalo (MPH, HHö), 28.5.–10.6. 1 Å Kuopio Antikkala (HHa, AHa, JKe, EB, ER), 30.5. 1 Å Juankoski Muuruveden maatalousoppilaitos (AHg), 31.5. 1

Å Keitele Keskimmäinen Lahnasjärvi (KRu), 4.–17.6. 1 Å Siilinjärvi Kokonmäki Nikinsuo (KRu), noin 7.6. 1 Å Siilinjärvi Toivala (HKo), 11.6. 1 Å Siilinjärvi Raimmäki (PPy, KRu), 11.6. 3 Å Kuopio Puijo (EB), 11.6. 1 Å Rautalampi Pohjois-Saikari (TJa) ja 25.6. 3 Å Kuopio Vanuvuori (AHa, ER). Jos Antikkalan lintu on yksi Puijon kolmesta laulajasta, havaittiin yhteensä 13 laulajaa. — ETELÄ-SAVOSTA 28.5. 1 Å Joroinen Ahveninen (ALi).

Taigauunilintu *Phylloscopus inornatus* (A) (0/7/1). Yksi havainto: 24.9. 1 p Kuopio Linnanpelto (HKo). Liikkui lehtipuita kasvavassa puistossa tiaispärvien liittyneenä. Kaikin puolin tyyppinen pohjoissavolainen taigauunilintuhavainto. Havainnosta kuusi on syyskuun loppupuoliskolta, yksi lokakuulta ja yksi marraskuulta.

Pikkusieppo *Ficedula parva* (1). Kaikki havainnot: 28.5. 2 Å Kaavi Luikonlahti Petrovaara (KRu, KSA), 1.6. 1 Å Nilsin Ranta-Sänkämäki (JRi), 2.6. 1 Å Kaavi Maarianvaara Kutulahti (SRä), 6.–11.6. 1 (2kv) Å Siilinjärvi Metsäkoulu (KRu, ER ym.), 7.6. 1 (2kv) Å ja 14.6. 2 (2kv) Å Kaavi Rauvantaipale Turulanvaara (KRu). Seitsemän laulajaa kesäsa on ennätyskellisen paljon. Metsäkoulun pikkusieppo lauloi harvennetussa ja pienialaisessa, mutta iäkkäässä kuusikossa omakotitalo-alueella, kahden melko vilkasliikenteisen tien risteyksessä.

Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus* (2). Mahdollista pesintää indikoivat seuraavat havainnot: 10.–11.5. pari keräsi pesäaineksia Leppävirta Nikkilänmäki (HRö), 12.5. 1 p sopivassa pesimäympäristössä Karttula Pöronlampi (JKA) ja 24.5. 2 p Leppävirta Länsi-Saamainen Hautoniemi (HRö). — Lisäksi pesimäaika-

nen tieto edelliseltä vuodelta: 11.7. noin 4 p (poikue) Suonenjoki Sydänmaa Tuikkasenkangas (PPy).

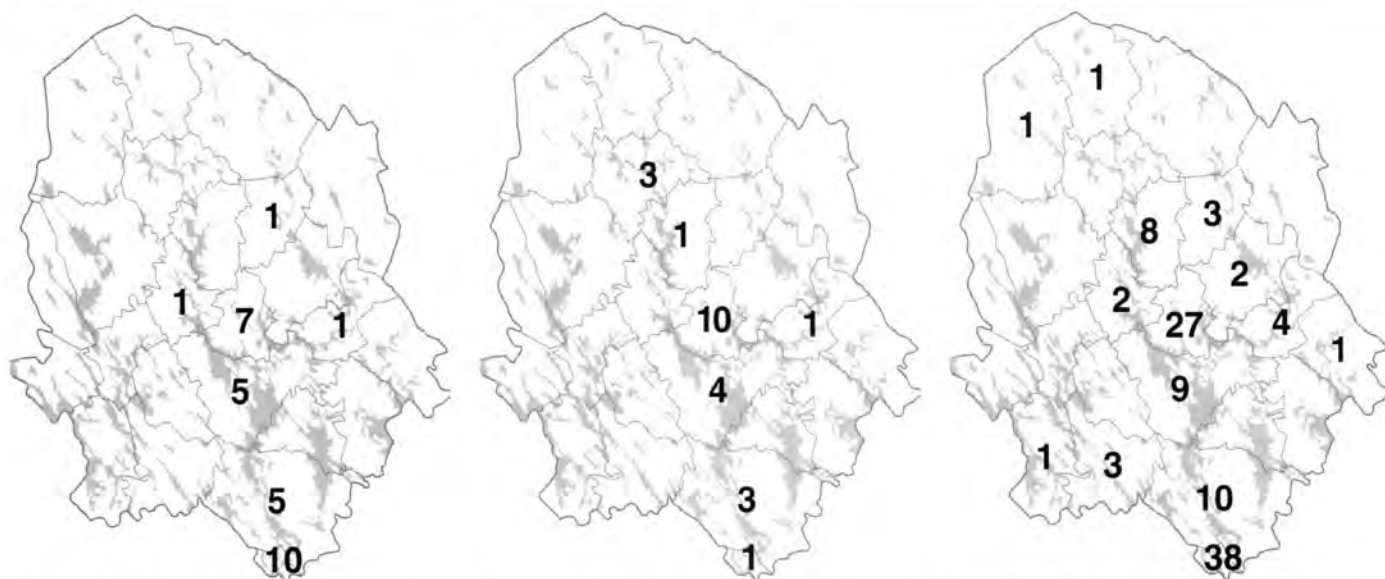
Lapintiaainen *Parus cinctus* (1). Talvella 95/96 havaittiin lapintiaisia poikkeuksellisen paljon. Katsausvuodelta ilmoitettiin tiedot yhdeksästä yksilöstä: 2.11. 1 p Varpaisjärvi kirkonkylä (HHö), 12.11. 1 p Kuopio Sorsasalo (AHa, JKe, IMa ym.), 27.11. alkaen 2 p, joista toinen 21.1.1996 asti ja toinen 17.3.1996 asti, Siilinjärvi Toivala metsäkoulu (JVa ym.), 28.11. 1 p Kaavi kirkonkylä (PRä), marraskuun loppu 2 p, joista kissa(!) tapoi toisen 30.11., Kuopio Päiväranta (tuntematon/JPt, mus), marraskuun 4.12. 1 p Kuopio Särkiniemi (AHa, MPH, HKo, ER) ja "talven mittaan", viimeisen kerran 29.1.1996 1 p Pielavesi Tenhusaari (Toini Savolainen).

Kuusitiainen *P. ater* (2). Lajista ilmoitetaan vähän havaintoja, mutta syynä lienee sen yleisyys. Vuodesta 1996 alkaen pesimäaikaisia tietoja kerätään vain Ylä-Savon kunnista (Iisalmi, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Rautavaara, Sonkajärvi, Varpaisjärvi ja Vieremä). Katsausvuoden havainnot: Siilinjärvi 30.4.–2.7. yht. 10 Å ja Maaninka 1 Å (MU). Lisäksi huhtikuussa havaittiin Pielavedellä "muutamia yksilöitä" (KRt). Kuusitiaisen levinneisyyttä ja esiintymistä maakunnassa valottaa ehkä parhaiten kesäkuun alun polkupyöräpinnaralli, jonka havainnoista lasketaan yleisyysindeksit vuodesta 1996 lähtien.

Pähkinänakkele *Sitta europaea* (1). Kevätpuolelta vuotta ei ilmoitettu yhtään havaintoa. Sen sijaan syksyllä (lokakuussa) käynnistyi voimakas vaellus, jonka tiimoilta havaintoja kertyi "muutamasta sadasta yksilöstä". Kunhan vuoden 1996 havainnot saadaan kerättyä, julkais-

Kuopion Silmäsuon toukokuinen tunturikiuruparvi lennossa. Tunturikiuruja on viime vuosina nähty aiempaa enemmän. © Juha Poutanen

Kuva 4. Satakielen (vas.), pensassirkkalinnun (kesk.) ja viitakerttusen (oik.) laulavien koiraiden määrät Pohjois-Savon kunnissa vuonna 1995. Viitakerttunen on selvästi maakunnan runsaslukuisin ja tasaisimmin levittäytynyt yölaulaja.

taan talven 1995/96 nakkeleista erillinen katsaus Siivekkäessä.

Kaksi vanhaa havaintoa: läpi talven 1993/94 1 p lintulaudalla Lepävirta Oravikoski (J. Ruuskanen/ES) ja talvella 1994/95 1 p Lapinlahti Ala-Pitkä (N. & I. Valta/HHö). Ko. vaelluskausi on nyt tiedossa 18 ja 2 yksilöä.

Kuhankeittäjä *Oriolus oriolus* (1). Ajalta 27.5.–12.8. yhteensä 12 laulajaa (kuva 5.), mikä on ollut viime vuosikymmeninä varsin normaali määrä. Samalla reviirillä saattaa olla useampiakin huiluttelijoita, koska nuoret yksilöt viettävät kesän vanhempiensa reviirillä.

Lisäksi seuraavat vanhat havainnot: kesä 1981 1 Ä Varkaus Mula, kesä 1988 1 Ä Varkaus Tokinpysäkki ja 1 Ä Varkaus Lehtoniemi (OHu).

Isolepinkäinen *Lanius excubitor* (2). Ei yhtään varsinaisesti pesimäaikaista ilmoitusta. Yksi tieto kuitenkin elokuun lopulta: 22.8. 1 p Siilinjärvi Musti (OHu), jossa on todettu pesintä joitakin vuosia aikaisemmin.

Kuukkeli *Perisoreus infaustus* (1). Kaikki havainnot: 6.1. 2 p Kaavi Sivakkajoki (PRä), 7.1. 2 p Leppävirta Niinimäki (HKO, ER), 26.1. 2 p Leppävirta Moninmäki (MPH, HHö, K. Haverinen), 11.11. 1 p Kaavi Sivakkavaara (PRä), 17.9. 1 p Suonenjoki Kolunpohja (K. Jalakanen/TJa), 24.9. 3 p Pielavesi Pajuskylä (KRT), 26.11.–2.12. 1–3 p Rautalampi/Suonenjoki Palestiina Heikinjärvi (AHa, JKe, Ima, JRi, KRu, MU) ja talven 1995/96 aikana vähintään 2 yksilöä pitkin talvea silloin tällöin Maaninka Kurolanlahti (Reijo Mantere/ER). Havain-

not pääosin vakiintuneilta esiintymisalueilta Maaningan tietoa lukuun ottamatta.

Pähkinähakki *Nucifraga caryocatactes* (1). Kevätpuolelta ei yhtään havaintoa. Sen sijaan heinäkuun lopulla käynnistyi ennätysmäinen vaellus, joka huipentui elokuun puolivälissä: mm. 13.8. 333(39a) m WNW Siilinjärvi Raasio (JPY, JRi ym.), 40(3a) m NW Nilsia Ranta-Säkimäki (JRi) ja 58(6a) m Siilinjärvi Hanhimäki (EB), sekä 14.8. 66(9a) m WNW Siilinjärvi Raasio (JPY), 56(5a) m NW Nilsia Ranta-Säkimäki (JRi) ja 16(2a) m Siilinjärvi Hanhimäki (EB). Koko syksyn 1995 yksilömäärä hiponee tuhatta. Havainnoista laaditaan myöhemmin erillinen katsaus, josta yksilömäärät selviävät tarkemmin.

Naakka *Corvus monedula* (2). Pesimäaikaista havaintoja Varkauden ja lisälmen taajamien ulkopuolelta: 20.5. 1 p Kuopio Keskimäinen (PHu), 3.6. 1 p Kiuruvesi Rapakojoki (AT) ja 16.6. a2 S Kuopio Karhonsaari (HHö). Kuopiossa pesintä todettiin ainakin Kauppakatu 20:n rikkoutuneen räystään alla (SYP:n pankkitalo) ja mahdollisesti terveyskeskuksen kulmilla ns. Rohdotankinteistössä (KRu). Heinäkuussa Kuopion torilla nähtiin ainakin 5 yksilöä ja marraskuun alussa kaupungissa pyöri vähintään 7 p (HKO, KRu).

Korppi *C. corax* (3). Pesinnät ja reviirit: 21.3. 2 p + tuore pesä kalliojyrkänteellä Rautalampi Hanhitaival Ristilammivuori (JTU) ja kesä reviiri (mm. kesäkuu a4–5 p, mahdollinen poikue) Siilinjärvi Raasio (PPY, KRu, MU ym.).

Lapintiaisia pölähti marraskuussa 1995 erityisesti Kuopion seudulle. Vastaavaa vaellusta ei ole tavattu miesmuistiin. Tämä yksilö talvehti Siilinjärven metsäkoululla. © Eelis Rissanen

Pikkuvarpunen *Passer montanus* (1). Perinteiset pesimäpaikat sijaitsevat Varkaudessa, josta ilmoitettiin eniten havaintoja: Lehtoniemi-Käärmeniemi 7.1. 1 p (ER), 9.2. noin 5 kiert. (MPH, HHö, KSA), 25.2. muutamia (ER), 31.3. 5 p (ALi), 2.4. 2 p, muut nähneet noin 20 p (JPY), 5.5. väh. 2 p (MPH, HHö), 14.5. 20 p (ALi), 2.9. 5 p (ER), 10.10. a60 p (OHu, ALi) ja 2.12. 5 p (ER), sekä Pitkälänniemi 12.8. 2 p (ER) ja 13.10. 5 p (ALi). Lisäksi Häyrylässä nähtiin varpusen ja pikkuvarpusen risteymä *P. domesticus x montanus* 29.4., 18.11. ja 15.12. (OHu).

Muualla maakunnassa laji tavattiin seuraavasti: 18.2. 1 p Suonenjoki Kruununsilta (MPH, HHö, ER,

KSA), 20.3. 1 p (JTU) ja 15.6. 1 p, lensi pesämateriaalin kanssa koloon (KRu) Kuopio lääninhallituksen puistikko, 22.10. 2 m Kuopio Siikaniemi (EB), 21.11. 1 p Siilinjärvi Räisälä (AMK, ER) ja 27.11. 1 p Kuopio Särkiniemi (ER). Kuopiossa pikkuvarpunen on hyvin vähälukuinen, mutta pesinee vuosittain muutaman parin voimin tai varpusen kanssa risteytyneenä.

Tikli *Carduelis carduelis* (1). Pesintään viittavia havaintoja: 9.4. 1 m ja 17.4. 2 p pesänrakennuksessa Kuopio Kelloniemi (EB), 8.5. 2 p (OHu) ja 14.5. 2 p (ALi) Varkaus Käärmeniemi, 27.5. ä Varkaus Käärmeniemi (OHu), 29.5. 2 Ä, 30.5. ä, 2.6. ä ja 19.7. 2 Ä Kuopio Piispanpuisto

(KRu) sekä 31.5.2 Å Varkaus Tyyskä ja 1 Å Varkaus Parsiusmäki (OHu).

Muilta kuukausilta tikkejä ilmoitettiin seuraavasti: II Varkaus 7; III Kuopio 1, Varkaus 11; X Varkaus 1 ja XII Kuopio 6, Varkaus 1. Esiintyminen oli kaiken kaikkiaan varsin normaali.

Hemppo *C. cannabina* (2). Pesimäaikaisia havaintoja seuraavilta paikoilta (suluissa reviiirien määrät kunnittain): IISALMI (1), kaupunginpuutarha (MPH, HHö); KUOPIO (1), Haapaniemi (ER, MPH, HHö); MAANINKA (1), Lapinranta (MU); SIILINJÄRVI (10), Ahmon pellot, Jälä, Kasurila, Keskimmäinen, Koivusaari, Raasio ja Vesijärvi (ER, KRu, MU ym.) sekä VARKAUS (2), Käärmeniemi ja keskusliikenneasema (OHu, ALi). Lisäksi Nilsin Eitikkalalla havaittiin 30.7.2 p (HHö).

Vuorihemppo *C. flavirostris* (A) (1/5/9). Kaksi havaintoa: 21.2.–7.4. 1 ♂ ♀ p Varkaus Lehtoniemi (AHa, OHu, HKo, ER) ja 3.–6.12. enimmillään 7 yksilöä Siilinjärvi Kasurila Ruisaumantie (KRu, MU ym.). Siilinjärven parvi ruokaili 200 urpiaisien kanssa rypselissä. Vuorihemppohavainnot ovat selvästi lisääntyneet viime vuosina.

Tundraurpiainen *C. hornemanni* (1). Lajista kertyi varsin paljon ha-

vaintoja, etenkin syysalvelta. Kuukausittain ilmoitettu yksilömäärä jakaantui seuraavasti: tammi 9, helmi 5, maalisk. – huhti 3, touko 5, loka 3, marras 17, jouluk. 37. Viimeiset yksilöt tavattiin keuhkokuumeen alkuvaiheissa: 3.5. 1 p Varkaus Lehtoniemi (OHu), 4.5. vähintään 3 m Kuopio Haapaniemi (MPH, HHö) sekä 6.5. 1 p Siilinjärvi Kasurila (MU) – ja syksyn ensimmäiset lokakuun puolivälissä: 13.10. 1 p Varkaus Pitkälänniemi (OHu, ALi) ja 25.10. 2 p Kuopio Keskimmäinen (MHa). Kevätpuolelta tundraurpiaisia ei mahdollisesti enää ilmoitella aktiivisesti, koska talvipinnoiksi ne tulevat jo joulukuussa.

Vanhoja havaintoja, jotka on hyväksytty AHK:ssa: 6.1.1983 1 p ja 8.2.1983 2 p Rautalampi Kattilavirta (EVe) sekä 31.12.1983 1 p Rautalampi Kerkonkoski (KSi).

Kirjosiipekäpylintu *Loxia leucop-tera* (1). Vuonna 1994 laji oli ka-teissa eikä kirjosiipeä näkynyt vuoden 1995 kevätpuolellakaan. Kaikki havainnot ovat syyspuolelta enteillen seuraavan vuoden massa-esiintymistä: 16.9. 1 p Juankoski Muuruvesi (ER), 7.10. 1 p Kuopio Kelloniemi (HKO), 10.10. ääntä Kuopio Riistavesi Kirkkokallio (ES & P. Renvall), 5.11. 2 p Kuopio Haminalahti (IMA), 5.11. 1 ä Rautavaara Tiilikka (KRu, MU), 7.11. 2 p Juankoski Muuruvesi (MHa),

11.11. 3 p Siilinjärvi Pöljä (MU), 2.12. 2 p Siilinjärvi Leppäkaare (JPY), 3.12. 1 p Nilsin Ranta-Sänkimäki (JRI), 3.12. 2 p Kaavi Luikonniemi (PRä) ja joulukuu 2 p Juankoski Muuruvesi (MHa). Yhteensä havaittiin 18 yksilöä.

Lisäksi korjaus vanhaan havaintoon 28.8.1984 3 m Rautalampi Kerkonkoski (KSi), joka on julkaistu aiemmin erehdelisesti päivämäärällä 28.9.

Isokäpylintu *L. pytyopsittacus* (2). Vain pesimäaikaisia havaintoja kerätään, mutta kukapa se koskaan tietää, milloin käpylinnut pesivät. Tässä siis kaikki kaksi havaintoa: 15.6. 1 ♂ ♀ p Siilinjärvi Hökönen (MU) ja 28.9. 1 ad ♂ ♀ + 2 juv p Varpaisjärvi Sopenjärvi (HHö). Huomattakoon, että vuodesta 1996 lähtien kerätään isokäpylinnusta kaikki havainnot!

Kaksi kuolleena löydettyä yksilöä aiemmilta vuosilta: 12.4.1987 Kuopio Poukama ja 4.4.1987 Maaninka Korkeakoski (mus).

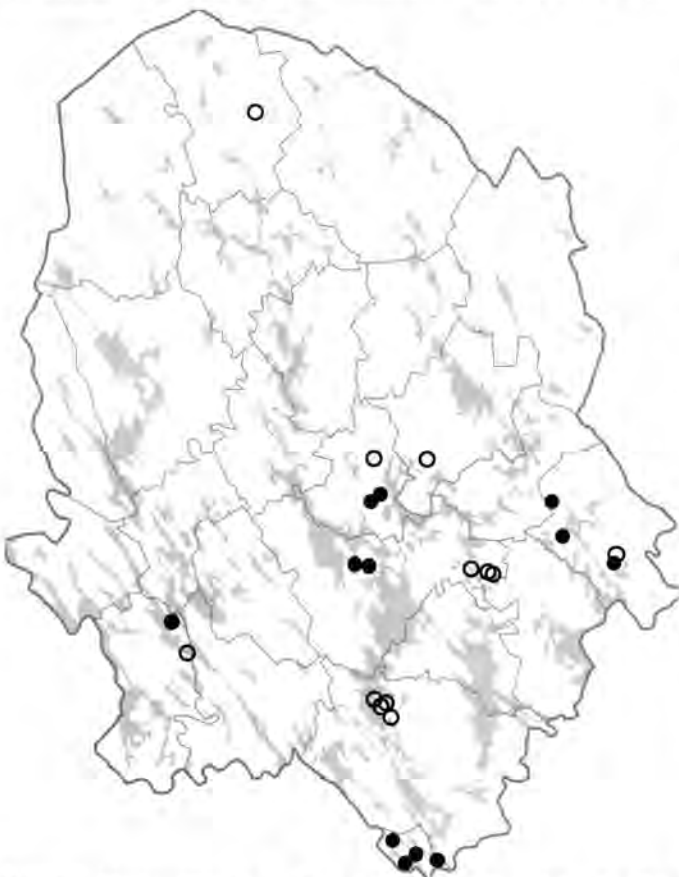
Nokkavarpuksen *Coccothraustes coccothraustes* (1). Kaikki havainnot: 12.–22.3. 1 p Kuopio Niirala (MA, AHa ym.), 28.10. 2 p Kuopio Jynkkä (JaK ym.), 6.11. a20 p Kuopio Linnanpelto (HKO), 13.11. 1 p Kuopio Niirala (KRu), 4.12. 1 p Kuopio Linnanpelto (AHa, HKo) ja 21.12. 3 p Kuopio Männistö (ER). Perinteisesti nokkanilksoneita on havaittu nimenomaan Kuopiossa ja edellä mainituilla paikoilla.

Kultasirkku *Emberiza aureola* (A) (monia/4). Pesimähavainto useiden vuosien tauon jälkeen perinteiseltä paikalta: 29.5.–21.7. (+2kv) ♂ ja (+1kv) ♀ ja kaksi poikasta Siilinjärvi Aappola (MU, KRu, JRI ym.). Pesässä oli 4.7. kaksi munaa, 14.7. ja 17.7. kaksi poikasta ja 21.7. pesä oli tyhjä koiraan varoittellessa kiihkeästi paikalla. Tällä paikalla laji on pesinyt kesinä 1984–85 sekä havaittu vuosina 1986, 1988, 1989 ja 1994 (PSL).

Liito-orava *Pteromys volans* (1). Kaikki havainnot: 20.5.1994 telkänpöntössä Pielavesi Vaaraslahti Permisalmi (70252:4822), 21.5. telkänpöntössä Pielavesi Vaaraslahti Kohonselkä (70247:4833) (KRu) ja 5.6. Maaningan ja Siilinjärven rajalla lensi kantatien 77:n yli noin klo 1.00 (KRu, MU). Lisäksi Kiuruvedeltä ilmoitettiin yksi liito-oravan asuma helmipöllöpönttö (THä). Havaintoja liito-oravista kerätään, koska lintuharrastajat näkevät lajia ja tarkastavat lajille sopivia koloja. Pohjois-Savosta ei juuri kukaan muuten kerää liito-oravahavaintoja julkaistaviksi tai arkistoitaviksi.

Kirjallisuus

- Lindholm A. 1996:** Kala- ja lapintiiran risteymäpesintä? – Siivekäs 17(1):21.
- Lindroos, T. 1997:** Rariteettikomitean hyväksymät havainnot vuodelta 1996. – Linnut 32(6):18–30.
- Lindroos, T. 1998:** Rariteettikomitean hyväksymät havainnot vuodelta 1997. – Linnut 33(6):8–27.
- Nikander, P. J., Lindroos, T. & Numminen, T. 1996:** Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 1995 harvinaisuus-havainnot. – Linnut 31(6):5–11.
- Rissanen, E. & Ruokolainen, K. 1997:** Muuttolintujen saapuminen Pohjois-Savoon vuosina 1965–95. – Siivekäs 18:4–12.
- Ruokolainen, K. 1996 (toim.):** AHK tiedottaa. – Siivekäs 17(2):21.
- Saari, L. 1995:** Keräkurmitsan esiintymisestä Itä-Suomessa. – Siivekäs 16(1):24–27.
- Saurola, P. 1997:** Suomen sääkset 1995–1996: kannan koko, pesimätulos ja pesintä-ajan vertailu. – Linnut-vuosikirja 1996:35–40.
- Tuomainen, J. 1984:** Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1983. – Siivekäs 5:57–63.
- Ukkonen, M. 1986:** Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1985. – Siivekäs 7:42–55.
- Ukkonen, M. 1992:** Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus. – Siivekäs 13:42–56.
- Ukkonen, M. 1996:** Vuosien 1994 ja 1995 kahlaajamuutto Raasiossa ja Mustissa. – Siivekäs 17(2):4–12.
- Väänänen, V.-M. 1996:** Harmaasorsa – uusi pesimälaji Pohjois-Savolle. – Siivekäs 17(1):38–39.

Kuva 5. Mustapääkerttu- (●) ja kuhankeittäjäreviirit (○) Pohjois-Savossa vuonna 1995.

Kuva 1. Naurulokin (n=721), kalalokin (n=232), harmaalokin (n=118), selkälokin (n=62) ja pikkulokin (n=65) keväiset muuttosuunnat. Tulokset on esitetty viiden asteen jakovälillä.

Lokkien kevätmuutto Kuopiossa

Erkki Björk

Kevästä 1986 alkaen olen kerännyt Kuopion seudulla lintujen muuttohavaintoja. Pääasiallisena tarkoitukseni on ollut havainnoida lintujen muuttosuuntia, mutta samalla olen kerännyt tietoja myös parvien koosta, muuttoajoista ja lentokorkeuksista. Tämä artikkeli on laajiyhmäkohtaisista tarkasteluista kuudes. Aikaisemmat ovat käsitelleet peipon ja järripeipon (Björk 1992a), kirjisten (Björk 1992b), rastaiden (Björk 1994), urpiaisen ja vihervarpusen (Björk 1996) ja sirkukujen (Björk 1997) muuttota.

Nyt käsiteltävistä lajeista on kertynyt (1997 loppuun mennessä) havaintoja seuraavasti: naurulokki 839, kalalokki 300, harmaalokki 174, selkälokki 70 ja pikkulokki 68. Muutontarkkailumenetelmäni osalta viitataan aikaisempiin kirjoituksiini (Björk 1987, Björk 1991).

Lokkien muuttoja tarkastelen tässä artikkelissa vain kevään osalta, koska syyskaudelta havaintoja, jotka olisivat riittävän luotettavasti muuttohavaintoja, on kertynyt varsin niukalti. Tämä seikka johtuu erityisesti siitä, että lokit liikkuvat Heinlamminrinteen

kaatopaikalle ja sieltä pois hyvin yleisesti etenkin syksyisten havaintopisteideni (Siikaniemi ja Väinölänniemi) kautta. Myös kevähavainnoissa voi olla "kaatopaikkaliikenteen" aiheuttamaa virhettä.

Muuttosuunnat

Kevätmuutolla olevista naurulokeista suurin osa on matkalla luoteeseen. Pohjoiseen ja koilliseen menijöitä esiintyy myös runsaasti (kuva 1). Kalalokin kevätmuutto tulee vielä korostuneemmin kaakosta kuin naurulokilla (kuva 1). Harmaalokin kevätmuuton suhteen harmaalokin suuntaruusu muistuttaa naurulokin vastaavaa (kuva 1). Selkälokin muuttosuuntaruusu (kuva 1) ei voi vielä päätellä juuri mitään päämuuttosuunnasta.

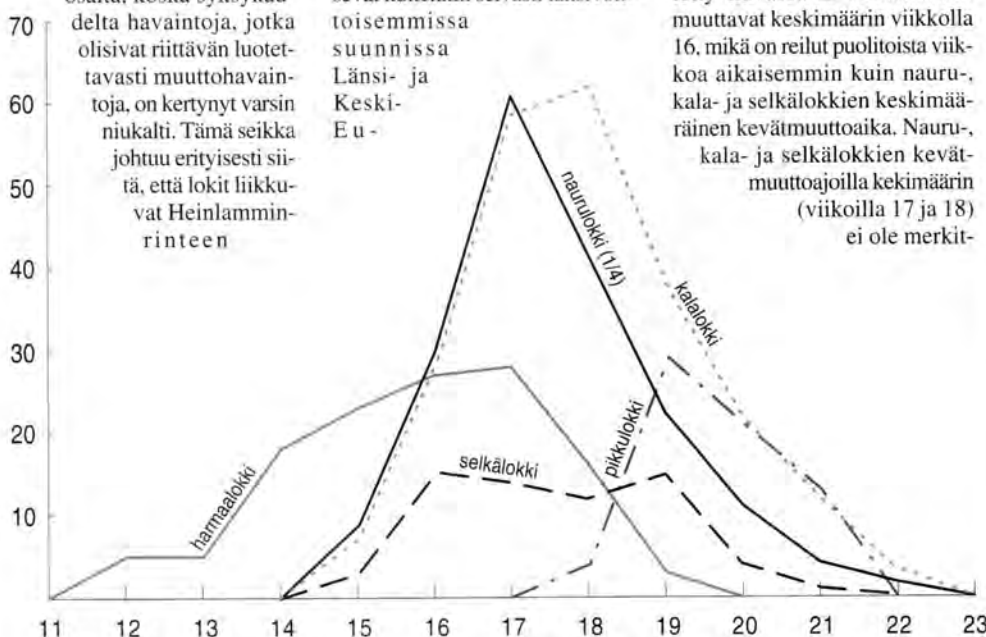
Kala-, nauru- ja harmaalokin kevätmuutto tapahtuu selvästi painottuen kaakosta. Lintujen tunnetut talvehtimisalueet sijaitsevat kuitenkin selvästi länsivoittoisemmissa suunnissa Länsi- ja Keski-Eu-

roopassa (Solonen 1985). Seli-tyksenä kaakkoiselle tulosuunnalle voi olla luultua itäisemmät talvehtimisalueet tai sitten muutoitin valinta: ensin Suomenlahden perukkaan ja siitä sitten luoteeseen kohti Kuopiota. Myös paikalliset vesistöolosuhteet voivat ohjata muuttoa.

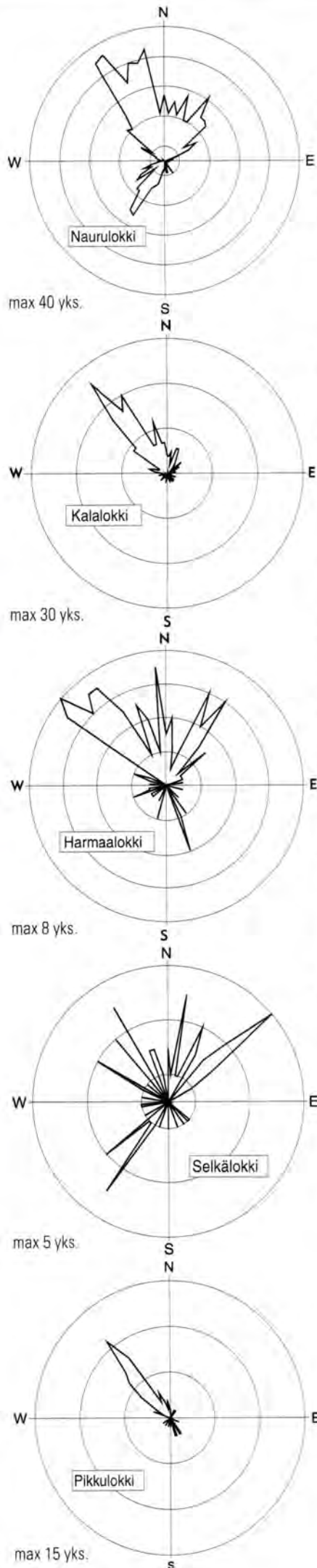
Pikkulokin talvehtimisalueet sijaitsevat Solosen mukaan Atlantilla ja Euroopan länsi- ja lounaisrannikolla. Tammikuussa pikkulokkeja on tosin nähty yli 50 000 yksilöä Niilin suistossa (katso Kontkanen 1997), mikä viittaa siihen, että huonosti tunnetut talvehtimisalueet sijaitsevat suurelta osin itäisellä Välimerellä. Kuopiossa havaitut pikkulokit ovat kevätmuutolla (kuva 1) lähes poikkeuksetta tulleet kaakosta, mikä tukee itäisempää talvehtimisaluetta.

Muuton ajoittuminen

Lokkien kevätmuuttoajat on esitetty kuvassa 2. Harmaalokit muuttavat keskimäärin viikolla 16, mikä on reilut puolitoista viikkoa aikaisemmin kuin nauru-, kala- ja selkälokkien keskimääräinen kevätmuuttoaika. Nauru-, kala- ja selkälokkien kevätmuuttoajoilla keskimäärin (viikoilla 17 ja 18) ei ole merkit-

Kuva 2. Lokkien muuttoajat keväällä (yksilöä/viikko). Huomaa, että naurulokin yksilömäärät on jaettu neljällä.

Kuva 3 (yllä). Lokkien muuttotarvien koko (yksilöä).

Kuva 4 (alla). Lokkien lentokorkeudet.
Lentokorkeusluokat: 1 = 0...10 metriä,
2 = 10...50 m ja 3 = yli 50 m.

sevää eroa keskenään, mutta selkälökin muuttoaikojen hajonta on suurempaa. Pikkulökin kevätmuutto ajoittuu taas keskimäärin kaksi viikkoa myöhemmäksi kuin nauru-, kala- ja selkälökin muutto.

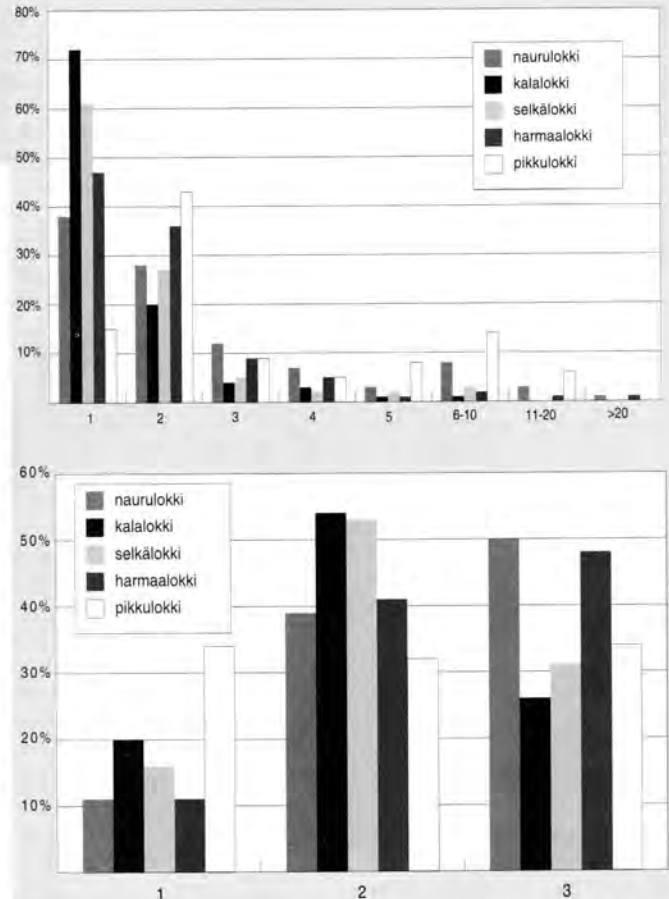
Muuttotarvien koko ja lentokorkeus

Muuttotarvien kokojakaumat olen esittänyt kuvassa 3. Keskimäärin suurimmissa parvissa ovat keväällä liikkuneet pikku- ja naurulökit. Pikkulökit ovat liikkuneet muista lokeista poikkeavan usein pareittain.

Muuttotarvien lentokorkeusjakaumat olen esittänyt kuvassa 4. Nauru- ja harmaalökit ovat muuttaneet useimmin korkealla yli 50 metrissä, kala- ja selkälökit keski- korkeuksilla 10–50 metriä ja pikkulökit tasaisesti kaikilla korkeuksilla.

Kirjallisuus

- Björk, E. 1987: Muuttosuunnat muistiin. – Siivekäs 8:79–81.
Björk, E. 1991: Eräiden lajien muuttosuuntia Pohjois-Savossa. – Lintumies 26:80–85.
Björk, E. 1992a: Peipon ja järripepon muuttosuunta Kuopiossa. – Siivekäs 13:32–35.
Björk, E. 1992b: Kirvisten muuttosuunta Kuopiossa. – Siivekäs 13:69–71.
Björk, E. 1994: Rastaiden muuttosuunta Kuopiossa. – Siivekäs 15:29–31.
Björk, E. 1996: Urpiaisen ja vihervarpusen muutto Kuopiossa. – Siivekäs 17(1):32–33.
Björk, E. 1997: Sirkkujen muutto Kuopiossa. – Siivekäs 18:20–21.
Kontkanen, H. 1997: Pikkulökin muutto ja esiintyminen. – Linnut 32(5):6–14.
Solonen, T. 1985: Suomen linnut – esiintyminen ja perusbiologiaa. Lintutieto Helsinki.

Tiedonanto

Lunni Kiuruvedellä tammikuussa 1953

Jyrki Pynnönen selvitteli Pohjois-Savossa tavattujen harvinaisuuksien yksilömääriä Pohjois-Savon linnustosta

kertovaa kirjaa varten. Hän oli kuullut Janne Kumpulaiselta perimätiedon, jonka mukaan Kiuruvedellä olisi tavattu lunni joskus 1950-luvun alkutalvina.

Niinpä Jyrki tunnetusti tarkkana miehenä päätti kaivaa lisätietoja lunnin vaiheista. Hän kirjoitti Kiuruvedelle Silveri Jussilalle, joka taasen tunnetaan alueen kuikkalaisena

Kiuruvedeltä, Ruutanen metsästä 3.1.1953 löytynyt lunni.

agenttina. Ja niin tarina alkoi selvitä.

Silveri löysi lunnista peräti viereisen valokuvan, josta lajintunnistus onnistuu vaikeuksista. Jäämeren asukki poseeraa tässä vielä elossa, mutta Silverin mukaan se kuoli noin viikon kuluttua – luultavasti sopivan ravinnon puutteeseen.

Linnun löysi maanviljelijä Jussi Kärkkäinen, joka on toiminut tiedon tallentamisessa ja julkistamisessa esimerkiksi tavalla. Lintu päätyi preparaattorille ja se lahjoitettiin täytettynä silloisen Kiuruveden yhteislyseon kokoelmiin. Nykyisin yksilö on Kiuruveden yläasteen kokoelmissa.

Kalle Ruokolainen

Lunni tavattu Kiuruvedellä.

Jokin päivä sitten tapasi maanviljelijä Jussi Kärkkäinen Kiuruveden Ruutanen metsästä varsin harvinaisen vieraan. Lumessa kylmää kangistuneena mv. Kärkkäinen nimittäin löysi Petsamon rannoilla ja yleensä pohjoisella Jäämerellä elävän lunnin, joka aikaisemmin vain muutamia harvoja kertoja on pohjois- myrskyjen mukana eksynyt sisämaahan. Löytäjää vei linnun kotiinsa, missä se on toipunut ja syönyt mm. sille niin harvinaista ravintoa kuin maltoa. Tosin lintu oudoksuu uutta oitollaan, mutta on lämpimässä kuitenkin piristynyt huomattavasti.

Lunni on n. 30 sentin korkuinen, räpyläjalkainen ja teräväkyntinen sukeltajalintu, jonka nokka on reunoiltaan hyvin terävä. Sillä on mustanharmaa selkä ja vatsanalus valkoinen. Lintu selsoo pystyasennossa kuten pingviini.

Leike Iisalmen Sanomista
8.1.1953

Pohjois-Savon kahdeksas polkupyöräpinnaralli järjestettiin Vesannolla. Kunta valittiin Kuikan toimialueen lounaisreunalta, koska siellä retkeilyä erittäin vähän – tai ainakin havaintoja ilmoitetaan niukasti. Vesannolla on myös muutamia kiinnostavia lintukohteita, mm. Iso Sääksjärvi, joilta kerättiin lintutietoja suojeluhankkeita varten Suomen tärkeiden lintualueiden rekisteriin ja Raimo Pakarisen rantakaavoitusta varten laatimaan luontoselvitykseen. Kesällä selvisi myös se, että Keski-Suomen lintuatlas kaipasi kipeästi havaintoja rajaseutujen atlasruuduista, joista iso osa on Vesantoa. Ralli tuotti siis monenlaista iloa ja hyötyä paitsi meille niin naapureillemkin!

Rallissää oli lähes yhtä hyvä kuin edellisinä vuosina – viikon jatkuneet sateet taukosivat tunnin ennen rallin alkua (Sitä saa, mitä tilaa, mutta koputetaan nyt kuitenkin puuta ensi kesän varalle). Sekä yöllä että päivällä oli kohtuullisen lämmintä, ei kuitenkaan kuumaa. Lauantaiaamua piinasivat kova tuuli ja alailmakehän "tautinen" havupuiden, erityisesti männyn, siitepölyhuntu, joka sumensi näkyvyyden noin viiteen kilometriin. Siitepölystä saivat osansa kilpailijoiden keuhkot, optiikka (punottavat silmät mukaan lukien) ja kotimatalle varattujen moottorikäyttöisten ajoneuvojen ilmanvaihtokanavat.

Rallihavaintojen keruu

Jokaiselle joukkueelle jaettiin rallin alussa 123 peruslajin muistilista. Kaikista havaituista lajeista oli ilmoitettava, kuinka usein ne oli havaittu. Luokat olivat samat kuin aiemmissakin ralleissa. Indeksien arvot laskettiin kaikilta joukkueilta lajeittain yhteen ja jaettiin joukkueiden määrällä (6), jolloin saatiin lajin keskimääräinen yleisyysarvo Vesannolla (ks. taulukko). Indeksien maksimi-arvo on siis 15 ja minimi 0,17 – jos laji on ylipäättään tavattu.

Indeksin ilmoittaminen on ilmeisesti vaikeinta lajeista, jotka esiintyvät ajoittain suurina parvina, kuten nauru- ja pikkulokki. Suuri yksilöiden määrä hämää mietittäessä havaintokertojen muodostumista. Myös osanottajien tajunnan hiipuminen päivän

tunteina rajoittaa kykyä muistaa joidenkin melko yleisten lajien, kuten aika ajoin yliviilettävien vihervarpusten, havaintokertojen määrää. Yhtä kaikki elo maanpäällä on inhimillisten tekijöiden rajoittama. Ei siitä tarkoissakaan tieteellisissä tutkimuksissa mihinkään päase!

Rallissäännöt

Ralli alkoi klo 2.00 lauantaiaamuyöllä. Aloituksen oli tapahtuttava aloitusajasta puoli tuntia suuntaan tai toiseen (1.30–2.30). Ralli kesti aloituksesta tasan 12 tuntia. Aloitusajankohtaa myöhästytettiin Kotilaisen pelkäämisen yöpakkasten takia pari tuntia aiemmista kisoista.

Yölaulajien havaitsemista myöhempi aloitusajankohta vaikeuttaa ja aamulla tulee helposti kiire kuulla tiettyjä lajeja. Erityisesti omaa joukkuettani tiukka aikataulu rassasi, koska aamun varhaisiin hetkiin sattui ikävä MU:n takarenkaan räjähdys. Kesä 1998 ei toisaalta ollut hyvä sirkkalintujen kannalta eikä Vesannolla ollut erityisen hyviä yölaulajapaikkoja. Joka tapauksessa sellaiset lajit kuin pensassirkkalintu, satakieli ja luhtahuitti jäivät kaikilta kuulematta. Toisaalta keskipäivän hetketkään eivät ole erityisen hyvää havainnointiaikaa, joten eiköhän ensi kesänä yritetä lähteä liikkeelle jo varemmin.

Jokaisella joukkueella oli GT-kartta (1:200000), johon oli mer-

kitty rallialueen rajat. Ne vastasivat pienin poikkeuksin kunnan-rajat. Rallikelpoiset havainnot oli tehtävä rajojen sisäpuolella olleen (ks. tarkemmin aiemmista rallijutuista).

Retkeilyn ohjaamiseksi ja joukkueiden paikallistuntemuksen parantamiseksi oli lisäksi jokaisen joukkueen karttaan merkitty numeroin muutamia "lintupaikkoja", joilta oli kerrottu aiempien vuosien havainnot.

Tulokset

Rallissa havaittiin yhteensä 108 lajia. Palokärki (109. laji) tavattiin rallin aikana, mutta vain kaksijäsenisen joukkueen yhden osanottajan voimin, tosin peräti kaksi kertaa! Voittajiksi itsensä singersivät **Heidi Hannula, Heikki Kotilainen** ja **Visa Uusi-paikka** (89 lajia, joukkue F). Toiselle sijalle ajoivat renkaat paukuen ja ilmastointiteipin ryydittämällä **Iivari Jaakkola, Kalle Ruokolainen** ja **Markku Ukkonen** (87 lajia, C), kolmansiksi "kaahasivat" **Osmo Huupponen** ja **Antero Lindholm** (83 lajia, A), neljänsiksi rymistelivät **Erkki Björk** ja **Eelis Rissanen** (80 lajia, B), viidensiksi viilettivät eräjormat **Timo Filipoff** ja **Petri Sallinen** (76 lajia, E) ja kuudentena maaliin kurvasi sisaruspari **Jarkko** ja **Maria Koskela** (70 lajia, D). Tulokset on esitetty taulukkona, josta käy ilmi lajien "yleisyys" Vesannolla. Useimpien lajien esiintymisestä on

myös lyhyt sanallinen luonnehdinta ja harvinaisemmiksi tulkituista lajeista tarkat havaintotiedot.

Edellä mainittujen yölaulajien lisäksi tavallisimpia kokonaan havaitsematta jääneitä lajeja olivat: kivitasku, urpiainen, pikkutylli, idänuunilintu ja peltosirkku.

Joukkueiden retkeily hajaantui edellisvuotta paremmin (kartalle eri joukkueiden reitit on merkitty kirjaimin A, B, C, D, E, F). Taivoitteena ollut kattava retkeily eri puolilla siis saavutettiin. Lopuksi on joukkueiden reittejä luonnehdittu sanallisesti, jotta karttatulkinta ei kävisi ylivoimaiseksi:

– A: Aloitus kirkonkylän länsipuolelta Löttökorven tienovilta. Käynti Horonkylän rannassa, josta Vesijärven, Asinjärven ja kirkonkylän kautta Iso Sääksjärvelle.

– B: Aloitus Asinjärviltä, jonka jälkeen kiertelyä kirkonkylälle ja lähtö pohjoiseen kohti Kurjenjärveä. Lenkki etelään Sonkariin rannoille asti ja lopetus kirkonkylälle, jossa vielä kiertelyä.

– C: Aloitus Iso-Ahvenisen lasakupurolta. Kierros Vesijärven kautta Taikkokylälle, josta edelleen kirkonkylälle. Matkalla pistäytyminen Mertasuon turvetuotantoalueella. Kirkonkylällä pieni kierros, jolta Asinjärven ja Kuuslahden kautta Sonkariin ja Iso Sääksjärvelle. Kuuslahdessa kiepsaus Jussilan rannassa ja Pohjois-Suomäen metsäautotiellä sekä kävelylenkki Soidinsuolla.

– D: Aloitus Vedenpäästä (Pohjainveden N-pää), josta etelään Toivioon ja Närhilään. Sieltä Horonkylän rantaan, Vesijärvelle, Ahveniselle ja takaisin Vedenpäähän, josta edelleen kohti Asinjärviä ja kirkonkylää, jonne myös lopetus.

– E: Aloitus kirkonkylästä, josta Vesamäen kautta Pohjois-Niivenveden rannalle ja eteläkautta Iso Sääksjärvelle. Edelleen Tiitilänkylän kautta Sonkariin ja Koivuniemeen, josta Vesantojärven länsirantaa kylille. Sieltä itään (välillä vierailu Asinjärvellä) aina Vesijärven Tammelan nurkille asti, josta takaisin kirkolle.

– F: Aloitus kirkonkylästä, josta Iso Sääksjärven kautta Sonkariin ja Koivuniemeen. Kuuslahden kautta Asinjärvelle, edelleen koilliseen Niivenvedenpäähän, josta Kurjenjärven ja kirkonkylän kautta Vesantojärven länsirantaa alas Pentinjoelle asti.

Kalle Ruokolainen

Vesannon rallialue. Pisteviivalla on merkitty rallialueen rajojen poikkeamat kuntarajoista. Joukkueiden reitit on merkitty kirjaimin. Alleviivatut kirjaimet ovat kääntymispaikkoja, nuolet liikkumissuuntia. Isokokoisilla kirjaimilla on merkitty aloitus- ja lopetuspaikat. Lopetuspaikat erottaa kirjaimien perään lisäystä pisteestä. Joukkueille kerrotut lintupaikat: 1 = Limalampi, 2 = Iso ja Pieni Sääksjärvi, 3 = Asinjärvet, 4 = Soidinsuo, 5 = Koivulahti ja -lampi sekä 6 = Pieni Vesijärvi.

Vesannon polkupyöräpinnarallin lintuhavainnot

Jutussa ei ole mainittu kuin suurin yksilömäärä kullakin paikalla ja sen havaitsijat. Asteriski (*) on havainnoijan nimilyhenteen yhteydessä silloin, kun kyse on havainnosta, joka ei ole rallikelpoinen (vain yhden henkilön havaitsema laji).

Kaakkuri. Iso-Vesijärvi 1 p (IJa KRu MU).

Kuikka. Havainnot: Horonkylä 3 p, Iso-Ahveninen 3 p, Iso-Vesijärvi 4 p (OHu ALi), Pohjainvesi 2 p (IJa KRu MU), Kurjenjärvi 2 p (EB ER) ja Pieni Sääksjärvi a3 ylilentävää (HHa HKo VU).

Silkkuihku. Havainnot: Iso Sääksjärvi 3 p (EB ER, ym.), Vesantojärvi kirkonkylä 2 p, Lääminmäki 2+2 p, Kivenkorvanselkä 1 p, Pohjainvesi 1+1 p (JaK MaK), Pohjois-Niinivesi 2+2 p, Koivuniemen alue 4-5 p (EB ER).

Härkälintu. Horonkylä 2 p (OHu ALi), Sonkari, Koivulahti 3 p (IJa KRu MU) ja Siikalahti 1 p (HHa HKo VU) sekä Kivenkorvanselkä 1 p (JaK MaK).

Mustakurkku-uikku. Iso Sääksjärvi 2 p (OHu ALi; IJa KRu MU).

Laulujoutsen. Kurjenjärvi 2 p, Pohjois-Niinivesi 2 p, Patoveden Syvälahti 2 p (EB ER), Vesantojärvi 2 p (TF PSa), Iso-Ahveninen 4 p, Asinjärvet 2+2 lensi (OHu ALi), Pieni-Vesijärvi 3 p (IJa KRu MU), Iso-Vesijärvi a10 E (JaK MaK) ja pesivä pari Iso Sääksjärvi (monet) ja lisäksi yksi kiertelvä (EB ER).

Haapana. Iso Sääksjärvi 3 ♂♂ p (IJa KRu MU) ja Toivio 1 ♂ p (JaK MaK).

Tavi. Sääksjärvi 2 ♂♂ p (HHa HKo VU), Toivio 2 ♂♂ p ja 1 ♂ p Iso-Vesijärvi (JaK MaK), 2 p Vesantojärvi kirkonkylä (TF PSa). Havaittiin myös Asinjärvellä (OHu ALi).

Sinisorsa. Mm. Iso Vesijärvi (*KRu), Asinjärvet (IJa KRu MU), Iso Sääksjärvi 1 ♂ p ja Pieni Sääksjärvi 2 ♂♂ p (EB ER).

Jouhisorsa. Iso Sääksjärvi 2 ♂♂ p (HHa HKo VU; OHu ALi) ja Koivulahti 1 ♂ p (IJa KRu MU).

Heinätavi. Iso Sääksjärvi 1 ♂ p (HHa HKo VU; EB ER).

Lapasorsa. Iso Sääksjärvi 2 ♂♂ (IJa KRu MU; EB ER) ja Närhilä, Lääminmäki 2 ♂♂ lennossa (JaK).

Punasotka. Iso Sääksjärvi 1 ♂♀ p (monet) ja 2 ♂♂ p (EB ER).

Tukkasotka. Pieni Vesijärvi 3 ♂♂ 1 ♀ p, Iso Sääksjärvi 4 ♂♂ 1 ♀ p, Horonpää 1 ♂ p (IJa KRu MU) ja noin 10 p Lääminmäki (JaK MaK).

Tukkakoskelo. Varsin yleinen. Useita lintuja mm. Iso-Ahveninen, Iso Vesijärvi, Pieni Vesijärvi ja Kutemainen (IJa, KRu, MU).

Isokoskelo. Koivulahti 1 ♂2 ♀♀ p (IJa KRu MU) ja Koivuniemen alueella yhteensä ♀ + 3 ♀♀ + ♀ (EB ER).

Mehiläishaukka. Uusi-Kuhmola 1 p, kirkonkylä 1 p (TF PSa), Ahveninen 1 p, Vesijärvi 1 p (JaK MaK) ja Asinkylä 1 p (HHa HKo VU). Havainnot voivat koskea osin samoja yksilöitä.

Ruskosuohaukka. Pohjois-Niinivesi 1 ♂ (HHa HKo VU) ja

Pieni Sääksjärvi 1 ♀ kiert (EB ER).

Kanahaukka. Sonkari 1 p (TF PSa) ja 1 lennossa luoteeseen (IJa, KRu, MU). Kyseessä mahdollisesti sama yksilö.

Varpushaukka. Vain yksi havainto: kirkonkylä 1 p (JaK MaK).

Hiirihaukka. Ahveninen 1 p (TF PSa), Asinsalmi yksi liitti itään (JaK MaK) ja *Buteo sp.* Ylä-Asinjärvi 1 p (OHu ALi).

Kalasääski. Niinivedenpää 1 kiert (HHa HKo VU), Pohjois-Suo-

mäki 1 kiert (IJa KRu MU).

Tuulihaukka. Uusi-Kuhmola 1 (TF PSa), Kurjenniemi 1 p (HHa HKo VU), Taikkokylä 1 p, Isosuon pellot 1 p (JaK MaK) ja Sääksjärvet 1 ♂♀ p (OHu ALi).

Nuolihaukka. Asinkylä, Rantala 1 (TF PSa) ja 1 ylilent. kirkonkylä, Vesantojoen pellot (HHa HKo VU).

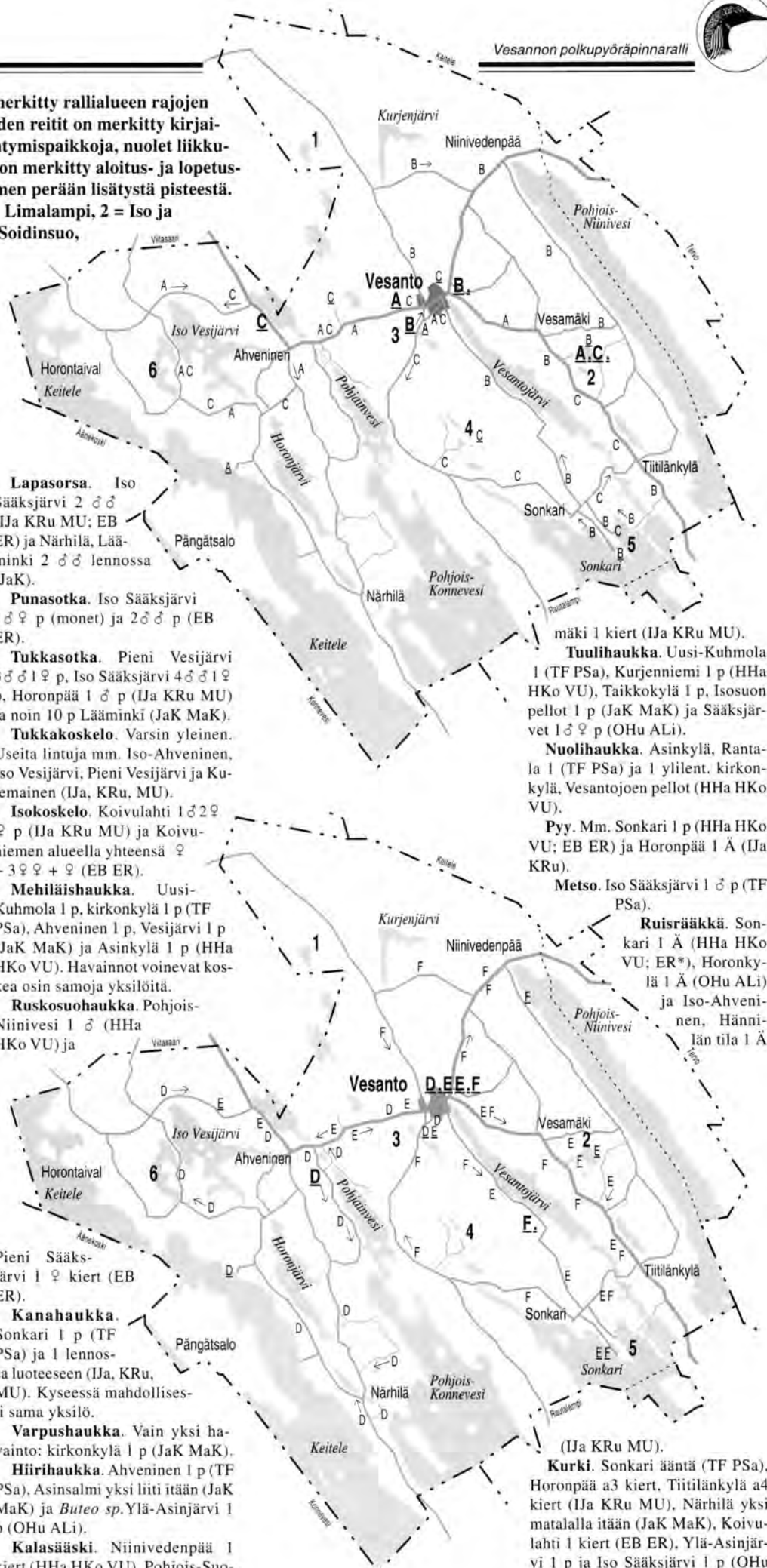
Pyy. Mm. Sonkari 1 p (HHa HKo VU; EB ER) ja Horonpää 1 Ä (IJa KRu).

Metso. Iso Sääksjärvi 1 ♂ p (TF PSa).

Ruisräikkä. Sonkari 1 Ä (HHa HKo VU; ER*), Horonkylä 1 Ä (OHu ALi) ja Iso-Ahveninen, Hännilän tila 1 Ä

(IJa KRu MU).

Kurki. Sonkari ääntä (TF PSa), Horonpää a3 kiert, Tiitilänkylä a4 kiert (IJa KRu MU), Närhilä yksi matalalla itään (JaK MaK), Koivulahti 1 kiert (EB ER), Ylä-Asinjärvi 1 p ja Iso Sääksjärvi 1 p (OHu

Taulukko 1. Rallissa tavattujen lajien yleisyysindeksit joukkueittain sekä indeksin keskiarvo, jonka avulla voidaan vertailla lajien esiintymistä eri rallialueilla.

laji	A	B	C	D	E	F	$\bar{x}$	laji	A	B	C	D	E	F	$\bar{x}$
kirjosieppo	15	15	15	15	15	15	15,00	taivaanvuohi	3	3	3	0	3	3	2,50
metsäkirvinen	15	15	15	15	15	15	15,00	selkälökki	1	1	3	7	1	1	2,33
pajulintu	15	15	15	15	15	15	15,00	kuikka	3	3	3	3	0	1	2,17
peippo	15	15	15	15	15	15	15,00	kurki	3	3	3	1	1	1	2,00
räkättirastas	15	15	15	15	15	15	15,00	käpytikka	0	1	1	0	3	7	2,00
punakylkirastas	15	7	15	15	15	15	13,83	järripeippo	3	0	1	1	3	3	1,83
haarapääsky	15	7	15	15	15	15	13,67	puukiiپیچ	1	3	3	0	3	1	1,83
keltasirkku	15	7	15	15	15	15	13,67	tavi	3	1	0	3	3	1	1,83
kuovi	15	3	15	15	15	15	13,00	harmaalokki	3	1	1	1	1	3	1,67
kalalokki	15	7	7	15	15	15	12,33	kiuru	1	0	1	7	0	1	1,67
lehtokerttu	15	15	15	15	7	7	12,33	pikkukäpylintu(1)	0	3	3	0	3	1	1,67
naurulokki	15	7	7	15	15	15	12,33	tiiltalti	3	3	3	0	0	1	1,67
punavarpuinen	15	7	7	15	15	15	12,33	törmäpääsky	3	1	3	0	0	3	1,67
vihervarpunen	15	7	7	15	15	15	12,33	töyhtötiainen	3	3	0	0	0	3	1,50
talitiainen	15	7	15	7	7	15	11,50	punatulokki	1	1	1	1	1	3	1,33
punarinta	15	7	7	15	7	15	11,00	sinisorsa	1	3	1	0	0	3	1,33
hippiäinen	15	3	15	7	15	7	10,33	haapana	3	1	1	1	0	1	1,17
kalatiira	15	7	7	7	7	15	9,67	pyy	0	1	1	1	3	1	1,17
sepelkyyhky	15	7	7	7	7	15	9,67	korppi	1	0	1	0	1	3	1,00
varis	15	7	7	7	7	15	9,67	tuulihaukka	1	0	0	3	1	1	1,00
västäräkki	15	7	7	7	7	15	9,67	valkoviklo	3	0	3	0	0	0	1,00
laulurastas	15	15	7	3	7	7	9,00	isokoskelo	0	3	1	0	1	0	0,83
räystäspääsky	15	7	7	7	15	3	9,00	jouhisorsa	1	1	1	0	1	1	0,83
harakka	15	7	7	7	7	7	8,33	kuusitiainen	1	1	0	0	0	3	0,83
hömötiainen	15	3	3	7	15	7	8,33	mehiläishaukka	0	0	0	3	1	1	0,83
käki	15	7	7	7	7	7	8,33	punasotka	1	1	1	0	1	1	0,83
viherpeippo	15	3	15	15	7	15	8,33	hiirihaukka(2)	1	0	1	1	1	0	0,67
harmaasieppo	15	3	3	7	3	15	7,67	härkälintu	1	0	1	1	0	1	0,67
hernekerttu	15	3	7	7	7	7	7,67	keltavästäräkki	0	3	1	0	0	0	0,67
pajusirkku	7	7	7	7	3	15	7,67	liro	0	1	0	0	3	0	0,67
rautiainen	7	15	7	3	7	7	7,67	lapasorsa	0	1	1	0	0	1	0,50
pikkulokki	7	3	3	1	15	15	7,33	mustakurkku-uikku	1	1	1	0	0	0	0,50
tervapäsky	1	3	7	3	15	15	7,33	ruisrääkkä	1	0	1	0	0	1	0,50
töyhtöhyppä	7	7	3	15	7	3	7,00	heinätavi	0	1	0	0	0	1	0,33
varpuinen	15	3	3	7	7	7	7,00	kalasääski	0	0	1	0	0	1	0,33
pensastasku	15	3	7	7	3	3	6,33	kanahaukka	0	0	1	0	1	0	0,33
peukaloinen	15	3	7	3	3	7	6,33	kottarainen	0	0	0	0	1	1	0,33
pensaskerttu	15	3	3	7	3	3	5,67	kultarinta	1	0	0	0	1	0	0,33
sinitiainen	15	3	7	3	3	3	5,67	nuolihaukka	0	0	0	0	1	1	0,33
leppälintu	7	7	7	1	3	7	5,33	pohjansirkku	1	0	0	0	0	1	0,33
ruokokerttunen	7	7	7	3	3	3	5,00	rushkosuohaukka	0	1	0	0	0	1	0,33
telkkä	7	3	3	7	7	3	5,00	kaakkuri	0	0	1	0	0	0	0,17
sirittäjä	15	3	7	7	3	3	4,67	kulorastas	0	0	0	0	0	1	0,17
lehtokurppa	7	3	3	1	3	7	4,00	käenpiika	0	0	0	0	0	1	0,17
mustarastas	1	3	7	3	1	7	3,67	metso	0	0	0	0	1	0	0,17
laulujoutsen	3	3	7	3	3	1	3,33	mustapäakerttu	0	0	1	0	0	0	0,17
metsäviklo	7	3	3	3	1	3	3,33	naakka	0	0	1	0	0	0	0,17
silkkiuikku	1	7	1	3	1	7	3,33	niittykirvinen	0	0	0	1	0	0	0,17
teeri	7	3	3	1	3	3	3,33	pikkulepinkäinen	1	0	0	0	0	0	0,17
rantasipi	7	3	3	0	3	3	3,17	punajalkaviklo	1	0	0	0	0	0	0,17
tukkakoskelo	3	0	7	7	0	1	3,00	rytikerttunen	0	0	1	0	0	0	0,17
närhi	7	3	3	1	0	3	2,83	suopöllö	0	0	0	1	0	0	0,17
tukkasotka	3	1	3	3	3	3	2,67	suosirri	0	1	0	0	0	0	0,17
viitakerttunen	1	1	1	3	3	7	2,67	varpushaukka	0	0	0	1	0	0	0,17
								lajimäärä	83	80	87	70	76	89	108

(1) Sisältää myös Lox cur/pyt määritykset.

(2) Joukkueen A kohdalla hiirihaukaksi on laskettu Buteo sp. -määritys.

ALi).

Töyhtöhyppä. Ei mikään runsaslukuinen laji, mutta "isohkoilla peltoaukeilla" kuitenkin lukuisa.

Suosirri. Yksi rallin äsistä ja parhaista havainnoista: 1 p Iso Sääksjärvi (EB ER).

Punajalkaviklo. Yksi rallin erikoisimmista havainnoista, sillä lajia ei liene koskaan aiemmin tavattu Vesannolla pesimäaikaan. Ison ja Pienen Vesijärven välisellä kannaksella yksi yksilö lensi matalalla

kohti lounasta (OHu ALi).

Valkoviklo. Mm. Asinjärvet 1 p (IJa KRu MU).

Metsäviklo. Mm. Iso Sääksjärvi 1 p (IJa KRu MU).

Liro. Vesannonlahti 1 ä. Iso Sääksjärvi 1 ä (TF PSa), Ylä-Asinjärvi 1 ä (MU*). Iso Sääksjärveltä muutama äänihavainto myös toisella joukkueella (EB ER).

Pikkulokki. Toivio noin 30 p hengaillemassa pelloilla (JaK MaK). Kierteleviä muuallakin, mm. Iso-

Ahvenisella noin 10 yksilöä, Koivulahdella noin 10 p ja muutamia myös Vesijärvellä. Iso Sääksjärveltä n30 p (IJa KRu MU).

Naurulokki. Noin 30 paria Pieni-Vesijärvi ja noin 100 paria Iso Sääksjärvi (OHu ALi; IJa KRu MU).

Selkälökki. Horonkylä 2 ad p (OHu ALi), Sonkari 1 kiert (TF PSa), kirkonkylä 1 kiert, Iso Sääksjärvi 1 kiert (IJa KRu MU), Koivulahti 1 kiert (EB ER; IJa, KRu, MU)

ja Kuuslahti 1 ylilentävä (HHa HKo VU). Yksittäisiä pelloilla eri puolilla (JaK MaK).

Harmaalokki. Vesannonlahti 1 kiert (TF PSa), Horonpää 1 kiert (IJa KRu MU), Siikalahetti 2 p (HHa HKo VU), 2 kiert Sonkari (EB ER) ainakin 1 p Kivenkorsanselkä (JaK MaK) ja saman rannan laiturilta 1 ad + 2 subad p (OHu ALi).

Suopöllö. Taikkokylä 1 p (JaK MaK).

Tervapäsky. Kirkonkylä a5 p, Asinjärvet n10 p, Koivulahti n5 p, Soidinsuo 1 p, Tiitilänkylä muutamia (IJa KRu MU ym.), Vesijärvi 1 p (JaK MaK). Koivulahdelta ja kirkonkylästä myös joukkueen B havainnot (EB ER).

Käenpiika. Niinivedenpää 1 Ä (HHa HKo VU).

Palokärki. Kaksi havaintoa, joista kummatakaan joukkue ei saanut lajia listalleen: ääntä Vehkala ja Asinkylä (*PSa).

Kiuru. Mm. Vesijärvi 1 Ä (OHu ALi), Tiitilänkylä, Vehkala (HHa HKo VU) ja Horonpään Tikkasuon pellot 1 p (IJa KRu MU) sekä Kaaprola 1 p, Närhilä-Horonkylä alueella 5-6 Ä ja Toivio 1 Ä (JaK MaK).

Törmäpääsky. Koloniat: kaksi Kuuslahti. Lisäksi yksittäisiä lenteleviä eri puolilla, mm. Niinivedenpäässä, Horonpäässä, Asinjärvillä, Koivulahdella ja Vesantojärvellä (EB ER; OHu ALi; IJa KRu MU). Iso Sääksjärvellä 30 p (OHu ALi).

Niittykirvinen. Huuskola 1 ylilentävä, ä (JaK MaK).

Keltavästäräkki. Uusi-Kuhmola, Isosuon peltoaukea 1 p (IJa KRu MU), Niinivedenranta 1 p ja Sonkarin pellot 1 p (EB ER).

Mustarastas. Harvalukuinen, mutta esiintyi koko havaintoalueella tasaisesti.

Kulorastas. Vesämäki, Seppälänkangas 1 p. Ä (HHa HKo VU).

Viitakerttunen. Yhteensä kymmenen laulajaa: Sonkari 3 Ä, Vesämäki 2 Ä (TF PSa; HHa HKo VU), Taikkokylä 1 Ä (IJa KRu MU), Uusi-Kuhmolan itäpuoli, Löttökorpi 1 Ä (OHu ALi), Niinivedenranta 1 Ä (EB ER), Toivio 1 Ä ja Kor-

venpää 1 Ä (JaK MaK).

Rytikerttunen. Ylä-Asinjärvi 1 Ä järven itäpään ruoikossa (IJa, KRu, MU).

Kultarinta. Vesämäki 1 Ä (TF PSa; OHu ALi).

Mustapäähkerttu. Taikkokylä 1 Ä (IJa KRu MU).

Tiltaltti. Koskenkylän tienoat 1 Ä (HhA HKo VU), suunnilleen Humalavuoren kohdalla mahdollisesti sama yksilö Ä, Sonkari 1 Ä (EB ER), Vesijärvi 1 Ä (OHu ALi; IJa KRu MU), Horonkylä, Kotivuori 1 Ä (IJa KRu MU) sekä Ahveninen 1 Ä ja Vesantojärvi 1 Ä (OHu ALi).

Töyhtötiainen. Poikuehavainto Ylä- ja Keski-Asinjärven välisellä kannaksella (OHu ALi; HhA HKo VU). Niinivedenrannalle menevällä tiellä kaksi poikuetta ja yksi äänitelevä (EB ER). Myös muutamia muita kuulo- tai näköhavaintoja.

Kuusitiainen. Niinivedenpää 1 Ä, Sonkari 1 Ä (HhA HKo VU), Niinivesi 1 Ä (EB ER; mahd. sama kuin edellä) ja Horonkylä 1 Ä (OHu ALi).

Puukiiپیج. Mm. Sonkari 1 p (HhA HKo VU), Rutkola 1 Ä (OHu ALi), Niinivedenranta noin 2 yksilöä (EB ER) ja 3 Ä Vesijärven poh-

joispuolinen alue (IJa KRu MU).

Pikkulepinkäinen. Sääksjärven-
niitty 1 ♂ ♀ p (OHu ALi).

Naakka. Pohjainveden länsirannalla a2 matkalla kohti pohjoista (IJa KRu MU).

Korppi. Ahveninen 1 p (TF PSa), Vesijärvi 2 ad p (OHu ALi), Pohjois-Suomäki 2 p (IJa KRu MU), Niinivedenpää 1 p, Kurjenniemi 1 p (HhA HKo VU).

Kottarainen. Tiitilänkylä, Vehkala 1 p (TF PSa; HhA HKo VU).

Varpunen. Mm. Vesämäessä ja Niinivedenrannalla (HhA HKo VU), kohtuullisen yleisesti myös

kunnan länsiosissa (OHu ALi), kirkonkylässä (monet) ja joitakin myös Sonkarissa (MU*).

Pikkukäpylintu. Suomäkien ympäristö noin a15 p + 1 p (IJa KRu MU); *Loxia sp.* 2+2+1 yksilöä (HhA HKo VU) ja kolme pientä parvea (EB ER).

Punatulokku. Yllättävän vähän havaintoja, tosin lajin hiljaisuus vaikeuttaa sen havaitsemista.

Pohjansirkku. Korholankylä, Pentinjärven korpiontelma 1 ♂ p, ä (HhA HKo VU) ja Ylä-Asinjärvi 1 ♂ p (OHu ALi).

Pari sanaa Kuikan talvipinnaralleista

Jarkko Koskela & Eelis Rissanen

Jo perinteeksi muodostunut yhdistyksen talvipinnaralli ei ole viime vuosina saanut arvoistaan huomiota yhdistyksemme lehdessä. Keräähän ralli joka vuosi yhteen nekin kuikkalaiset, jotka asuvat maakunnan ulkopuolella. Siksi on mielestämme syytä hiukan muistella menneitä ja palauttaa mieliin edellisvuosien tunnelmia, tuloksia ja mielenkiintoisimpia lajeja.

1994 – Talvirallin kesäyllättäjät: punavarpunen ja mustapäähkerttu

Lauantaiaamu 3.12.1994 valkeni pilvisenä ja varsin leutona. Pakasta oli vain yksi aste ja aamulla sumu häitäs näkyvyyttä paikallisesti. Keli ei siis ollut talviretkelyle mikään paras mahdollinen, mutta kuten aina tasapuolinen kilpaileville joukkueille.

Pohjustuksessa löydetty lajit määräsivät jälleen usean joukkueen kilpailureitin. Varsinkin Suonenjoella viihtynyt **punavarpunen** ja Kuopion Linnanpellolla havaittu **mustapäähkerttu** vetivät kilpailujoukkueita puoleensa magneettien lailla. Muutama joukkue joutui kuitenkin katkeraa toteamaan, ettei omista pohjustushavainnoista ollut hyötyä kuin korkeintaan kilpaileville joukkueille.

Rallin aikana tehtiin luonnollisesti myös paljon mielenkiintoisia spondehavaintoja. Vaikka kaikki kilpailevat joukkueet kävivät Rautalammin Työväen-

la, vain neljä joukkuetta hoksasi virrassa uiskennelleen **tukkakoskelon**. Varkaudesta löytynyt yllätyslajeja olivat Lehtoniemen biojätelohottamolla (= paskis) viihtyneet **pulmunen** ja **hemppo**, sekä vain kahden joukkueen pinnalistaa kartuttanut syksyn viimeinen **harmaalokki**. Leppävirralla, Röntgen lintulaudalla vierailut **harmaapäätikka** näyttäytyi vain omilleen, vaikka paikalla kävi useita joukkueita (osa tosin vain bongaamassa **kuusitiais-**!). Kisan muita yllätyslajeja olivat mm. **tukkasotka** Suonenjoen Siioninsillan sulassa, **mustalintu** Rautalammin Konnekoskella ja Lapinlahden Akkalansalmen lossisulassa uinut **silkkiuiku**, joka tosin jälkeenpäin saatujen lisätietojen (lintu oli siirretty sulaan muualta) valossa poistettiin havainnon tehneen joukkueen tuloksesta.

Vuoden 1994 talvipinnaralliin osallistui 13 joukkuetta, jotka näkivät tai kuulivat päivän aikana yhteensä 56 lajia. Voittajat keräsivät yhteensä 39 lajia.

1995 – Lajimäärä huikeat 65

Lintutalvi 1995/96 jää Savossa muistiin varsin runsaslintuisena. Hyvä pihlajanmarjasyys ja idästä sankoin joukoin vaeltaneet pähkinähakit ja -nakkelit loivat mielenkiintoiset puitteet myös 2.12. aurinkoisessa (n. -9 astetta) säässä käydylle talvipinnarallille.

Kun vuoden 1994 talvipinnarallissa ihmeteltiin punavarpusen edesottamuksia Suonenjoella, ei myöskään vuoden 1995 ralli jättänyt ketään kylmäksi. Rallin pohjustuksessa löytynyt Suomen ensimmäinen talvinen **lehtokerttu** näyttäytyi vielä rallipäivän aamuna, mutta ei viihtynyt Varkauden Tyyskässä enää myöhemmin, vaikka innokkaita rallijoukkueita pyöri alueella aina iltahämärään asti. Muita todellisia yllätyslajeja olivat Varkauden Kuivansijoelta löytynyt **haapana** ja Varkauden Tehtaanvirrassa uiskennellut **uivelo**.

Marjalinnut olivat esillä vuoden 1995 talvirallissa paremmin

kuin koskaan rallin historiassa. Joinakin vuosina hankalaksi osoittautunut **räkättirastas** löytyi lähes jokaisesta pihlajanmarjapuskasta ja täten myös jokaisen joukkueen pinnalistasta. Kuopion Linnanpellolla talvehtineet **punakylkirastaat** näyttäytyivät kolmelle ja samoilla seuduilla viihtyneet **nokkavarpuset** kahdelle joukkueelle. **Taviokuurna-**kin näyttäytyi useimmille joukkueille (mutta ei sille, joka kulutti iltapäivää tallustellen Leppävirran Museotien lähes päästä päähän).

Kuopio antoi kyseisessä rallissa paljon, mutta aiheutti myös monille joukkueille ongelmia, kun aikataulut pettivät totaalisesti. Säännöllisesti Sorsasalossa ja Särkiniemessä näyttäytyneet **lapintiaiset** oikuttelivat rallipäivänä niin pahoin, että vain kaksi joukkuetta onnistui kyseisen lajin kaivamaan esiin. Särkiniemessä lapintiaista useammin näyttäytyi alueella liikkunut **mustapäähkerttu**. Puijolle vaivaantuneet joukkueet saivat palkinnoksi **pohjantikan**, joka nakutti pit-

Talvipinnaralliin 3.12.1994 osallistuneiden joukkueiden tulokset.
Päivän aikana havaittiin yhteensä 56 lajia.

1. T. Immonen, A. Nyyssönen & E. Repo	39
2. P. Pynnönen & P. Tolvanen	39
3. H. Hölttä, M. Pakarinen & E. Rissanen, (38-1)	37
4. O. Huupponen, T. Härkönen & J. Piipponen	35
J. Ihanus, J. Koskela & H. Kotilainen	35
H. & R. Rönkä	35
7. J. Aalto, H. Siikavirta & T. Vepsäläinen	31
A. Hartikainen & J. Kettunen	31
H. Hannula, M-P. Harju, J. Poutanen & K. Saukkonen	31
10. K. Ruokolainen & M. Ukkonen	29
11. A. Lindholm & S. Mikkonen	28
12. J. Knuutinen & R. Pakarinen	22
13. M. Niiranen	15

Talvipinnaralliin 2.12.1995 osallistuneiden joukkueiden tulokset.
Yhteensä päivän aikana havaittiin 65 lajia.

1. Kännnykkäkaaharit: P. Liimatta, M-P. Harju & K. Saukkonen	43
Pimittäjäsiat: J. & P. Pynnönen sekä P. Tolvanen	43
3. Noottikriisi: J. Ihanus, J. Koskela & H. Kotilainen	42
4. Äijänröpit: A. Hartikainen, J. Kettunen & I. Markkanen	41
Eskon poppoo: E. Hirvonen, S. Turunen	
sekä E., J. & M. Vesanen	41
6. Nilsin nuijamiehet: H. Hölttä, M. Pakarinen,	
E. Rissanen & J. Väättäin	40
Siilinjärven vastaisku: J. Rissanen, K. Ruokolainen	
& M. Ukkonen	40
8. "Teekkarit": T. Härkönen, J. Piipponen & J. Pirhonen	38
9. Rongät: H. & R. Rönkä	37
Pappa ja pojat: T. Immonen, A. Nyyssönen & E. Repo	37
11. Rautalammin reippailijat: J. Aalto & H. Siikavirta	36
12. Riekottomat: T. Filipoff, H. Hannula, A. Kärkkäinen	
& V. Uusipaikka	34
Rengon reipas: O. Huupponen, A. Lindholm & S. Mikkonen	34

Talvipinnaralliin 6.12.1996 osallistuneiden joukkueiden tulokset.
Yhteensä päivän aikana havaittiin 58 lajia.

1. Pimittäjäsiat: J. & P. Pynnönen sekä P. Tolvanen	38
2. Noottikriisi: J. Ihanus, J. Koskela, H. Kotilainen	
& H. Pentikäinen	38
3. Nilsin nuijamiehet: M. Pakarinen, E. Rissanen & J. Väättäin	36
4. Karvanaamat: A. Hartikainen, J. Kettunen & I. Markkanen	33
5. Rautalammin reippailijat: J. Aalto & H. Siikavirta	32
6. Looserit: T. Filipoff & V. Uusipaikka	30
Eskon poppoo: E., J. & M. Vesanen	30
8. Siilinjärven vastaisku: J. Rissanen, K. Ruokolainen	
& M. Ukkonen	29
Pappa ja pojat: T. Immonen, A. Nyyssönen & E. Repo	29
10. Kännnykkäkaaharit: P. Liimatta, M-P. Harju & K. Saukkonen	28
11. Männistön mähertäjät: K. Helppi, H. Hölttä & J. Poutanen	26
Rengon reipas: O. Huupponen, A. Lindholm sekä	
J. & T. Piipponen	26
13. Rongät: H., K., & R. Rönkä	25
14. Musta Hevonen: E. Björk	24
15. Rautalammin inventoijat: J. Knuutinen & R. Pakarinen	22
16. Iisalmen alku: M. Niiranen & H. Roivas	19

Talvipinnaralliin 6.12.1997 osallistuneiden joukkueiden tulokset.
Yhteensä päivän aikana havaittiin 49 lajia

1. Etelän varikset: J. ja P. Pynnönen sekä P. Tolvanen	38
2. Jytäjengi: T. Filipoff, P. Sallinen ja V. Uusipaikka	33
3. Pappa ja pojat: T. Immonen, A. Nyyssönen ja E. Repo	32
Kyttäkolmikko: M. Pakarinen, E. Rissanen ja J. Väättäin	32
5. Kaunotar ja kulkurit: H. Hannula, J. Koskela, H. Kotilainen	31
6. Karvaturvut: A. Hartikainen, J. Kettunen ja I. Markkanen	30
Metsänpeikot: P. Liimatta, M-P. Harju ja K. Saukkonen	30
HaHaHa-team: H. Kärkkäinen, H. Miettinen ja H. Räsänen	30
9. Rengon riento: O. Huupponen, A. Lindholm ja S. Mikkonen	29
10. Harrin haaremi: K. Helppi, H. Hölttä ja A. Lähdesmäki	26
11. Rönkä-team: Rongät: H., K., ja R. Rönkä	25
12. Kanaliemi: K. Ruokolainen ja M. Ukkonen	24
Rautalammin yritys: H. Siikavirta ja T. Vepsäläinen	24
14. Iisalmen pöllöt: M. Niiranen, A. Väänänen ja J. Yliluoma	20
15. Hankeen hiipunut pyöräilijä: E. Björk	17

Talvipinnarallin hämyinen purkutilaisuus 80-vuotisen Suomen syntymäpäivänä Haminalahden leirikeskuksella. Kuvassa vasemmalta: Markku Ukkonen, Ilkka Markkanen, Jarkko Koskela, Eino Repo, Harri Hölttä, Allan Nyssönen, Petri Sallinen, Antero Lindholm, Timo Filipoff, Visa Uusipaikka, Petteri Tolvanen, Osmo Huupponen, Petro Pynnönen, Jyrki Pynnönen, Aimo Hartikainen ja Kari Saukkonen.

© Kalle Ruokolainen

epävirallisessa osuudessa. Kellekään ei ollut yllätys, että vanha ennätys (40) rikottiin. Uudeksi muovautui 43 lajia. Kaikkiaan kisaan osallistui 13 joukkuetta. Ensimmäisen kerran joukkueilla oli oltava nimi. Niin järjettömiä kuin niistä sittemmin tulikin.

1996 – Hernekerttu ja saimaannorppa talvipinnoiksi Pohjois-Savolle

Vuoden 1996 itsenäisyyspäivänä käyty talvipinnaralli poikkesi kaikista edeltäjistään sekä olosuhteiden että lajiston suhteen. Lunta ei juuri ollut ja jää peitti vain pienimpien järvien ja lampien pinnan. Niinpä esimerkiksi vesilintujen löytäminen avoimilta seliltä osoittautui hankalaksi. Erityisen pimeäksi päivän teki vielä tuhuinen sää, joka lyhensi valoisaa aikaa molemmista päistä vähintään puoli tuntia. Tällä kertaa rallin mielenkiintoisin havainto ei yllättäen ollutkaan lintu. Juhani Rissanen huomasi Varkauden Lehtoniemen edustalla uiskennelleen ja varsin pelottoman **saimaannorppan**. Yksilö, joka oli samalla ensimmäinen Pohjois-Savossa havaittu, sai huomiota myös paikallisissa sanomalehdissä.

Nisäkäspinnojen lisäksi ainakin suurin osa joukkueista havaitsi myös lintuja(?). Suurimman yllätyksen tarjosi Varkauden "paskiksen" ruderaatista ylös kompattu **hernekerttu**, joka esittäytyi Pohjois-Savossa ensimmäistä kertaa talvella – näin pohjoisessa sitä ei liene aiemmin talvella tavattu. Pohjustuksessa löydetty lajit eivät tällä kertaa kiussanneet edellisvuosien lailla. Varkauden Päiviönsaarella oleskel-

lut **kulorastas** sekä Kuopion Heinälammirinteeseen kaatopaikalla siemeniä narskuttellut **kiuru** esittäytyivät useimmille näille paikoille vaivautuneille joukkueille.

Alkutilven lämpimyyden näkyi poikkevana lajivalikoimana. Edellisen talven huikeaan lajimäärään ei sentään päästy, vaan lajeja kertyi 58, joka on hyvä huomioiden pihlajanmarjojen niukuuden ja heikon käypsädon. Kissaassa havaittiin vain yksi **käpylintu**, sekin lajilleen tunnistamaton. Lämpimyyden takia **peippo** ja oli runsaammin ja lumeton maa tarjosi ravintoa myös parille havaitulle **kottaraiselle**.

Avoimien järvenselkien ansiosta oli vesilintuosastolla enemmänkin eksotiikkaa tarjolla. Kuopion Puutossalmen **silkkiuikku** aiheutti pakollisen kieppauksen useimmalle joukkueelle moikkaamaan lossikuskia. Rautalammin Tyyrinvirran **tukkasotka** viihtyi tiiviisti alavirran puolella niemen takana. Ne, jotka halusivat sen pinnalistaansa oli käytävä tornilla tarkastamassa alapuolinen selkä. Moni jättikin tämän tiukan aikataulun takia väliin.

Viimeiset lokit on yleensä nähty marraskuussa tai aivan joulukuun alkupäivänä. Yleensä ne ovat kadonneet viimeistään pinnarallin aattona. Poikkeuksellisesti lajilistaan kertyi rallipäivänä peräti kolme lokkilajia: **kala-, harmaa- ja merilokki**. Harmaalokkeja oli runsaammin (n. 350 yks.), mutta merilokkeja havaittiin vain kaksi yksilöä Leppävirralla ja Kuopiossa sekä muutamia kalalokkeja vain Kuopiossa.

Reittisuunnitteluun aiheutettiin päänsärkyä parempien lajien jakautuminen Kuopion, Rautalammin ja Varkauden välille – jälleen kerran. Kärkijoukkueet kiersivätkin nämä paikat tiukoissa aikatauluin. Reitit olivat verrattain samantyyppiset. Voittajajoukkue käytti muita joukkuei-

ta enemmän mielikuvitustaan ja kiersi Varkauteen Puutossalmelta Sotkan- ja Unnukanselän itärantaa. Reitinvallinta tuotti ässä-lajiksi **pähkinähakin**. Toinenkin siperialainen erikoisuus – **pähkinänaakkeli** – näyttäytyi myös muutamalla joukkueella.

Edellisvuoden runsas lajimäärä lienee houkuttellut mukaan ennätysmäärän joukkueita. Auto-Putkola tarjosi hyvät puitteet tulosten purkuun ja jälkipeliä käytiin jälleen tutun leppoisasti saunomisen lomassa. Puheenjohtajan nakkikastikkeet jouduttiin kuitenkin keräälemään lavuaarin puolelta – valitettavasti!

1997 – Hankirallia ja huuruksia kiikareita

Itsenäisyyspäivänä 1997 käytyä rallia leimasivat arktiset olosuhteet. Tuuli oli ajoittain navakkaa ja lumi tuiskusi lähes vaakasuoraan. Satanut lumi keräytyi tielle kinoksiksi ja niinpä joukkueiden matkanteko oli hidasta ja tietenkin hermoja raastavaa aikataulun pettäessä. Pakkasta oli muutamia asteita ja kosteudesta johtuen kiikarit tahtoivat olla koko ajan huurussa. Olosuhteet olivat kuitenkin joka joukkueelle samanlaiset.

Olosuhteet näkyivät lajimäärässä (49), joka oli lähes kymmenen vähemmän kuin edellisvuon-

Tilhikin voi jäädä talvipinnarallissa näkemättä.

© Heikki Kotilainen

kin päivää suosikkikuustaan aivan tornin vieressä.

Leppävirran Nikkilänmäessä **harmaapäätikka** pysyi jälleen uskollisena omilleen. Naaraslintu piipahti Rönkien ruokinnalla, kun paikalla oli vain kotijoukkue. Lähes kaikkien rallijoukkueiden kisareitti kulki Leppävirralta Suonenjoelle Lempyyn kautta kulkevaa oikotietä pitkin. Tällä siirtymätaipaleella vain yksi joukkue muisti tarkkailla erityisen tarkasti kuusen nuppeja hakkuuaukoilla. Tarkkuus palkittiin, sillä ainoastaan kännykkäkahareiksi itseään kutsunut joukkue blokkasi tien laidassa kuusen nupissa aitiopai-kalta kisaa seuranneen **hiiripöllön**. Toinen **hiiripöllö** pällisteli rallin aikana Suonenjoen Iisvedellä.

Muita erityisen mainittavia lajeja rallissa olivat Siilinjoesa pilotellut **tavi** sekä Rautalammin Rastunsuolla myyräjahdissa ollut **isolepinkäinen**. Lisäksi täytynee mainita, että **käpylintuja** havaittiin paljon. Kaikki kolme Suomessa tavattua käppärlajia sattuvatkin jonkun joukkueen kiikareihin.

Vilkkaan lintupäivän tulokset purettiin jälleen Kuopion yliopiston saunatiloissa varsin leppoisissa merkeissä. Voitto jaettiin lopulta kahden joukkueen kesken, kun toinen muisti nähneensä kottaraisen vasta purkutilaisuuden

na. Kova tuuli haittasi myös lintujen kuulumista. Voittajajoukkue kokosi silti hyvän saalin. Marjatilanne oli kohtuullinen ja marjalinnut olivatkin lähes joka joukkueella. Käpyjä oli kehnosti ja käpylintuja siten niukasti. Olosuhteet haittasivat myös kanalintujen havaitsemista sekä varpus- ja kanahaukan blokkausta.

Vesilinnut olivat todella vähissä. **Telkänkin** kanssa oli monella joukkueella ongelmia. Suonenjoen Kruununsillan **haapana** (viides Pohjois-Savon talvihavainto) sentään toi hiukan lohtua. Varkauden Pirtinvirran **merimetso** osoittautui myös verrattain yhteistyökykyiseksi ja aika moni joukkue kartuttikin sillä listaansa. Rautalammin Konnekosken **alli** kartutti vain voittajajoukkueen lajilistaa. Yksinäinen **harmaalokki** oli jäänyt Kuopion Heinälammirinteelle alkutalvea viettämään.

Muutamien joukkueiden ilona olivat muutamat paremmat lajit, kuten **nokkavarpuksen**, **harmaapäätikka**, **pähkinänakkeli**, **varpuspöllö** ja **järripeippo**.

Purkutilaisuus pidettiin Haminalahden leirikeskuksella. Jälkipeliä käytiin kovasti lähinnä voittajajoukkueen "unohduksesta" ilmoittaa **telkkä** Rautalammin Konnekoskelta. Telkkä kun oli kovin kortilla ja tuottihan tuo käynti myös voittajajoukkueelle toisenkin lisälajin. Samassa yhteydessä keskusteltiin myös siitä kannattaisiko sallia useampien lajien pimittäminen. Asia päätettiin laittaa harkintaan.

Kisan suurin tapaus oli kuitenkin kaupunginvaltuutettu Björkin "pidätyksen" kaatopaikalla. Poliisi pyysi kilpailijaa nostamaan las-kettelulasinsa ja totesi kaatopaikan konekuskin silmien alla, että kyseessä oli ns. "vanha tuttu". Kuskien pettymykseksi Björk ei kuitenkaan ollut sillä tavalla tuttu, että hänet olisi voitu yhdistää rikoksiin, joissa kaatopaikan työ-koneista oli varastettu työvälineitä yms. tarpeellisia osia. Ainoaksi yhdistäväksi tekijäksi jäivät kilpailijan käyttämät suoja-lasit, haalarit ja kulkuneuvo, eli munamankeli.

Olosuhteiden takia monet joukkueet pohtivat myös ajamisen mielekkyyttä tai mielettömyyttä Kuopion, Rautalammin ja Varkauden välillä. Kilometrejä kertyy paljon ja talvinen päivä on lyhyt ja tosiasia on että kaikkien

kolmen paikan käyminen ei välttämättä ole taktisestikaan mielekäästä.

Lopuksi

Vuonna 1998 on talvipinnarallin kymmenes juhluvuosi. Talvipinnaralli on säilyttänyt suosionsa suosituimpana yhdistyksemme tapahtumana. Tiettyä vakavuutta-kin on kisaan suhtautumisessa ollut havaittavissa. Pohjustukset ovat joidenkin joukkueiden osalta olleet melkoisen perusteellisia.

Viime aikoina on myös keskusteltu kisa-ajasta ja pimitettävien lajien määrästä.

Alunperinhän havaintojen ilmoittaminen haluttiin pitää mahdollisimman avoimena. Taustalla olisi uusien yrittäjien mukaan-tulon helppous, koska jonkunlainen pohjatieto olisi kuitenkin saatavissa. Pohjustuksesta on kuitenkin hyötyä, vaikka se ei ehkä aina siltä tunnu. Onhan joukkueella, joka lajin on pohjustanut, kuitenkin tiedossa tarkka paikka ja

usein tietoa yksilön käyttäytymisestä. Talvipinnarallia 1998 varten tosin päätettiin laajentaa pimitettävien lajien listaa, josta kerrotaan kokemuksista myöhemmin.

Ralliaika on myös herättänyt keskustelua. Nykyisinhän on sallittua aloittaa pimeällä. Moni joukkue onkin ainakin kokeillut pöllönkuuntelua – usein laihoin tuloksin. Pimeän retkeilyn salliminen on tuonut mukanaan myös ylimääräisten valaisimien käytön. Innokkaimmat joukkueet ovat et-

sineet lisälajeja lamppujen avulla. Nyt kisassa ei vielä rajoiteta ralliaikaa. Vuoden 1999 kisan säännöt laatii vanhaan tapaan Kuikan hallitus ja joitakin sääntötarkennuksia saattaa olla odotettavissa.

Talvipinnaralli on hyvä tapa selvittää alkutalven talvehtijoita. Vaikka keskustelua on ollutkin, tilaisuus on kuitenkin ollut luonteeltaan leppoisa ja lämminhenkinen.

Onko Siivekäs aikakone?

Edellisessä Siivekkäessä (1-2/97) kerrottiin jo kesän 1998 haapanahavainnoista. Kyllä, totta se on, havainnot olivat vuodelta 1998. Ja niin oli Siivekäsikin, painettu vuoden 1998 puolella. Sen näkee takasivun vuosiluvusta painopaikan perässä.

Vastaisuudessa toimitus pyrkii siihen, että vaikka lehti tulisikin

myöhässä (mitä tuskin koskaan enää ainakaan usein tapahtuu), ei lehteen "kiirehdistä" laittamaan asioita, joita ei ole voinut ko. vuosikertaan mennessä tapahtua. Muuten saatamme aiheuttaa ns. aikasiirtymän, josta myöhemmät sukupolvet kärsivät. Yritämme joka kerta parhaamme, siinä kuitenkin aina onnistumatta.

Toivottavasti tämänkertainen lehti ei sisällä samanlaisia lipsahduksia.

Kesän 1999 polkupyöräpinnaralli Leppävirralla

Kesäkuussa 1999 polkaistava polkupyöräpinnaralli on päätetty pidettäväksi Leppävirran länsiosissa, osin myös Suonenjoen puolella. Rallialue alkaa Varkauden pohjoisrajalta ja päättyy Kuopion etelärajalle. Idässä rajana on laivaväylä, lännessä VT-9, Lempyntie, Kuvansi ja maakuntaraja.

Polkupyöräpinnarallissa kerätään entiseen tapaan tietoja lajien tapaamiskerroista, jotta siitä voidaan taas saman tien koostaa juttu Siivekkääseen.

Siivekäs elää muutenkin kirjoitetuista jutuista, joten jos sinulla on sellaisia taka- tai etutaskussa, heitä niillä meitä. Pyrimme muotoilemaan stooreista sellaisia, että ne saatetaan painokelpoiseen muotoon. Erityisesti tiedonantoja lintutapahtumista otetaan mieluusti vastaan.

Seuraavassa Siivekkäessä

Seuraavaan Siivekkääseen on tulossa juttu Kallaveden lokkikantojen muutoksista, erityisesti kai käsitellään selkälokin tilannetta. Keski-Kallavesihän on ehdolla kansainväliseksi IBA-alueeksi, joten sen seurannalla on suuri merkitys myös linnustonsuojelun kannalta.

Muusta sisällöstä ei mennä lupailemaan liikoja, mutta Kyllösen Raasio-katsausta odotellaan jo kuumeisesti. Samoin on ohjelmassa luultavasti entisen puheenjohtajan syystietojen päivitys vuodesta 1994(?) eteenpäin. Pyydämme jo etukäteen anteeksi sitä, että jotkut joutuvat päivittelemään näiden katsausten julkaisua näin myöhään. Valitettavasti yhdistyksen tehtävä on juuri tämä lintutietojen kerääminen ja julkaisu. Pahoittelemme tapahtunutta...

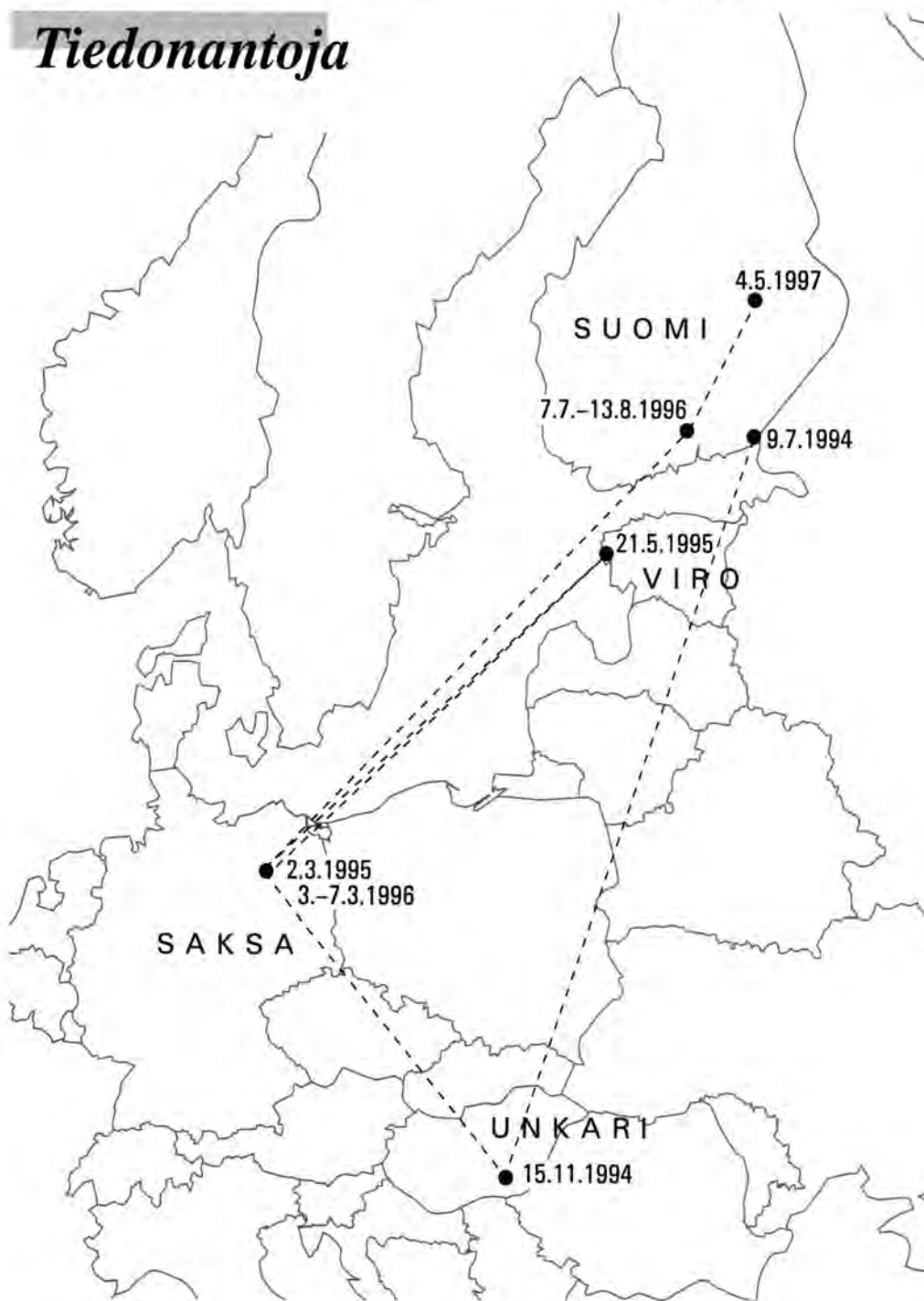
Havaintojanne kaivataan faunistiseen katsaukseen 1996

Kaipaamme edelleen vuoden 1996 faunistisia havaintoja ja AHK-kaavakkeita, joita on vielä vuodelta 1995 saamatta. Muistellaan siis menneitä ja ottakaa oppi onkeenne.

Tiedonantoja

Kuovi lensi Skotlannista Siilinjärvelle

Huhtikuun 24. päivänä 1997 kohdalleni sattui värirenkaallinen kuovi. Kuvasin auton ikkunanraosta kuoveja Siilinjärven Aappolan vielä varsin lumisilla pelloilla. Kameran

lintu tavataan näin usein kuin tämä yksilö oli nähty. Tästä meidän on tietysti kiittäminen värirenkaita, joiden kontrolloiminen on paljon helpompaa kuin metallirenkaiden.

Kyseinen yksilö oli matkannut Muuruvedelle 270 kilometriä rengastupaikastaan Virolahdelta melko suoraan pohjoiseen. Aikaa matkaan oli kulunut 2 vuotta 9 kuukautta ja 25 päivää. Linnun oli rengastanut humpilalainen kurkispesialista Jouko Alhainen. Yksilö oli pyydystetty poikasena ja otettu kiinni käsin.

Tietysti tuo etäisyys rengastuspaikasta Juankosken kuntaan on laskennallinen – olihan lintu ehtinyt kierrellä laajalti ennen tuloaan jälle, Akonveden Koivuniemen edustalle (ks. kartta). Se oli nähty ensimmäisenä syksynään Unkarissa, ensimmäisenä keväänään Virossa, kahtena keväänään Saksassa ja oleskellut kesän 1996 Artjärvellä – pesimättömänä luppurukena. Ehkä se nyt oli parinsa kanssa jo matkalla tulevalle pesimäpaikalleen. Luultavasti kurki oli käynyt paljon Unkaria etelämpänäkin, sillä eihän kurjet Unkarissa talven yli pärjää. Niiden täytyy matkata jonnekin Pohjois-Afrikan korkeudelle talven viettoon. Ymmärrettävästä syystä Afrikasta ei saada niin hyvin värirenkaiden lukukontrolleja kuin Euroopasta.

*Kalle Ruokolainen &
Visa Nusipaikka*

Värirengastettu kurki Muuruvedellä

Olimme toukokuun 4. päivänä 1997 linturetkellä Muuruveden Putaansaaren raviradalla, kun huomasimme muutaman kurjen parven laskeutumassa Muurutvirran sulan liepeille. Kurkien kaartaessa silmiin osui myös yhden kurjen jaloissa killuneet värirenkaat. Lennossa niiden lukeminen ei tietystikään onnistunut, joten kurkien hävittyä

saaren taakse, Akonveden jälle, piti niitä lähteä etsiskelemään.

Näimme suhteellisen tarkasti, minne linnut laskeutuivat, joten ne löytyivät helposti. Lähestyimme niitä rantaan kävelemällä, koska linnut seisoskelivat jäällä noin 200 metrin päässä (63°01' N, 28°13' E).

Väirenkaiden luku oli helppoa, paitsi yhden. Oikean jalan ylimmäinen

väri oli taustasta riippuen vihreän- tai sinisensävyinen, ja väri näytti erilaiselta eri kaukoputken läpi katsottuna. Lopulta Visan näkemys osoittautui oikeaksi, väri oli vihreä, ei sininen.

Lukuhavaintomme lähetettiin rengastustoimistoon. Jonkun ajan kuluttua posti toi tulosteen, josta kävi ilmi yksilön yllättävän monivaiheinen historia. Harvoinhan rengastettu

etsimen läpi sihrustaessa näytti kuin yhdellä kuovilla olisi ollut värirenkaat jaloissaan.

Linnut olivat sen verran lähellä, että kiikarilla katsomalla renkaat erottuivat melko hyvin. Kuovi käyskenteli lumisella pellolla, josta törötti edellisyksyinen sänki. Linnun pysähtyessä luin renkaat. Molemmissa jaloissa oli sama väriyhdis-

telmä. Kaikkiaan pellolla oli noin 65 kuovia.

Kotiin tultuani lykkäsin havainnosta viestin kansainväliseen kahlaaja-verkkoon. Jo seuraavana aamuna saapui viesti Andy Evansilta. Hän oli tunnistanut linnun omakseen, kuovien ruokailukäyttäytymistä koskevaa väitöskirjaansa varten rengastamaksi yksilöksi.

Lintu oli otettu kiinni

9.4.1986, eli hiukan yli 11 vuotta sitten! Rengastuspaikka oli ollut Forthinvuono Skotlannissa (56°03 N, 02°36 W), näemmä läntisellä pallonpuoliskolla. Andy kertoi merkinneensä noin 120 kuovia, joista kaksi oli aiemmin nähty Suomessa ja kolme Ruotsissa. Tämän jälkeen peli tasottui, ja tilanne on 3-3.

Kalle Ruokolainen

Amerikanhaapana ensi kertaa Pohjois-Savossa

Pohjois-Savon ensimmäisen amerikanhaapanan havaintopäivä jäi pysyvästi Suomen lintutieteen historiaan. Samana päivänä nimittäin löytyi maamme ensimmäinen pitkäjalka, ensin Porvoon Söderskäriltä ja myöhemmin Helsingin Viikistä.

Niinpä, kun illalla olin lähdössä käymään Maaningalla ja soitin Eeliksen kännykkään, mies oli matkalla bongaamaan jossain Etelä-Suomessa. Eipä auttanut kuin lähteä yksin "amerikanherkkua" löytämään. Hyvältähän se maistui niinkin, oikeastaan erityisen hyvältä.

Tulin Maaningalle varsin myöhään illalla. Katselin

tornilla Pienen Lapinjärven lutakkoa. Vesilintuja tuntui olevan paljon, järvi tulvi mukavasti. Jatkoin Ala-Pitkän tielle, jossa pysähdyn ns. mutkan vakiopaidalla tähystämään tulvarannan sorsia.

Katselin hyvässä myötävalossa Laajalahden peloilla ruokailevia haapanoita. Yksi haapana oli oudon värinen. Ensin mieleen tulivat risteymärsorsat, joista oli puhuttu paljon. Jospa tuollainen omituisen värinen haapana voisi syntyä esim. sinisor-san geenien sekaantuessa haapanan geeneihin. Mutta ei, linnussa ei oikeastaan ollut mitään sinisor-san piirteitä, vaan pikemminkin

AMERIKANHAAPANAN piirteet! Valitettavasti lintukirjaa ei ollut mukana, että hataria muistikuvia lajin erityistuntomerkeistä olisi voinut kerrata. Päätin vain kirjata ylös tärkeimmät tuntomerkit, jotka on kuvatta myös allaolevassa pilapiirroksessa. Kyseessä ei siis ole mikään picasso, vaan siivekäsyylinen raapustus, johon oli yritetty vain kerätä tärkeät tuntomerkit. Älkää siis tuomitko aikaansaannostani, tämäkin oli työn ja tuskan takana.

Mallina poseerannut "amerikananas" sai jäädä lutraamaan paikalle, kun minun piti kiiruhtaa kotiin lukemaan lintukirjoja, ja palauttamaan auto muihin tarkoituksiin. Toisaalta, mitäpä sitä lintua enää

tarkastelemaan, tulihan tuo nähty jo erittäin hyvin. Matkalla ehdin tarkastaa vielä Vesajoen tulvan, sieltä ei vastaavia rariteetteja irronnut.

Katselin kirjoja, joista vain Jonssonissa oli näköinen kuva. Siinäkin pää oli aivan liian vihreä. MacMillanin oppaassa varoiteltiin chilenhaapanan ja haapanan risteymän muistuttavan aitoa pohjois-amerikkalaista haapanaa. Joten pieni epäily jäi mieleen, sillä risteymä ei ollut tuttu eikä yksilön pää todellakaan ollut niin vihreä kuin kuvissa näytettiin. Päätin kuitenkin tehdä hälyn ja RK-kaavakkeen, sillä kaikki minusta viittasi vahvasti amerikanhaapanaan. Samaa mieltä oli myös RK, joka hyväksyi havainnon.

Hälyn seurauksena Aimo Hartikainen ja Mika-Petri Harju jatkoivat pitkäjalkabongaustaan Maaningalle. He löysivät linnun seuraavana aamuna. Ja olihan se paikalla vielä 11.5. sunnuntaina, kun turkulaiset tulivat rypemään Lapinjärven savisille pelloille. Helppoa linnun löytäminen ei kuitenkaan ollut. Sen moni sai kokea.

Kiitos sendarin, saatiin tämäkin sivu Siivekkästä täytettyä! Oi, ottakaa te opiksenne.

Kalle Ruokolainen

Nokka sotkamaisen siniharmaa

Kermanvalkoinen otsakilpi, joka jatkui hiukan yli päälleen

Otsakilpi näkyi myös takaapäin, kilpi selvärajainen

Tummanmustanharmaa ja sotkuisenvärinen pää; väri tummin pään yläosassa ja silmän seudulla; myötävalossa vihreää kiiltoa

Nokan kärki musta, samoin nokantyvi oli vyömaisesti musta

Vatsa valkoinen

Pyrstö samanlainen kuin haapanalla

Rinta ja kyljet punervat, ruskeaan vivahtavat; harmaata ei ollut missään, ei selässäkään, selvästi haapanakoiraasta poiketen

8.5.1996 Maaninka, Iso-Lapinjärvi, Laajalahti, klo 20.10–20.20, amerikanhaapana ♂.

Lintuvaruste

Porroprismakiikarit

Docker 8x30	1 190,-
Nikon 8x25CF DX	670,-
Nikon 8x23AS	1 570,-
Nikon 8x32SE	4 300,-
Nikon 10x42SE	4 750,-
Nikon 8x30E CF WF	2 300,-
Optolyth Alpin 8x30 NG BGA	2 700,-
Optolyth Alpin 8x40 NG BGA	2 750,-
Optolyth Alpin 10x40NG BGA	2 900,-
Olympus 8x24PCII	495,-
Olympus 8x42 EXPS	890,-
Olympus 10x40 EXPS	990,-

Kattoprismakiikarit

Leica 8x32 BA	6 100,-
Leica 8x42 BA	6 800,-
Leica 8x50 BA	7 600,-
Leica 10x32 BA	6 400,-
Leica 10x42 BA	6 900,-
Leica 12x50 BA	8 700,-
Nikon 8x40DCF HP WP	2 200,-
Nikon 10x40DCF HP WP	2 300,-
Nikon 8x42HG DCF WP	7 500,-
Swarovski 8x30 SLC	4 200,-
Swarovski 10x42 SLC	5 600,-
Swarovski 7x50 SLC	6 400,-
Swarovski 8x50 SLC	6 600,-
Swarovski 10x50 SLC	6 800,-
Zeiss 10x40 B/GAT	6 235,-
Zeiss 7x45 Dialyt	6 945,-
Zeiss 8x30 Diafun	2 990,-

Kaukoputket

Kowa TS611 + 27x	3 100,-
Kowa TS613 prominar + 27x	5 400,-
Kowa TSN821 + 32x	4 400,-
Kowa TSN823 + 20-60x	7 950,-
Leica televid + 32x	6 700,-
Nikon ED78 + 38x	9 100,-
Optolyth TBS80GA + 30x	5 560,-
Optolyth TBS80HDF + 30x	8 260,-
Swarovski AT80HD + 20-60x	8 400,-

Jalustat

Manfrotto 190B jalka	520,-
Manfrotto 055CB jalka	880,-
Manfrotto 055NAT jalka	1 040,-
Manfrotto 028B jalka	1 210,-
Manfrotto 075B jalka	1 370,-
Manfrotto 058B jalka	1 580,-
Manfrotto 128NAT videopää	590,-
Manfrotto 128RC videopää	520,-
Manfrotto 136 videopää	820,-
Manfrotto 501 (uutuus) videopää	960,-
Manfrotto 055CB+128RC yhdistelmä	1 290,-

Rengas 4.0 (dos) reng. tall. 250,- päiv. 150,-
Ornix 2.4 (dos) hav. tall. 350,- päiv. 100,-
Tringa (windows) hav. tall. 170,- päiv. 50,-

Tässä suosituimpia mallejamme. Meiltä saat myös muut
tarvikkeet edullisesti. Soita tai tilaa postimyyntihinnastomme!

Valikoimamme sisältää myös äänitteet, videot yms.

Pidätämme oikeudet hinnannuutoksiin

Vain postimyyntiä, tutustu myös kotisivuumme <http://www.birdlife.fi/lintuvaruste>

Suomenkieliset

Euroopan varpuslinnut - sukupuolen ja iän määrittäminen Svensson	295,-
Arktika Pöllänen, Kontiokorpi, Pietiläinen & Veijalainen	180,-
Arktika Pettay	73,-
Euroopan linnut Jonsson	179,-
*Helsingin lintuparatiisi, Vanhankaupunginlahti-Viikki Lehtonen	240,-
*Lintuhavaintoja Virosta 1990-1997 Viron lintuseura	120,-
*Lintuopas Svensson, Mullarney, Zetterström, Grant	170,-
Ornimisen sietämätön keveys Koivula & Södersved	110,-
Pohjois-Pohjanmaan linturetkikohteet	120,-
Pälkäneen linnusto 1859-1995 Jalakanen & Tornikoski	98,-
Suomalainen Lintuopas Laine L. J.	220,-
Suomen ja Euroopan päiväpetolinnut Gensböl & Koskimies	150,-
Suomen kiitäjät ja kehrääjät Marttila	299,-
Suomen linnut CD-Facta	295,-

Englanninkieliset

*Auks Gaston	440,-
Birds in Europe Tucker	260,-
Birds in Kenya and Northern Tanzania Zimmerman et al.	360,-
*Birds of the Indian Subcontinent Grimmet	510,-
Birds of Israel Shirihi	630,-
*Birds of Liberia Gatter	380,-
*Birds of Paradise Frith et al.	480,-
*Birds of Somalia Ash	330,-
*Birds of West Indies Raffaele	280,-
Birdwatching localities in Estonia Leito	38,-
*Collins Illustrated Checklist: Birds of South America and Antarctica de la Pena	180,-
Collins Rare Birds in Britain & Ireland, A Photographic record Cottridge & Vinicombe	260,-
*Complete Birds of the Western Palearctic on CD-ROM Cramp	1 990,-
*Eastern rarities: The Birds of Beidaihe (Video, 2 h 13 min)	175,-
EBCC Atlas of European Breeding Birds Hagemeijer	495,-
*Endemic Bird areas of the world Stattersfield	380,-
Field Guide to the Birds of Middle East Porter et al.	295,-
Field Guide to the Birds of Gambia Barlow	270,-
Field Guide to the Birds of Borneo, Sumatra, Java & Bali MacKinnon	275,-
Field Guide to the Birds of New Zealand Heather	275,-
*Guide to the Birds of Indian Ocean Islands Sinclair	180,-
Guide to the Birds of Thailand Legasul	350,-
Habitat for birds in Europe, conservation strategy for the wider environment Tucker & Evans	300,-
*Handbook of Bird Identification; Europe and the Western Palearctic Beaman & Madge	600,-
Illustrated Guide to Birds of Southern Africa Sinclair et al.	245,-
MacMillan Birder's Guide to European and Middle Eastern Birds Harris, Shirihi & Christie	165,-
*New world Blackbirds, The Icterids Jaramillo & Burke	350,-
*Nightjars Cleere & Nurney	295,-
*Nuthatches Matthysen	275,-
*Parrots Juniper & Parr	340,-
*Photographic Handbook of the Seabirds of the World Enticott	295,-
*Photographic Handbook of the Wildfowl of the World Ogilvie	295,-
*Rails Taylor & van Perlo	360,-
*Raptors of Europe and Middle East Forsman	295,-
Shrikes Lefranc & Worfolk	265,-
*Starlings and Mynas Feare & Craig	330,-
Tits, Nuthatches & Treecreepers Harrap & Quinn	280,-
Warblers of Europe, Asia and North Africa Baker	295,-
*Warblers of Britain and Europe (Video, 2 h 28 min) Doherty	175,-

Tulossa (kevät-kesä)

Owls König & Becking	avoin
Pigeons and Doves Gibbs, Barnes & Cox	avoin

Lintuvaruste Oy, Kylänvanhimmantie 22 B 3, 00640 Helsinki. Email: lintuvaruste@birdlife.fi

Tilaukset puhelimitse ma-pe klo 12-18, puh. (09) 777 4134 tai 040- 543 3182, fax. (09) 777 4134